

RAPPORT 2000:3
Nettversjon

Jon Haakon Hustad og Sven Lindblad

Bøker fra ISF i 50 år

En annotert bibliografi med statistikk
over instituttets samlede publisering

RAPPORT 2000:3
Nettversjon

Institutt for samfunnsforskning

Oslo 2000

© ISF 2000
Rapport 2000:3

Institutt for samfunnsforskning
Munthes gate 31
Postboks 3233 Elisenberg
0208 OSLO
www.samfunnsforskning.no

ISBN 82-7763-136-7
ISSN 0333-3671

Materialet i denne rapporten er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Det er lagt ut på internett for lesing på skjerm og utskrifter til eget bruk. Uten særskilt avtale med ISF er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring utover dette bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Utnyttelse i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar, og kan straffes med bøter eller fengsel.

Forord

I anledning Institutt for samfunnsforskning 50-års jubileum 9. februar 2000 presenteres med dette en kommentert oversikt over bøker utgitt i tilknytning til instituttets virksomhet gjennom årene. Bibliografien er ordnet kronologisk og har et alfabetisk person- og tittelregister.

Fra første stund var det klart at en bibliografisk oversikt hele over produksjonen i tilknytning til instituttets virksomhet ville bli for omfattende og uhensiktsmessig. En fullstendig liste over bøker, rapporter, arbeidsnotater, konferanse-papers og artikler både i tidsskrifter og i antologier ville måtte omfatte omkring 3850 referanser. I tillegg er de fleste av disse bibliografiske referansene allerede registrert i ISFs publikasjonslister og årsmeldinger, og i databasen ved ISFs bibliotek er ca. 3500 av dem registrert. Det var tydelig at man måtte foreta et selektivt utvalg av publikasjonene, og denne oversikten burde være kronologisk ordnet for å vise endring og utvikling over tid. Dette ville gi et inntrykk av hvilke temaer og forskningsområder som instituttet har arbeidet med, og hvilke fagdisipliner som har vært dominerende i de ulike tidsrom. Det var videre ønskelig å ha relativt klare formelle kriterier ved utvelgelsen av de referansene som skulle være med i bibliografien. Ett slikt kriterium kunne være at publikasjonene skulle være utgitt av et forlag. I så fall var det bare aktuelt å ta med bøker eller artikler i den bibliografiske presentasjonen. Av disse to alternativene ble det til valgt å presentere en mest mulig fullstendig, kommentert oversikt over de bøkene som har blitt utgitt i nær tilknytning til virksomheten ved ISF de siste 50 årene. Med dette ønsker instituttet samtidig å signalisere at man legger vekt på å inspirere sine medarbeidere til publisering av forskningsresultater i bokform. I tillegg til kravet om at publikasjonene skal være utgitt av et forlag, har det vært et kriterium at enten skal minst en av inntil tre forfattere eller redaktører ha vært tilknyttet instituttet under utgivelsen, eller at en vesentlig del av arbeidet med boken har blitt utført på instituttet. Det siste har ikke alltid vært like lett å finne ut av. Kravet om at bøkene skal være utgitt av et forlag, gjør at publikasjoner innen serier som Norges offentlige utredninger (NOU), Sosiale og økonomiske studier (SØS) fra Statistisk sentralbyrå m.m. ikke er inkludert i bibliografien som hovedinnførsler, selv når forskere ved ISF er forfattere eller har stått sentralt ved utgivelsen av disse. Publikasjonene kan likevel være omtalt i annoteringene.

Kildene til annoteringene har vært mange. Her kan spesielt nevnes bokanmeldelser og andre bokomtaler, forlagenes omtaler og presentasjon av bøkene samt forfatterens egne beskrivelser av bøkens innhold, spesielt i forord, innledninger og avsluttende konklusjoner. ISFs sammendragsserie har også vært benyttet til en viss grad. Mulige feil eller misforståelser i annoteringene kan likevel ikke tilskrives kildene, men skal belastes Sven Lindblad som har satt sammen annoteringene og dermed forsøkt å tolke, komprimere og presentere noen av bøkens mest sentrale emner for å gi oversikt over deres innhold og stimulere interessen for videre lesing.

Bibliografiens hoveddel er ordnet kronologisk etter utgivelsesår. Innen hvert år

er rekkefølgen ordnet alfabetisk etter forfatterens navn – eller første forfatters navn ved inntil tre forfattere. Ved redigerte bøker og bøker med mer enn tre forfattere, er det tittelen som har vært alfabetiserings-kriterium innenfor hver år.

For å gi et litt mer utfyllende bilde av den totale produksjonen ved instituttet i løpet av disse 50 årene, inneholder publikasjonen i tillegg noe statistikk. Denne viser instituttets samlede produksjon av bøker, rapporter, arbeidsnotater, konferanse-papers og artikler i tidsskrifter og antologier for hver tiår. For artiklens vedkommende presenteres i tillegg en fordeling mellom nasjonal og internasjonal publisering i hvert tiår.

Publikasjonen har et alfabetisk ordnet person- og tittelregister som ikke bare omfatter forfattere, redaktører og titler i den bibliografiske beskrivelsen av bøkene i bibliografien, men også personer og titler på bøker, rapporter og tidsskriftsartikler som er nevnt i annoteringene eller i den øvrige teksten.

Innhold

Innledning	7
ISFs opprettelse og virksomhet.	
Noen fakta og kilder til informasjon	7
Instituttets publiseringsformer og serier	12
Statistikk for instituttets samlede publisering fordelt på tiår	13
Nasjonal og internasjonal publisering av artikler.	
Fordeling på hvert tiår	16
Annotert bibliografi over bøker	
utgitt med tilknytning til ISFs virksomhet	19
1950–1959	20
1960–1969	41
1970–1979	75
1980–1989	112
1990–1999	146
Alfabetisk person- og tittelregister	203

Institutt for samfunnsforskning ble opprettet i 1950. Bildet gir et glimt fra dette året og viser fra venstre Erik Rinde, Stein Rokkan og sosiologiprofessor Louis Wirth fra University of Chicago under et opphold i Zürich.

Innledning

ISFs opprettelse og virksomhet. Noen fakta og kilder til informasjon

Det var en gruppe entusiastiske unge intellektuelle som la grunnlaget for Institutt for samfunnsforskning i de første årene etter krigen. De ville være med på å forme samfunnet etter at freden nå var kommet. Et felles trekk ved denne gruppen var at de alle hadde en nær kontakt med Arne Næss og de var orienterte mot empiriske strømninger i tidens vitenskapsforståelse. Til å begynne med var det filosofer og jurister, men etter hvert ble sosiologi, psykologi, antropologi, økonomi og statsvitenskap sentrale fagområder. I denne kretsen var Erik Rinde av sentral betydning for selve etableringen av instituttet. Gjennom hans far Sigurd Rinde og familiens firmaer ble det stilt midler til disposisjon for forskningsformål. Det var således et heldig sammentreff mellom tilgang til private midler og unge forskere med framtidstro og optimisme, og det ga forskerne en frihet som de neppe ville hatt ved universitetet, hvor det den gangen ikke var noe grunnlag for denne typen forskning. Siden slutten av krigen hadde denne uformelle gruppen forsøkt å stimulere til større interesse for – og aktiviteter innen – samfunnsvitenskapene ved universitetet. Disse anstrengelsene førte til utnevnelsen av Paul F. Lazarsfeld fra Columbia University som den første gjesteprofessor i sosiologi ved universitetet. Litt senere kom sosialpsykologen David Krech fra University of Chicago og Herbert Hyman fra Columbia University. Mange fulgte siden etter ved hjelp av Fulbright-stipendier. Undervisning og forskning knyttet til amerikanske samfunnsforskere i Norge bidro både til økt interesse for – og forskning innen – samfunnsvitenskapene i vårt land. I tillegg fikk mange unge norske studenter og forskere del i de omfattende amerikanske stipendie-tilbudene etter krigen.

Da Institutt for samfunnsforskning ble formelt opprettet 9. februar 1950, hadde dermed aktivitetene som lå til grunn for opprettelsen pågått en tid allerede, og de hadde vært særlig omfattende i de to siste årene før opprettelsen. Dette framgår også av instituttets første publikasjons-oversikter, som inkluderer publikasjoner fra og med 1948 og ikke fra og med 1950 som man kunne forvente. De spennende årene fra krigens slutt til opprettelsen av ISF har Hans L. Zetterberg kalt *skapelsens underbara tid+ og denne tiden er dyktig beskrevet av Fredrik W. Thue i boken *Empirisme og demokrati: norsk samfunnsforskning som etterkrigsprosjekt* utgitt av Universitetsforlaget i 1997.

Ifølge Stein Rokkan ble planene for opprettelsen av instituttet lagt i slutten av 1949. De var blitt utviklet i et nært samarbeid mellom Erik Rinde, Arne Næss, Alf Sommerfelt, David Krech og Vilhelm Aubert. Instituttet inkorporerte uformelle forskningsgrupper som hadde vært aktive i Oslo en tid og det overtok forskningsprosjekter som hadde blitt igangsatt av Paul F. Lazarsfeld og David Krech. Ved opprettelsen i 1950 var instituttets formål å lede og oppmuntre til koordinert forskning innenfor feltene sosiologi, sosialpsykologi og sosialantropologi, med hovedvekten på grunnforskning. Dette framgår av den aller

første, skriftlige informasjonen om instituttet presenterte etter stiftelsen. Den var sannsynligvis utarbeidet av Johannes Vangsnes, som den gangen var styrets sekretær. Her ble det påpekt at instituttet ved sin integrasjon av arbeid utført av sosiologer, sosialpsykologer, økonomer, antropologer, filosofer, statsvitere og jurister kunne fylle en funksjon som universitetet med sin fagoppdeling vanskelig kunne fylle. Et annet mål som instituttet hadde spesiell interesse for, var å fremme koordinert internasjonal forskning innenfor samfunnsvitenskapene. Videre ble det opplyst at instituttet var organisert ved et samarbeid mellom offentlige myndigheter og Universitetet i Oslo, men at det likevel var en selvstyrt enhet. Instituttets overordnede og politiske beslutninger skulle treffes av et styre på fem medlemmer. En av disse skulle være oppnevnt av Kirke- og undervisningsdepartementet, to av kollegiet ved Universitetet i Oslo og de to siste av bidragsytene til instituttets fond. Styreformannen skulle også fungere som direktør for instituttet med assistanse av en sekretær. Det ble også opplyst at opprettelsen av instituttet var muliggjort ved en sjenerøs start-donasjon fra *en privat kilde+.

I 1952 utarbeidet Stein Rokkan den første mer omfattende oversikten over instituttets aktiviteter. Den var på vel femti sider og hadde tittelen *Report on activities 9. February 1950 – 9. February 1952*. Foruten opplysninger om styrets og forskningsstabens sammensetning, inneholder oversikten informasjon om blant annet instituttets målsetting, organisering og finansiering, forskningsaktiviteter og publisering. Opplysningene om forskningsaktivitetene er relativt omfattende. Det framgår her blant annet at sosialpsykologiske innfallsvinkler til ulike problemstillinger hadde en sterk stilling ved instituttet den første tiden.

Ellers var mye av virksomheten i de første årene preget av krigens etterdønninger, og man var opptatt av temaer som vold, krig, fred og pasifisme. Metodisk var man i begynnelsen svært bundet av spørreskjemaet og så nærmest på dette som en ny demokratisk kanal som man ville holde fast ved. Men etter hvert ble metodene mer mangfoldige, og deltakende observasjon ble for eksempel brukt i flere viktige undersøkelser. Sverre Lysgaards bok *Arbeiderkollektivet* (1961) bygde blant annet på denne metoden, og det samme gjaldt Yngvar Løchens bok *Idealer og realiteter i psykiatriske sykehus* (1965). Metoden ble også brukt om bord i skip og til studier av lokalsamfunn.

I 1957 startet Henry Valen og Stein Rokkan Det norske valgforskningsprogrammet ved Institutt for samfunnsforskning. Gjennom dette unike programmet som dekker alle stortingsvalg fra og med 1957 – riktignok med unntak av valget i 1961 – har det vært mulig å følge viktige sider av samfunns-utviklingen i vårt land på nært hold. Det har vært en utvikling fra et stabilt politisk system i årene etter krigen til en situasjon hvor norsk politikk har blitt mer uforutsigbar og preget av uro og mangel på stabilitet på det parlamen-tariske plan. En oversikt over publikasjoner utgitt i tilknytning til valgforsk-ningsprogrammet finnes i rapporten *Det norske valgforskningsprogrammet : publikasjonsliste 1956–1998* av Henry Valen og Bernt Aardal. Den ble utgitt som ISF-rapport 98:13.

I 1958 ga instituttet ut en publikasjonen *Report on activities: 1950–1958*. Her finnes blant annet informasjon om instituttets forskningspolitikk og forskningsaktiviteter innenfor områder som kommunikasjon, sosial persepsjon, familien, personlighetspsykologi, avvik og sosial kontroll, organisasjons- og arbeidslivsstudier samt politikk og internasjonale relasjoner. Publikasjonen

inneholder også oversikt over forskningsstaben og har publikasjonslister.

I 1960 startet ISF utgivelsen av *Tidsskrift for samfunnsforskning* i samarbeid med Universitetsforlaget. Tidsskriftet har vært en sentral kanal for publisering av samfunnsforskning i Norge opp gjennom årene og instituttet har fremdeles det redaksjonelle ansvaret for tidsskriftet.

I 1962 ga instituttet ut en relativt omfattende dokumentasjon av sin virksomhet de første tolv årene. Det var boken *Twelve years of social science research: 1950–62* redigert av Dagfinn Ås og utgitt av Universitetsforlaget. Boken gir en god oversikt over forskningsaktiviteter, forskningsstaben og publisering av forskningsresultater. I denne boken blir det også understreket betydningen av instituttets samarbeid med amerikanske samfunnsforskere og den utvekslingen av mennesker og ideer som her fant sted. Amerikanske gjesteforskere med Fulbright-stipend tok del i arbeidet ved instituttet. Foruten Paul F. Lazarsfeld, David Krech og Herbert Hyman som tidligere er nevnt, hadde instituttet i løpet av de første tolv årene besøk av blant andre Daniel Katz, Eugene Jacobsen og Angus Campbell.

I 1965 var instituttet i hovedsak organisert i fem avdelinger som da fanget opp det meste av det arbeidet som ble utført ved instituttet. Dette framgikk av et intervju med Erik Rinde (Aftenposten 5. april 1965) med tittelen *Tverrvidenskapelig søkelys på dagliglivets problemer*. Her ble noen hovedtrekk ved instituttet etter femten års drift presentert. Det nevnes blant annet at instituttet hadde en avdeling for bedrifts- og arbeidsliv under ledelse av Sverre Lysgaard, en avdeling for politiske studier under ledelse av Henry Valen, en avdeling for sosiologi under ledelse av Vilhelm Aubert, en avdeling for psykologi samt en avdeling for konflikt- og fredsforskning. Denne var under Johan Galtungs ledelse og ble nå nærmest ansett som et eget institutt med navnet Institutt for fredsforskning (PRIO).

Av annen *knoppskyting+enn PRIO kan nevnes at ISF var med på opprettelsen av Psykoanalytisk institutt, og instituttet hadde kontorfellesskap med ISF i sin første fase. Dessuten hadde Institutt for retts sosiologi og forvaltningslære ved Universitetet i Oslo lenge sine lokaler ved ISF. Oppdelingen av ISF i avdelinger var mest en funksjon av at virksomheten stadig hadde vokst og den medførte ikke noen eksakte grenser mellom disiplinene. Det var spesielt viktig for instituttet med sin tverrfaglige profil at samarbeid stadig fant sted på tvers av avdelingsgrensene. ISF har alltid vært preget av et tverrfaglig miljø. I starten trodde man blant annet på en integrasjon av sosiologi og psykologi, men dette viste seg å få mindre betydning etter hvert. Derimot har det vært sagt at det tverrfaglige samarbeidet ved instituttet har hatt betydning for statsvitenskapen i Norge og gitt den et mer sosiologisk preg – med mindre vekt på juridiske eller historiske aspekter. Den tverrfaglige profilen ved ISF er viktig også i våre dager, ikke minst som en motvekt i forhold til samfunnsfagernes sterke tendens til spesialisering – noe som lett fører til at det oppstår en svakhet innen forskningssektoren både når det gjelder studier av mer tverrfaglig karakter og med hensyn til mer generelt forskningsarbeid.

Instituttet har på mange måter fungert som en rekrutteringssentral til høyere stillinger ved universitetene. Mange nye stillinger ble opprettet ved norske universiteter på seksti- og syttitallet og en rekke nøkkelposisjoner ble besatt av forskere som hadde fått sterke impulser fra sin tid ved ISF. Ved at instituttet ble tappet for ressurspersoner – samtidig som de økonomiske betingelsene for instituttets drift endret seg på 1970-tallet, oppsto det en usikker periode som ga

grunn for en viss bekymring. I forbindelse med instituttets 25-års jubileum kom uttalelser om situasjonen fra flere sentrale personer. Først ble daværende instituttbestyrer Willy Martinussen intervjuet av Trygve Gulbrandsen (Sosiologi i dag nr. 5 i 1974). Videre ble Vilhelm Aubert intervjuet av Bjørn Hansen (Arbeiderbladet 22. februar 1975) og Stein Rokkan skrev en artikkel i Tidsskrift for samfunnsforskning (nr. 1 1975) med tittelen *Institutt for samfunnsforskning 1950–1975*.

Willy Martinussen forklarte at instituttet nå hadde finansielle vanskeligheter og at dette i hovedsak skyldtes to faktorer. For den første hadde de private donasjonene av ulike grunner opphørt og dette var midler som vanligvis hadde gått til drift og vedlikehold. For det andre ønsket ikke forskningsrådet lenger i særlig grad å gi penger direkte til institutter og andre institusjoner, men ønsket å kanalisere pengene til prosjekter. For å løse problemet hadde instituttet søkt om å komme over på statsbudsjettet, på samme måte som en del andre institutter i de senere årene. Vilhelm Aubert påpekte i sitt intervju hvor påfallende det var at instituttet i tidens løp hadde levert fra seg det meste, både av personale og ideer. Han framholdt at ISF hadde vært en generator i vårt hjemlige forskningsmiljø, noe som til tider hadde tappet instituttet så sterkt at det hadde skapt problemer. I jubileumsåret hadde instituttet riktignok kommet inn med en direkte bevilgning på statsbudsjettet for første gang, og dette ville bidra til å sikre driften. Jubileumsønsket som Aubert holdt fram, var at ISF måtte få et fast tilholdssted på statsbudsjettet, slik at det kunne skapes et tryggere grunnlag både for driften av instituttet og for planleggingen framover. Stein Rokkan slo fast i sin historiske oversiktsartikkel at instituttet sto overfor en rekke problemer i jubileumsåret, både av økonomisk, organisatorisk og politisk art. Men med fortsatt støtte fra staten – og med velvilje fra forskningsrådet og Universitetet i Oslo – burde instituttet være sikret en fruktbringende framtid. Rokkan påpekte samtidig at det har blitt mer og mer klart at vi midt i denne profesjonaliseringens og grensemarkeringens tid trenger et samlingssted der samfunnsvitere med vidt forskjellige interesser kan interagere, lære av hverandre og stimulere hverandre til innovasjon.

Det ble Ted Hanisch som kom til å lede instituttet videre på 1970-tallet og fram til 1986. Han bidro sterkt til å sikre instituttets drift både ved å arbeide for en vitalisering av instituttets forskningsvirksomhet, ikke minst innenfor sysselsettings- og arbeidslivsforskningen, og samtidig å sørge for gjennomføringen av det såkalte byggetinn II. Dette inngikk i en videreføring av samarbeidet og samlokaliseringen med Institutt for anvendt sosialvitenskapelig forskning (INAS) – et samarbeid som ble innledet omkring 1977. ISF og INAS samarbeidet både økonomisk og organisatorisk, særlig på området for fellestjenester, som bibliotek og EDB.

På midten av 1980-tallet startet instituttet utgivelsen av tidsskriftet *Søkelys på arbeidsmarkedet* som en konsekvens av at satsningen på arbeidslivsforskning nå hadde antatt mer faste former ved ISF. Fra og med 1995 har ISF det redaksjonelle ansvaret for årboken *Comparative Social Research* i samarbeid med Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo. Årboken blir utgitt av JAI Press i Stamford, Connecticut. Fra 1999 har ISF også ansvar for redaksjon og utgivelse av *Nordic journal of political economy* (NOPEC).

Forskning omkring kjønn, familie og likestillingsspørsmål har vært en del av ISFs virksomhet nesten hele tiden og strekker seg fra Harriet Holters og Erik Grønseths

tidlige forskning fram til våre dager. En oversikt over en del av den nyere familie- og kjønnsforskningen ved instituttet finnes i rapporten *Forskning om kvinner, familie og likestilling ved Institutt for samfunnsforskning: bibliografi 1985–1995* av Arnlaug Leira og Ingebjørg Wesche – utgitt som ISF-rapport 96:10.

Innenfor LOS-programmet (Ledelse, organisasjon og styring) hadde ISF ansvaret for hovedtemaet *Demokrati og samfunnsutvikling – visjoner og rammebetingelser+. Målsettingen var å fremme helhetlige, overgripende studier av det norske styringssystemet. En oversikt over LOS-forskningen ved ISF i perioden 1987–1996 finnes i rapporten

LOS-forskningen ved Institutt for samfunnsforskning redigert av Ingvild Molden og Rune Slagstad. Den ble utgitt som ISF-rapport 96:14.

Vilhelm Aubert har spilt en sentral rolle for instituttet fra opprettelsen i 1950 til han døde brått i 1988. En bibliografi over publikasjoner av og om Vilhelm Aubert er utarbeidet ved ISF. Det er publikasjonen *Vilhelm Aubert: en bibliografi* av Sven Lindblad – utgitt som ISF-rapport 90:6.

I forbindelse med Erik Rindes død i 1994, ga ISF ut rapport 94:13 med opptrykk av Stein Rokkans artikkel fra 25-års jubiléet i 1975, Vilhelm Auberts minneord om Sigurd Rinde fra 1972 og Tor Bjørklunds portrett-artikkel om Erik Rinde fra 1989 med tittelen *Entreprenøren*.

Annen informasjon med relevans for ISF kan man blant annet finne i artikkelen *Traditioner og möjligheter i nordisk sociologi* av Hans Zetterberg (Sociologisk forskning, Årg. 3, nr 1, 1966, side 1–21), i boken *Kontroverser i norsk sosiologi* av Lars Mjøset (Oslo: Universitetsforlaget, 1991. 345 sider) og i artikkelen *Norsk sosiologi siden 1969: problemer og utfordringer* av Fredrik Engelstad (Tidsskrift for samfunnsforskning, Årg. 37, nr 2, 1996, side 224–252).

I tillegg til de kilder til informasjon om instituttets opprettelse og virksomhet som er nevnt her, kan det opplyses at instituttet har gitt ut årlige årsmeldinger i de senere tiårene. Før dette ble det gitt ut årlige, separate publikasjonslister.

Instituttets adresse de aller første månedene var Grev Wedels plass 4, men allerede høsten 1950 flyttet det til Arbiens gate 4 hvor man holdt til i de ti første årene. Da ble første byggetrinn av bygningen i Munthesgate 31 oppført. Opprinnelig var det planlagt en mer ordinær bygning, men mange i forskerstaben ønsket mer nytenkning i forbindelse med bygget. Den bygningen som ble ført opp, skal være arkitektonisk inspirert av klosterbygninger. På tomten sto også en fin gammel trebygning med adresse Fuglehauggaten 6. Den ble kalt *Katanga+etter utbryterrepublikken under Kongo-krisen. Begge bygningene ble brukt parallelt fram til årsskiftet 1978/1979 da trebygningen ble revet for å gi plass til utvidelse av bygningen i Munthesgate 31. Byggingen kom altså i stand fordi ISF på siste del av 1970-årene inngikk i kontorfellesskap med Institutt for anvendt sosialvitenskapelig forskning (INAS). INAS hadde holdt til i universitetets lokaler på Blindern før flyttingen til Munthesgate. I 1980 ble byggetrinn II ferdigstilt og bygningen fikk det utseendet den har i dag. I forbindelse med samlokaliseringen med INAS ble det opprettet et eget statlig organ for fellestjenester som bibliotek, EDB-tjenester, kantine, sentralbord m.m. Dette fikk navnet Instituttgruppa for samfunnsforskning (ISAF) og ble opprettet i 1978. Eli Søgård ledet ISAF i de fleste årene som institusjonen eksisterte. Etter perioden med Ted Hanisch som instituttleder ved ISF, ble stillingen overtatt av Fredrik Engelstad fra 1986.

I 1996 ble INAS – som hadde endret sitt fulle navn til Institutt for sosialforskning – innlemmet i et nytt, stort institutt. Det var Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) og ISFs samlokalisering omfatter nå dette nye instituttet. NOVA holder til i Munthesgate 29 og delvis i Munthesgate 31. ISAF ble nedlagt 1. januar 1999 og de aller fleste fellestjenestene ble administrativt overført til ISF fra samme dato, men bibliotekets samling er for eksempel fremdeles felleseie, og NOVA bidrar med finansieringen av fellestjenestene.

Instituttets publiseringsformer og serier.

I Institutt for samfunnsforskning bibliotek er det ved 50-års jubileet totalt registrert ca. 3500 referanser med tilknytning til ISFs forsknings- og publiseringsvirksomhet. Dette er bøker i form av monografier og antologier, tidsskriftartikler og kapitler i redigerte bøker, rapporter, arbeidsnotater og konferanse-papers. Enkelte avisartikler er også registrert. I perioden 1950 til og med 1980 opererte man i publikasjonslistene med ulike interne publikasjonsserier hvor publikasjonene ble plassert etter publiseringsform og delvis etter innhold. Med interne publikasjonsserier menes her at serieinformasjonen – inkludert publikasjonenes nummer i serien – ikke ble trykket direkte på publikasjonen. Man måtte gå til publikasjonslistene for finne nærmere serieinformasjon om de enkelte publikasjonene. Dette var noe upraktisk, ikke minst i forbindelse med publikasjonsarkivet. I perioden 1950–1980 hadde instituttet fire serier i sine publikasjonsoversikter. Av disse har tre endret navn og en av disse er etterpå nedlagt. To andre serier er kommet til etterhvert. ISF har i tillegg til dette en sammendragsserie.

- 1) M-serien inneholdt trykte monografier og andre bøker utgitt i tilknytning til virksomheten ved instituttet. Disse ble ikke solgt av instituttet og man ble henvist til bokhandlere. Den første referansen i serien hadde nummer M-1 og den siste med løpende nummerering hadde nummeret M-140. M-serien kom etterhvert til også å inneholde en del informasjon om kapitler i bøker. Denne serien inneholder nå igjen bare bøker og kalles B-serien.
- 2) A-serien var instituttets viktigste rapport-serie. Instituttet sto for utgivelsen og publikasjoner i denne serien ble distribuert fra instituttets publikasjonsarkiv. Den første referansen i denne serien hadde nummer A-101 og den siste A-371. Serien tilsvarer instituttets nåværende rapport-serie (R-serien i publikasjonsoversiktene).
- 3) B-serien var instituttets *grå serie+for arbeidsnotater og var beregnet på begrenset distribusjon. Interesserte ble henvist direkte til vedkommende forsker som sto bak publikasjonen. Den første referansen hadde nummer B-501 og den siste B-874. I perioden 1981 til og med 1992 hadde instituttet en arbeidsnotatserie i publikasjonslistene. Det var AN-serien, men denne serien har ikke noe direkte motstykke i dag. Den nåværende B-serien dekker som nevnt bøker og ikke arbeidsnotater.
- 4) T-serien inneholdt opprinnelig registrering av artikler i tidsskrifter og antologier,

samt konferanse-papers. Fra 1950 til og med 1981 ble serien nummerert fra T-1001 til T-2609.

Deretter gikk man også her over til nummerering pr. år, for eksempel T-1982:1. Serien eksisterer fremdeles i instituttets publikasjonslister, men inneholder ikke lenger konferanse-papers.

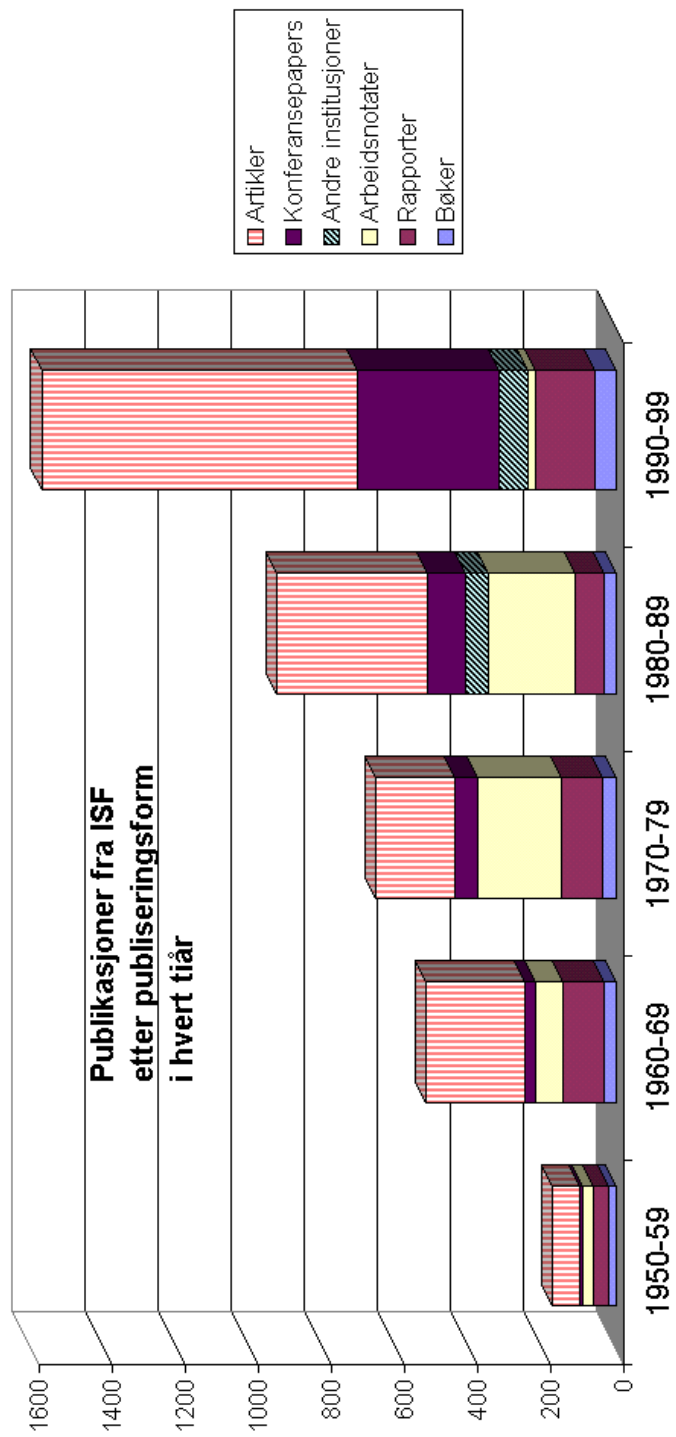
- 5) I 1984 ble det opprettet en egen serie for rapporter og lignende som blir utgitt av andre institusjoner enn ISF, men hvor minst en ISF-ansatt forsker er forfatter eller medforfatter. Denne kalles AR-serien.
- 6) I 1987 ble det opprettet en egen serie for konferanse-papers og foredrag. Den kalles P-serien. Tidligere hadde slike papers som nevnt inngått som en del av T-serien.

Statistikk for instituttets samlede publisering fordelt på tiår.

For å gi et litt mer utfyllende bilde av produksjonen i tilknytning til ISFs virksomhet i løpet av de siste femti årene, presenteres her statistikk over den samlede produksjonen fordelt på publiseringsform (serie) i hvert tiår og totalt for perioden 1950–1999. Statistikken har i første omgang framkommet ved optelling fra instituttets publikasjonslister. Disse listene er i noen grad overprøvd ved at publikasjoner som listene har feilplassert ut fra publiseringsform, er flyttet til korrekt serie innen året. Dette gjelder særlig M-serien (bøker) som etter hvert kom til å inneholde en del kapitler i bøker og den tidligere B-serien (arbeidsnotater) hvor det også ble plassert en del konferanse-papers. Begge disse kategoriene er overført til T-serien som på den tiden omfattet tidsskriftsartikler, kapitler i redigerte bøker samt konferanse-papers. I tillegg er vel hundre arbeidsnotater som ikke har vært registrert i publikasjonslistene, men som finnes i ISFs bibliotek, blitt lagt til under de enkelte år innenfor perioden 1950–1992. I denne perioden registrerte instituttet fremdeles arbeidsnotater (B-serien og AN-serien) i publikasjonslistene. Tallene for bøker er justert i forhold til den foreliggende bibliografien, ikke minst fordi visse bøker ikke har stått i publikasjonslistene. Dette skyldes ofte at arbeidet har blitt avsluttet ved en annen institusjon og derfor ikke blitt fanget opp av publikasjonslistene. I tillegg er tallene for bøker justert fordi en del av dem som har stått i listene likevel ikke har blitt inkludert i bibliografien, først og fremst på grunn av de formelle utvalgskriteriene.

Publiseringsform	1950–59	1960–69	1970–79	1980–89	1990–99	1950–99
Bøker	20	33	36	33	56	178
Rapporter	43	111	111	78	164	507
Arbeidsnotater	29	77	229	238	20	593
Andre institusjoner	–	–	–	63	81	144
Konferanse-papers	8	27	64	101	386	586
Artikler	75	271	217	413	863	1839
Totalt	175	519	657	926	1570	3847

Statistikken viser en svært stor og relativt jevn vekst i det totale antall publikasjoner fra 1950-årene til 1990-årene. Fra 1950-årene til 1960-årene og fra 1980-årene til 1990-årene var veksten spesielt stor. Antallet *grå dokumenter+i form av arbeidsnotater var størst på 1970- og 1980-tallet. Fra og med 1993 er disse ikke lenger registrert i publikasjonslistene og er derfor heller ikke med i statistikken. Konferanse-papers må også kunne kalles *grå dokumenter+ og serien inneholder innlegg på konferanser, seminarer og kongresser, samt foredrag og lignende. Den store veksten i slike papers på 1990-tallet, kan ha noe sammenheng med at det sannsynligvis har vært en mer systematisk innhenting av informasjon også om slike bibliografiske referanser det siste tiåret. I og med at de ofte ikke er trykt eller mangfoldiggjort på annen måte, kan de tidligere år ha vært nedprioritert i forbindelse med utarbeidelsen av publikasjonslistene både fra forskerens og fra administrasjonens side. En kan også merke seg at det har vært mer enn en fordobling av antall artikler og institutt-rapporter fra 1980-årene til 1990-årene. Antall forskere tilknyttet instituttet har ikke økt i tilsvarende grad i denne perioden.

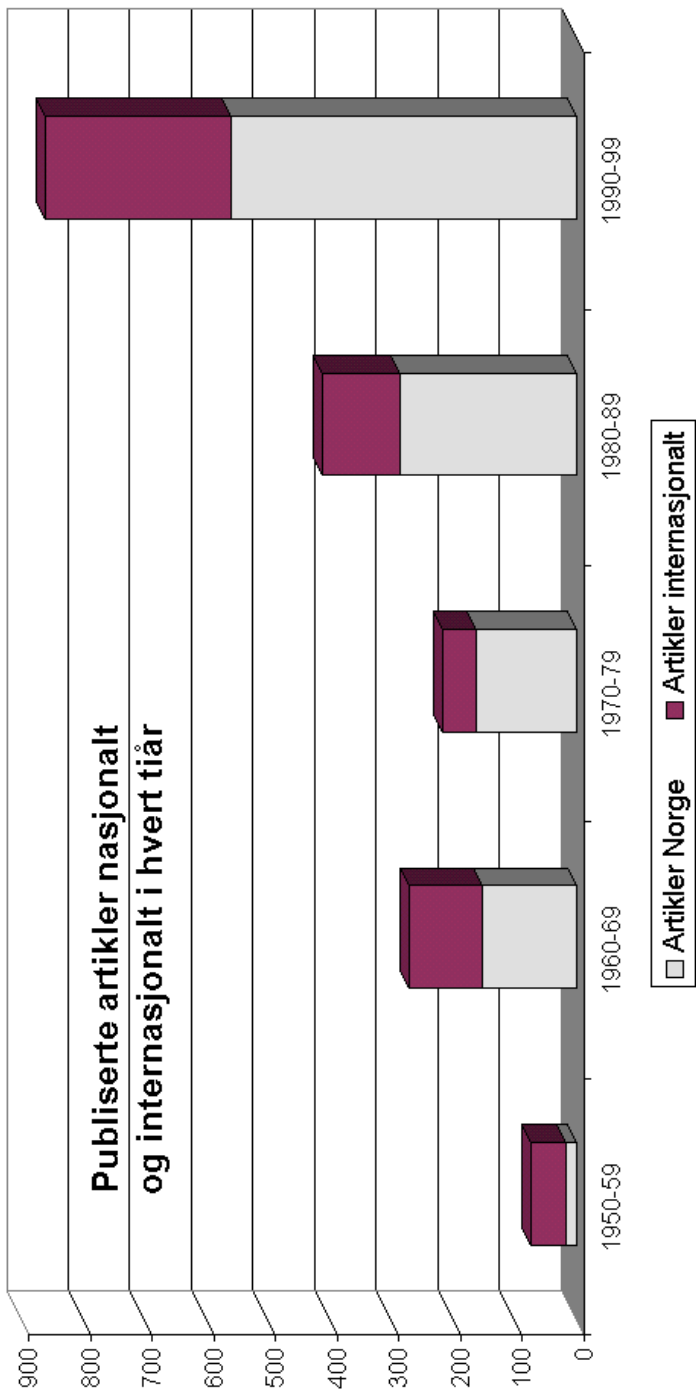

Nasjonal og internasjonal publisering av artikler. Fordeling på hvert tiår.

Denne statistikken dekker den delen av ISFs produksjon som omfatter artikler i tidsskrifter og kapitler i redigerte bøker. Med nasjonal publisering menes her utgivelser på norsk. Publisering på andre språk enn norsk regnes som internasjonal publisering, også når publikasjonen er utgitt i Norge. Det betyr for eksempel at et kapittel i en engelsk-språklig bok utgitt i Norge, eller en artikkel i *Acta Sociologica*, regnes som internasjonal publisering.

	1950–59	1960–69	1970–79	1980–89	1990–99	1950–99
Artikler nasjonalt	18	153	163	286	561	1181
Artikler internasjonalt	57	118	54	127	302	658
Artikler totalt	75	271	217	413	863	1839

Statistikken viser at andelen av artikler publisert internasjonalt var størst i 1950-årene og lavest i 1970-årene.

Annotert bibliografi over bøker
utgitt med tilknytning til ISFs
virksomhet

1950–1999

1950-1959

Democracy in a world of tensions : a symposium prepared by UNESCO
Edited by Richard McKeon with the assistance of Stein Rokkan
Chicago : University of Chicago Press, 1951. - 540 s.

Bakgrunnen for denne boken er en bredt anlagt internasjonal undersøkelse omkring demokrati-spørsmål med vekt på ideologiske konflikter. Et spørreskjema ble sendt til mer enn 500 eksperter innen filosofi, rettsvitenskap, historie, statsvitenskap, sosiologi, økonomi m.m. Spørreskjemaet begynte med problemer omkring tvetydighet knyttet til begrepet *demokrati+og ble avsluttet med spørsmål knyttet til fundamentale verdier. Ingen av besvarelsene som kom inn forsvarte antidemokratiske doktriner. I boken er et utvalg på 33 av besvarelsene gjengitt. Boken inneholder videre en relativt omfattende analyse av undersøkelsen med vekt på hva man var enige og uenige om. Denne analysen ble utført av Arne Næss og Stein Rokkan. I tillegg sto Arne Næss for det meste av arbeidet med utforming og gjennomføring av denne undersøkelsen på vegne av UNESCO – også i samarbeid med Stein Rokkan. Videre bidro Rokkan med det redaksjonelle arbeidet sammen med hovedredaktør Richard McKeon i forbindelse med publisering av undersøkelsen. I tillegg til Arne Næss og Stein Rokkan, inneholder boken bidrag fra Charles Bettelheim, M. M. Bober, G. A. Borgese, D. Van Dantzig, John Dewey, C. J. Ducasse, G. C. Field, Risieri Frondizi, Barna Horvath, Jørgen Jørgensen, Humayun Kabir, Horace M. Kallen, Henri Lefebvre, C. I. Lewis, Lord Lindsay of Birker, J. H. A. Logemann, Richard McKeon, James Marshall, Emmanuel Mounier, Stanislaus Ossowski, Umberto A. Padovani, Ricardo R. Pascual, Aime Patri, Chaim Perelman, John Petrow Plamenatz, Ithiel de Sola Pool, Ladislaus Rieger, Wilhelm Röpke, Alf Ross, Rudolf Schelsinger, Paul M. Sweezy, Eric Weil og Quincy Wright.

Aubert, Vilhelm, Torstein Eckhoff, Knut Sveri. – Medarbeider: Per Norseng

En lov i søkelyset : sosialpsykologisk undersøkelse av den norske hushjelplov

Oslo : Akademisk forlag, 1952. - 239 s. - (Skrifter fra Institutt for samfunnsforskning) (Menneske og samfunn ; 2).

Denne undersøkelsen er et retts sosiologisk pionerarbeid og har blitt en klassiker innen sitt felt i Norge. Med utgangspunkt i en konkret lov, nærmere bestemt den midlertidige lov av 3. desember 1948 om hushjelpenes arbeidsvilkår, undersøker boken mer generelle problemstillinger om rettsreglens sosiale funksjon. Man ønsket å benytte hushjelpeloven til å kartlegge hvordan rettsregler oppleves, oppfattes og etterleves av de samfunnsgruppene de retter seg mot. Boken søker å belyse hushjelpenes faktiske arbeidsforhold, hushjelpenes og husmødrenes kjennskap til loven og ikke minst deres subjektive innstilling til den. Hushjelpeloven hadde den fordel som undersøkelsesobjekt at den omhandlet et ganske veldefinert arbeidsforhold og hadde betydning for relativt klart avgrensede grupper i samfunnet. Et viktig perspektiv i denne sammenheng var også at loven skulle opp til revisjon i 1953. Tanken bak hushjelpeloven var å styrke hushjelpenes stilling, samtidig som det viste seg at lovens innhold var slik at man i det praktiske liv ikke kunne benytte seg av visse av de rettigheter den ga. Den var for eksempel i praksis til liten hjelp ved konflikter mellom hushjelpen og arbeidsgiver, selv om den i teorien vernet om hushjelpenes rettigheter i slike situasjoner. Undersøkelsen fremmer den tanken som skulle bli et av ledemotivene i Vilhelm Auberts retts sosiologi; at lovvedtak ofte brukes for å gi inntrykk av at noe positivt har skjedd for å løse en konflikt på et område av samfunns livet. Men det å sette loven ut i livet er noe helt annet og i praksis blir ofte alt som før. Den alminnelige oppfatningen synes likevel å være at vedtak og iverksetting av lover er en og samme sak og denne misoppfatningen spilles det mer eller mindre bevisst på innenfor rettsvesenet.

Smedslund, Jan

A critical evaluation of the current status of learning theory

København : Munksgaard, 1952. - 27 s. - (Nordisk Psykologi. Monografiserie ; 2).

Nyere forskning på denne tiden indikerte nødvendigheten av en operasjonell og teoretisk reformulering av problemer knyttet til læringsteori. Hensikten med denne publikasjonen var å foreta en kritisk evaluering av status innen læringsteori og framheve sider ved tidens nyere forskning, særlig basert på Jean Piagets arbeider innen barnets utviklingspsykologi. Først presenteres en kort og konsentrert kritisk undersøkelse av hovedtendensene innen læringspsykologiens teorier og dens empiriske resultater. Den andre delen inneholder et forsøk på å reformulere læringsteoriens problemer. Prinsippet med pugging for å tilegne seg kunnskap kritiseres fordi nærmest all læring er avhengig av hva som er lært tidligere. For at en læringsteori skal vise seg å være til nytte, må den forutsette at det har blitt utviklet tester og metoder til å stille diagnoser for sentrale strukturer omkring tidligere læring, og at det har blitt utviklet måter å knytte læringsprosessen til dimensjonene i de strukturene som ble formet tidligere i læringsprosessen. Læringen består i reorganisering av disse sentrale strukturene, og diagnosen av dem blir av stor betydning. Videre kritiseres det vanlige skille som gjøres mellom affektive og kognitive prosesser. I den siste delen blir nye synspunkter drøftet i forhold til Jean Piagets teorier om barns utvikling og i en viss grad til psykoterapi. Til slutt presenteres noen argumenter for nytten av å studere læring av matematikk.

Tenk en gang til : om fred og forsvar : seks innlegg

Vilhelm Aubert, Christian Bay, Guttorm Gjessing, Arild Haaland, Arne Næss, Harald Ofstad, Herman Tønnesen. Redigert av Arild Haaland og Harald Ofstad

Oslo : I hovedkommissjon hos Tanum, 1952. - 203 s.

Etter at 2. verdenskrig var avsluttet, var allerede en ny og skremmende opprustning kommet i gang. *Den kalde krigen+ mellom Øst og Vest var innledet, og begge sider hadde utviklet nye og fryktelige våpen som kunne utslette hele menneskeheten. Boken peker på de farer som opprustningspolitikken representerte for freden og de demokratiske verdier. Den viser også til alternativer til tidens forsvarspolitik. Det er en kritisk bok som åpnet for politisk debatt med større vekt på begrunnelse og saklighet enn det som var tilfelle i mange av tidens politiske utspill. Boken var et forsøk på å heve øyeblikkets politiske diskusjon og gjennomføre en sosiologisk og psykologisk analyse av situasjonen på et uavhengig og fordomsfritt grunnlag. Først når menneskene venner seg til å bedømme andres kultur like velvillig som sin egen, foreligger det prinsipielle grunnlaget for fred og forståelse. Dette synet danner en forutsetning for forståelsen av innleggene i boken. Her finnes blant annet kapitler som drøfter fred og idealer, norsk forsvarspolitikks muligheter til å bidra til verdensfreden, etiske og psykologiske betraktninger omkring forsvar og forsvarskrig, lojalitet til de demokratiske ideer samt saklighetsnivået i debatten mellom Øst og Vest. Herman Tønnesens innledende fabel *Saken i et østersskall – en fabel om østers og beredskap* handler om hvordan en østerspoll drepte seg selv ved å skjerme seg med stadig tykkere skall og sterkere lukkemuskler, slik at de indre verdier – perlen inkludert – ble ødelagt. Vilhelm Auberts bidrag var om Korea-krigens utbrudd og forløp med spesiell vekt på FNs aksjon – med umåtelige tap av menneskeliv og materielle verdier. Den strategiske bombingene var ikke bare rettet mot militære mål, og det ble blant annet benyttet napalm. Aubert var meget kritisk til denne FN-aksjonen som også trakk med seg virkninger som ikke var forutsett ved den opprinnelige planleggingen. Samtidig som dette er en kritisk bok, blir det påpekt at den også er et uttrykk for en hyllest til et fritt samfunn.

Aubert, Vilhelm, Torstein Eckhoff

Retten og menneskene

Utg. av Chr. Michelsens institutt for vitenskap og åndsfrihet. - Bergen : John Griegs forlag, 1953. - 48 s. - (Sak og samfunn).

Publikasjonen bygger på flere foredrag holdt i NRK høsten 1952 om forholdet mellom rettsapparatet og enkeltmenneskene i samfunnet. Den omhandler lover generelt, lovgiverne og den enkelte, hvordan juristene løser rettsspørsmål og avsluttes med en diskusjon av begrepet *gjeldende rett+.

Aubert, Vilhelm

Om straffens sosiale funksjon

Oslo : Akademisk forlag, 1954. - 241 s. - (Skrifter fra Institutt for samfunnsforskning).

I denne boken tar forfatteren opp spørsmålet om *straffens formål+ ut fra en sosiologisk og sosialpsykologisk synsvinkel. Den behandler straffens betydning som middel til å opprettholde lovlydighet og skape moralske hemninger mot lovbrudd. Boken er et bidrag til debatten om allmennprevensjonen, og den kan sees som et forsøk på å belyse et gammelt strafferettslig problem ved bruk av samfunnsvitenskapens begrep og metoder. Men den kan også sees som et rettspolitisk innlegg, en kritisk analyse av et av den tradisjonelle rettspolitikkenes mest sentrale teoretiske fundament. Her kritiseres teorien om allmennprevensjonen. Boken har også et mer allment budskap ved at den analyserer forholdet mellom de planer og målsetninger som lover, tiltak og beslutninger blir grunnlagt med, og de sosiale krefter som faktisk synes å bestemme samfunnsutviklingen. I denne analysen trekker forfatteren inn Robert Mertons begrepspar *manifeste og latente funksjoner+ og argumenterer for at straffens sosiale funksjoner snarere ligger på det latente enn på det manifeste plan. Av de temaer som blir tatt opp og drøftet i boken kan blant annet nevnes straff og likedanning, begrepet *gjeldende rett+, rettsnormene og dommeren, teorier om allmennprevensjonen, strafferettslige stimuli og kjennetegn på avvik, kriminalstatistikk og *mørketall+, straff og sosial struktur, straff og avskrekking, loyalitet og moraldannende virkninger, sosial kontroll i primærgrupper, strafferettens symbolske funksjon, domstolens funksjon i løsningen av mellommenneskelige konflikter, aggresjon og identifikasjon med avvikerer samt utviklingstendenser i straffeinstitusjonene. Boken er Vilhelm Auberts doktorgradsavhandling.

Rommetveit, Ragnar

Social norms and roles : explorations in the psychology of enduring social pressures with empirical contributions from inquiries into religious attitudes and sex roles of adolescents from some districts in Western Norway

Oslo ; Minneapolis : Akademisk forlag ; University of Minnesota Press, 1954. - 167 s. - (Skrifter fra Institutt for samfunnsforskning).

Dette er en klassiker som har hatt en sterk innflytelse på forskning og diskusjon omkring de sentrale problemer den behandler, først og fremst i Skandinavia, men den er også godt kjent i en bredere internasjonal sammenheng. Boken tar opp fundamentale teoretiske problemer og er særlig et forsøk på å rydde opp i noen av uklarhetene i forbindelse med rollebegrepet og normbegrepet. På grunnlag av denne oppryddingen argumenteres det for en bestemt, relativt presis begrepsbruk. Første del av boken inneholder mer allmenne synspunkter på hvordan psykologisk – særlig sosialpsykologisk forskning – skal drives. Deretter presenteres en diskusjon og avklaring av begrepene *referanseramme+, *sosial norm+og *rolle+og det legges fram en skisse til en forskningsmodell. Forfatteren drøfter hva det vil si at normer kommuniseres. Det skilles mellom normsender og normmottaker, og kriteriene på at sosialt press eksisterer blir diskutert. Forfatteren demonstrerer til slutt at den foreslåtte begrepsavgrensningen lar seg anvende i empiriske undersøkelser . Det legges fram resultater fra en undersøkelse om en del ungdommers religiøse holdninger og kjønnsroller foretatt på grunnlag av de teoriene som ble lagt fram i første del av boken, og hypoteser om press og krysspress blir forsøkt testet.

Wright, Quincy, W.F. Cottrell, Ch. Boasson, with a review of the contest contributions by Ingemund Gullvåg

Research for peace : essays : results of a prize contest organized by the Institute for Social Research in Oslo on the relevance of scientific research to the peaceful solution of international conflicts

Amsterdam : North-Holland, 1954. - 296 s.

I 1951 lanserte ISF en konkurranse om det beste essay omkring forskningens relevans i forhold til fredsproblematikken. Det ble utlovet en pris på kr. 10 000 for det beste bidraget om emnet. Juryen besto av Alva Myrdal, Daniel Katz og Arne Næss. Boken inneholder de tre beste bidragene og har et forord av Erik Rinde. Quincy Wright og W. F. Cottrell delte prisen. I sitt bidrag drøftet Wright i hvilken utstrekning det er mulig å etablere kriterier for avgrensning av forskning med direkte relevans til problemet med en fredelig regulering av internasjonale relasjoner. Her analyseres blant annet kriterier for å bedømme verdien av forskningen og prosedyrer for å gjøre bedømmelser. W. F. Cottrells bidrag drøftet fredsforskningens forhold til sentrale temaer som blant annet politikk, ideologi, verdier, sosial struktur, makt, teknologisk endring, kapital, befolkning og krig. I tillegg er Ch. Boassons essay tatt med fordi det var spesielt interessant. Han tok blant annet opp fredsforskningen i et overordnet perspektiv, samt ønsker, visjoner og håp, men også praktiske muligheter og forslag om prioriteringer. Boken avsluttes med en analyse av det øvrige innsendte materialet. Den tar opp temaer som verdier, kriterier og prioriteringer samt problemer knyttet til koordinering og ledelse av forskning innenfor fredsproblematikk. Denne analysen ble utarbeidet av Ingemund Gullvåg.

Christiansen, Bjørn

Rosenzweigs billedfrustrasjonstest : en diskusjon av dens anvendbarhet belyst ved andres og egne undersøkelser

København : Munksgaard, 1955. - 132 s. - (Nordisk Psykologi. Monografiserie ; 7).

I femtiårene var det spesielt stor interesse for personlighetspsykologi blant norske psykologer. Særlig var interessen konsentrert om diagnostiske metoder innen denne delen av psykologien. Boken gir en bred framstilling av Rosenzweigs billedfrustrasjonstest. Testen har som oppgave å belyse enkelte sider ved et individs personlighet, og det framheves at den kan gi en relativt omfattende personlighetsdiagnose dersom den suppleres med andre tester. Testens forutsetninger er knyttet sammen med S. Rosenzweigs problemstillinger og forskning fra begynnelsen av 30-årene. Fortrengning som psykologisk problem sto den gangen sentralt. Testen ble introdusert som en billedassosiasjonsmetode. Bildene er stort sett like i sin komposisjon og brukes utelukkende til å framkalle relativt enkle verbale svar. Testen har likhetstrekk med en vanlig ordassosiasjonsprøve, men tar sikte på å omfatte andre sider av personligheten. Testen består av 24 ledd. Hvert ledd er et bilde, slike vi kjenner fra tegneserier, som viser to personer. Disse er innviklet i en frustrerende situasjon. Personen på venstre side av hvert bilde tillegges et utsagn som enten beskriver frustrasjonen – eller representerer i seg selv et frustrerende element. Personen på høyre side har alltid en blank tekstrubrikk over seg som skal fylles ut med det første utsagnet som forsøkspersonen umiddelbart tenker på. For å fremme projeksjon er alle ansiktsuttrykk fjernet og figurene gitt et anonymt preg. Billedfrustrasjonstesten vurderes i boken på grunnlag av resultater fra empiriske undersøkelser.

Galtung, Johan, Arne Næss

Gandhis politiske etikk

Oslo : Tanum, 1955. - 320 s.

Mohandas Karamchand Gandhi (1869–1948) kom tidlig til å lede indernes kamp for uavhengighet fra den engelske kolonimakten. I tillegg var han nærmest en religiøs helgen og en praktisk reformator av indisk landsbyliv. Av disse trekkene ved Gandhi tar boken for seg en spesiell side, nemlig hans syn på hvordan konflikter mellom grupper kan og bør løses. Det har vært sagt at Gandhis innsats i etikkens historie består i hovedsak i at han utvidet en etikk som ansees for å være gyldig mellom individer, til også å gjelde mellom grupper. Grunnlaget for denne etikken finner vi i den såkalte *ahimsa+normen, etter det indiske ordet for ikke-vold. *Du skal ikke øve vold eller ville øve vold mot noe levende vesen, men handle, og ha til hensikt å handle, til dets eget beste+. Ikke-vold anvendt i gruppekonflikter har i India fått betegnelsen *satyagraha+. De handlemåtene og den holdningen som satyagraha gir anvisning på, forutsetter i stor utstrekning personlig kontakt med motstanderen. Fruktbarheten av ikke-vold som kampmiddel avhenger av at motstanderen kan følge med i hva en gjør og forstå ens hensikter. Effekten består i den virkningen mennesker kan gjøre på andre når de får anledning til å virke personlig på hverandre. Dette er et problem i og med at moderne krigføring ofte er *fjernkrig+og sterkt automatisert. Ikke-vold kan derfor være meget vanskelig å anvende på en effektiv måte i moderne krig. Gandhi utarbeidet aldri selv en enhetlig, gjennomarbeidet framstilling av sine tanker om politisk etikk, men praktiserte sin lære på en konsekvent måte. Forfatterne trenger i denne boken inn i Gandhis lære ved å sammenfatte innholdet i hans politiske metode, etikk og filosofi og sammenfatningen har resultert i et hierarkisk oppbygd normsystem. Gandhis pasifistiske lære om ikke-vold har betydning utover den historiske og geografiske konteksten den ble praktisert i og er viktig også for vår tid. Boken er da også seinere blitt utgitt i flere nye utgaver.

Gullvåg, Harriet***Posisjon og innstillinger hos industriarbeidere***

København : I kommisjon hos Munksgaard, 1955. - 54 s. - (Nordisk Psykologi. Monografiserie ; 6).

Publikasjonen er basert på resultater fra en sosialpsykologisk undersøkelse av arbeidere ved noen større Oslo-bedrifter. Arbeidet ble utført ved ISF i perioden 1950–1952. Den ble ledet av Harriet Gullvåg (Holter) og utført sammen med Nancy Bay, Erik Grønseth, Elina Lorck Eidem og Edita Liptakova. David Krech fra University of California og Herbert Hyman fra Columbia University deltok også i arbeidet den første tiden. Opplegget var knyttet til praktiske industrispørsmål og boken framhever at materialet og resultatene fra undersøkelsen ikke var av en art som egner seg for teoretiske betraktninger, men var i alt vesentlig av deskriptiv art. En del av resultatene forklares likevel med utgangspunkt i sosialpsykologiske begreper som *posisjon+, *innstilling+, *kommunisering+, *gruppedlemskap+ m.m. Resultatene viser ganske store ulikheter mellom arbeidere med forskjellig posisjon innenfor arbeidergruppen, spesielt mellom arbeiderne og deres representanter. Men forskjellene utgjorde likevel ikke noe iøynefallende systematisk bilde. Mer detaljerte beskrivelser av arbeidernes innstillinger er utelatt i boken, men ble sammenfattet og publisert i samtidige tidsskriftartikler. Avslutningsvis drøftes spørsmål omkring forholdet mellom ledere av arbeidsgrupper og gruppens øvrige medlemmer når det gjelder de kravene som eventuelt bør stilles til samsvar i oppfatninger og innstilling mellom lederne og gruppen. Det er ikke alltid gitt at den som best representerer en gruppe når det gjelder holdninger og innstillinger, samtidig har de nødvendige lederkvalifikasjoner.

Smedslund, Jan

Multiple-probability learning : an inquiry into the origins of perception

Oslo : Akademisk forlag, 1955. - 118 s. - (Skrifter fra Institutt for samfunnsforskning).

Læringsteori ble lenge betraktet som grunnleggende i samfunnsvitenskapen. Forskning i sosialpsykologi, antropologi og klinisk psykologi beveget seg mot et allment akseptert standpunkt at praktisk talt all menneskelig atferd læres. Likevel hadde det vært lite fruktbar interaksjon mellom læringsteori og de andre atferdsvitenskapene. Utgangspunktet for denne persepsjons- og utviklingspsykologiske undersøkelsen er spørsmål omkring hvilke karakteristiske trekk det er ved læringsprosessen som innvirker på etableringen av våre oppfatninger om vårt fysiske og sosiale miljø. Disse oppfatningene ser vanligvis ut til å etableres ved hjelp av en prosess med læring via en mangeartet sannsynlighet, det vil si ved en læringsprosess hvor man gjør bruk av komplekse former for flertydighet. Boken benytter blant annet E. Brunswiks linsemodell på læringsprosesser knyttet til mangeartet sannsynlighet. Sammen med målemetoder for læring som ikke lenger er begrenset til små enheter av atferd, håper forfatteren å kunne stimulere til studier av læring i mer komplekse sammenhenger, for eksempel endringer i oppfatning av internasjonale problemer som en funksjon av propaganda. All endring i atferd som en funksjon av en gitt erfaring, både innenfor og utenfor en konkret læresituasjon, blir inkludert i definisjonen av hva læring er. I tillegg bør det som læres i en gitt serie av situasjoner best beskrives med begreper som relaterer til et større distansert fokus og til de hovedkategorier av hjelpemidler som blir benyttet.

French jr., John R. P., Joachim Israel, Dagfinn Ås
Samarbeid i industribedriften : et eksperiment med økt medvirkning fra arbeidernes side

Oslo : Universitetsforlaget, 1957. - 43 s. - (Skrifter fra Institutt for samfunnsforskning).

Demokrati på arbeidsplassen hadde fra tid til annen vært framme i den offentlige debatten, og denne undersøkelsen søkte å belyse virkningene av økt medvirkning fra arbeidernes side når det gjelder beslutninger angående deres eget arbeid. Virkningene ble studert ved et kontrollert eksperiment i en norsk industribedrift med omkring 1600 ansatte. Bedriften hadde de senere årene gjennomgått et intenst rasjonaliseringsprogram med anskaffelse av nytt utstyr og reduksjon av antall ansatte. På dette tidspunkt hadde bedriften tre avdelinger og undersøkelsen ble foretatt i den ene avdelingens samlehall hvor ca. 400 ansatte arbeidet ved to slags samlebånd. Undersøkelsen skiller mellom *psykologisk+medvirkning som angir den grad av subjektiv oppfattelse av innflytelse som en person mener å ha hatt på en gitt bestemmelse, og *objektiv+medvirkning som angir den faktiske deltakelsen i beslutningsprosessen. Den virkningen som økt innflytelse hadde på den generelle trivselen i arbeidet var begrenset. I undersøkelsen ble det antatt at den graden av innflytelse som arbeiderne mente det var riktig og rettferdig at de burde ha, ville influere på resultatene. Dette viste seg gjennomgående å stemme. Det ble også antatt at den opprinnelige innstillingen mellom arbeiderne og ledelsen ville virke inn på resultatene, og også dette viste seg å stemme. En klar økning i produksjonen som framkom i en lignende amerikansk eksperimentell undersøkelse, skjedde ikke i den norske bedriften. Dette kan skyldes at de eksperimentelle manipulasjonene i undersøkelsen ikke berørte produksjonens størrelse i stor nok grad. Det var også mulig at de kreftene som forhindret en økning i produksjonen var sterkere i den norske bedriften enn i den amerikanske. Denne norske undersøkelsens eksperimentelle manipulasjoner var ikke særlig gjennomgripende og kraftige, men man fant likevel klare utslag når det gjelder innstilling til ledelsen og arbeidet, noe som en ikke hadde gått særlig inn på i det amerikanske eksperimentet som undersøkelsen sammenlignes med. John R. P. French jr. ledet undersøkelsen. Han var tilknyttet ISF som Fulbright-professor og hadde erfaring fra det tilsvarende eksperimentet i en amerikansk bedrift. Takket være Fulbright-programmet og Norsk Produktivitetsinstitutt kunne ISF invitere amerikanske forskere til hjelp med oppbygging av en norsk *human relations+forskning innen arbeidslivet. Boken har et forord skrevet av Erik Rinde.

Aubert, Vilhelm

Rett og samfunnsforskning

Oslo : Universitetsforlaget, 1958. - 48 s. - (Skrifter fra Institutt for samfunnsforskning).

Rettsens funksjon er å oppnå visse sosiale virkninger, og forfatteren søkte med denne publikasjonen å klargjøre forholdet mellom vanlig rettsvitenskap og et sosiologisk studium av rettslivet. Boken tar blant annet opp rettssosiologiske spørsmål som rettsoverbevisningen blant folk og dens tilknytning til sedvaneretten. En sedvane må ha støtte i folks rettsoppfatning for å bli gjeldende rett. Videre må en sedvane være utøvet i den tro at den er rett for å kunne bli gyldig sedvanerett. En annen rettssosiologisk problemstilling som blir diskutert, er virkninger av lovbestemmelser – særlig når det gjelder folks innstilling og atferd. Det mest nærliggende når en spør hvordan lovene har virket, er å undersøke i hvilken grad de har maktet å skape samsvar mellom normer og atferd – eller mellom normer og innstilling, spesielt i betydningen rettsoppfatning. En tredje problemstilling som drøftes er dommeratferden, særlig der det er rom for utpreget bruk av skjønn.. Rettssosiologiske undersøkelser av dommeratferden bygger som regel på den antakelsen at dommerens atferd ikke er entydig bestemt av rettsreglene og prøver å forklare hvordan dommeren opptrer *som menneske+ i retten. I andre del av boken analyseres mer rettsfilosofiske spørsmål. Interessen for sosiologiske problemstillinger innen rettslivet er i stor grad sprunget ut nettopp av rettsfilosofien. I denne delen av boken diskuteres begrepet *gjeldende rett+og debatten om dette – særlig representert ved den danske rettsfilosofen Alf Ross. Boken var først og fremst beregnet på juridiske studenter, men ble også vurdert å være av interesse for den enkelte medborger i forbindelse med problemer man kan møte i hverdagslivet og i tilknytning til rettsapparatet.

Bay, Christian

The structure of freedom

Stanford, Calif. : Stanford University Press, 1958. - 419 s.

Boken er et ambisiøst forsøk på en systematisk drøfting av et sett klassiske problemer innen politisk filosofi, nemlig frihetsproblemene. Denne systematiske drøftingen er en analyse av et sett grunnleggende begreper, antagelser og hypoteser og har et normativt siktemål. Det gjelder å etablere et sett gyldige normer for politiske handlinger og det gjelder å klargjøre mulighetene for å få disse normene gjennomført og etterlevd i samfunnet. Forfatteren ville konfrontere liberal politisk filosofi med innsikter fra de moderne atferdsvitenskapene, med sikte på å utvikle et liberalt politisk normsystem. Prosjektet var blant annet inspirert av Erich Fromm og hans studier av *det sunne samfunn*. Boken gir uttrykk for et sterkt verdiengasjement og forfatteren ønsker å sette søkelyset på hvordan økt samfunnsvitenskapelig innsikt kan anvendes for å beskytte veksten av individualitet og frihet i det moderne samfunnet. Den er et dristig angrep på sentrale problemstillinger i samfunnslivet og inspirert av en sterk tro på samfunnsforskningens muligheter i vår verden. Avhandlingen ble forsvart for den filosofiske doktorgrad ved Universitet i Oslo i 1959.

Brun-Gulbrandsen, Sverre

Kjønnsrolle og ungdomskriminalitet

Oslo : Universitetsforlaget, 1958. - 201 s. - (Skrifter fra Institutt for samfunnsforskning).

Boken drøfter årsakene til de store forskjellene det er mellom kjønnene når det gjelder hvor ofte de begår kriminelle handlinger. Både i Norge og i en rekke andre land er forbrytelser et utpreget gutte- og mannsfenomen. Av kriminalstatistikken framgikk det at kvinner bare sto for omtrent en tiendepart av kriminaliteten. Hovedsynspunktet i boken er at forskjeller i kjønnsrollene disponerer guttene sterkest for kriminalitet. Forfatteren tror ikke at forskjellen i noen vesentlig grad skyldes medfødte biologiske ulikheter mellom gutter og jenter. Dette spiller riktignok en stor rolle ved enkelte spesielle typer av lovovertrædelser, som for eksempel sedelighetsforbrytelser. Hans hovedpåstand er at de store og gjennomgående ulikhetene i menns og kvinners forbrytelseshyppighet skyldes generelle forskjeller i oppdragelsen av gutter og jenter. Forfatteren finner støtte for sine synspunkter gjennom en sosialpsykologisk undersøkelse av skoleungdom. Gjennom utspørring av ungdommene fant han at det var store ulikheter i oppfatningene av hva som passet seg for en gutt og for en jente. Både gutter og jenter var enige om at biltyveri og hærverk var mindre forkastelig hos en gutt enn hos en jente. Dette forholdet kom fram i forbindelse med en rekke forskjellige handlinger. Mønsteret i ungdommens bilde av sitt eget og det andre kjønnsroller, var at guttene var aktive, opprørske og undertiden kriminelle, mens jentene var – og skulle være – *snille+, forsiktige og lydige. Det så altså ut til at guttene ble ansporet til kriminalitet lang på veg ut fra de samme idealene som også ansporet til mye verdifullt, som maskulin innsats, mot, oppfinnsomhet og uavhengighet. Det var de samme idealene som så ut til å svekke hemningene mot asosialitet og kriminalitet. Ut fra dette reiste forfatteren fascinerende spørsmål – uten derfor å kunne gi bestemte svar. Kanskje de idealene jentene den gangen fikk om forsiktighet og lydighet, og som hindret dem i å bli opprørske og til og med forbryterske, samtidig var en hindring når det gjaldt å oppnå likestilling med mannen på positive felter innen arbeidslivet og samfunnslivet for øvrig? Videre viser spørsmål omkring idealer som bakgrunn for kriminelle handlinger, at den gamle og utbredte oppfatningen at forbrytelser er forårsaket av mindreverdige trekk, ikke alltid er helt holdbar. I tillegg til undersøkelser omkring kjønnsrollenes betydning for kriminaliteten, kan boken også sees som en sosialpsykologisk undersøkelse av visse sider ved sosial kontroll.

Rommetveit, Ragnar

Ego i moderne psykologi

Oslo : Universitetsforlaget, 1958. - 116 s. - (Skrifter fra Institutt for samfunnsforskning).

Boken er et forsøk på integrasjon og samlet oversikt innenfor en omfattende og komplisert del av psykologien. Her presenteres et streiftog i den tidens sosialpsykologiske og dybdepsykologiske litteratur om *jeg+et. Av temaer som blir tatt opp kan nevnes psykoanalytisk ego-psykologi, ego i ulike nevroseformer, ego i den autoritære personligheten, sosialpsykologisk ego-psykologi, opphavet til og tidlig utvikling av selvet, relasjonen mellom dybdepsykologiske motivasjonsstudier og sosialpsykologisk gransking av selv-andre-persepsjon, ego-forsvar og selvoppfatning samt ego-syntese og ego-identitet. Målsetningen med boken var først og fremst å sette tidligere relativt isolerte forskningstradisjoner som sosialpsykologi og psykoanalytisk ego-psykologi opp mot hverandre på en slik måte at leseren ser problemene i et nytt perspektiv. Noe av hensikten var dermed å reise nye problemstillinger snarere enn å gi svar på psykologiske spørsmål.

Tiller, Per Olav

Father absence and personality development of children in sailor families
København : I kommisjon hos Munksgaard, 1958. - 48 s. - (Nordisk
Psykologi. Monografiserie ; 9).

En utviklingspsykologisk studie av barn i sjømannsfamilier utført av Per Olav Tiller og David B. Lynn. Undersøkelsen tok sikte på å avdekke mulige psykologiske forskjeller mellom barn i sjømannsfamilier og barn i øvrige familier. Ulikhetene ble antatt å være effekter av farens fravær fra hjemmet. Man antok også at mødrene kompenserte for farens fravær ved å ta seg spesielt mye av barna. Dette viste seg å stemme. Mødrene i sjømannsfamilier deltok ikke mer i sosiale aktiviteter utenfor hjemmet enn andre, og overbeskyttende omsorg for barnet ble alternativet. Både gutter og jenter i sjømannsfamilier viste flere tegn på overbeskyttelse enn barn i andre familier. Jenter så ut til å være enda mer overbeskyttet enn gutter. Overbeskyttelsen gjorde blant annet at barna var mindre modne enn andre barn på samme alder og de var mer avhengige av moren. Guttene viste seg videre å ha problemer i tilpasningen til andre gutter på egen alder og hadde tegn på aggresjonshemminger. Jenter i sjømannsfamilier hadde ikke disse symptomene i samme grad, og farsfraværet så dermed ut til å være til størst skade for guttene. Dette kunne man også anta ut fra en mulig identifikasjonskonflikt som kunne forventes hos gutter i sjømannsfamilier. Disse viste også flere feminine karaktertrekk enn gutter i øvrige familier, noe som til dels ble dekket over med kompenserende maskuline trekk. Boken inngår som en del av en større studie av sjømanns yrkesroller og familieproblemer utført i en tid hvor *sjømann+ ennå var en vanlig yrkeskategori i Norge og hvor faren var fraværende i lange perioder om gangen. Studien fikk økonomisk støtte fra Anders Jahre. Oddvar Arner og Erik Grønseth sto for de øvrige delene av studien.

Christiansen, Bjørn

Attitudes towards foreign affairs as a function of personality

Oslo : Oslo University press, 1959. - 283 s. - (Skrifter fra Institutt for samfunnsforskning).

Utgangspunktet for denne sosialpsykologiske avhandlingen var forfatterens tiltro til bruk av samfunnsvitenskapelige metoder for å bidra til å løse noen av tidens viktigste sosiale problemer knyttet til spenningen mellom grupper og nasjoner. Her undersøkes den psykologiske basis for ulike holdninger til utenrikssaker og internasjonale problemer. Boken er delt i to hoveddeler: en teoretisk del og en del med vekt på resultatene av egne empiriske undersøkelser. For å finne eventuelle sammenhenger mellom sider ved personligheten og holdninger til utenrikssaker, var det ønskelig å klarlegge forskjellige psykologiske faktorerens innflytelse på tendenser til generalisering og forskyvning av aggresjon. Med generalisering menes at en person reagerer på samme måten i hverdagslige situasjoner som i situasjoner med tilknytning til internasjonale spenninger. Det vil si at hverdagslige reaksjonsmønstre har betydning for en persons preferanser med hensyn til den måten nasjonen reagerer på ved internasjonale konflikter. Med forskyvning menes at reaksjonstendenser som blir undertrykt i forhold til visse objekter eller situasjoner, finner en utløpskanal mot andre objekter eller situasjoner. Undersøkelsen viser blant annet at en viss grad av nasjonalisme eller patriotisme stort sett er en nødvendig betingelse for forskyvning av aggresjon overfor utenrikssaker. Det var ingen direkte sammenheng mellom aggressive måter å reagere på i hverdagssituasjoner og tendenser til slik forskyvning av aggresjon. Det var heller ingen direkte sammenheng mellom kunnskap om internasjonale forhold og tendenser til slik forskyvning. Det ble funnet en direkte sammenheng mellom nasjonalisme og patriotisme på den ene siden og generalisering av aggressive reaksjonsmønstre, men ingen direkte sammenheng mellom kunnskap om internasjonale forhold og slik generalisering. Minst tre faktorer bør bli tatt i betraktning ved forsøk på en psykologisk forklaring på aggressive reaksjonsmønstre overfor utenrikssaker. Disse er for det første tendenser til aggressive måter å reagere på i hverdagslivet, for det andre rekkevidden av latent aggresjon eller graden av psykodynamiske konflikter og for det tredje graden av nasjonalisme eller patriotisme.

Galtung, Johan

Fengselsamfunnet : et forsøk på analyse

Oslo : Universitetsforlaget, 1959. - 247 s. - (Universitetet i Oslo, Instituttet for sosiologi. Sosiologisk forskning ; 2).

Boken er et banebrytende arbeid på et område som tidligere var lite undersøkt av norske samfunnsforskere. Bakgrunnen for undersøkelsen var at forfatteren satt fengslet i til sammen 165 dager for å ha nektet vernepliktig sivilarbeid i de 6 månedene militærnektene hadde som tillegg i tjenestetiden. Erfaringer fra oppholdet i Oslo Kretsfengsel (1954/1955) ble året etter supplert med en systematisk intervju-undersøkelse i fengselet. Denne ble utført i samarbeid med Nils Christie. Undersøkelsen var dels motivert av intellektuell nysgjerrighet og dels av verdistandpunkter. Følelsen av fengselsoppholdet som et ritual, overlevert fra fortiden og dårlig tilpasset vår tids krav, var sterk. Forfatteren har likevel søkt å unngå verdistandpunkter og heller prøvd å skildre forholdene mest mulig objektivt. Beskrivelsen er sentrert om tilværelsen slik fangene opplevet den. Her beskrives blant annet døgnets og ukens rytme, fluktmekanismer, samhandling mellom fangene og mellom fanger og de ansatte, forventninger og normer, avvik fra disse, disiplinærtiltak, tvang og andre sanksjoner. Boken er en revidert utgave av forfatterens magistergradsavhandling i sosiologi ved Universitetet i Oslo våren 1957

1960–1969

Eckhoff, Torstein, Knut Dahl Jacobsen

Rationality and responsibility in administrative and judicial decision-making

København : Munksgaard, 1960. - 45 s. - (Interdisciplinary studies from the Scandinavian Summer University ; 5).

Beslutninger som gjøres av politikere, offentlig ansatte og dommere kan ha langtrekkende konsekvenser og innvirker som regel mer på andre enn på beslutningstakerne selv. Av denne grunn, og fordi offentlig tilsatte ofte blir betraktet som personer som representerer samfunnet som helhet, er spørsmål omkring ansvarligheten ved deres handlinger svært viktige. I denne boken drøftes og sammenlignes beslutninger som blir tatt i domstoler og de som gjøres i offentlig administrasjon. Begreper som rasjonalitet og ansvarlighet står sentralt i framstillingen. Etter en innledende drøfting av disse to begrepene, deres gjensidige avhengighet og deres sammenheng med andre faktorer, drøftes beslutningsprosesser i offentlig administrasjon og domstoler i hvert sitt kapittel. Presentasjonen er ikke basert på systematisk empirisk forskning, men på generelle inntrykk som forfatterne har fått gjennom egne erfaringer, ved å lese offentlige dokumenter og rapporter og gjennom uformelle intervjuer med offentlig ansatte og dommere. Forfatterne legger vekt på at arbeidet er av tentativ karakter og at det er behov for videre empirisk forskning på området. Denne lille boken er blitt noe av en klassiker innenfor studiet av offentlig administrasjon, fordi den gir en fortettet oversikt over sentrale problemstillinger i dette raskt voksende forskningsfeltet.

Rommetveit, Ragnar

Action and ideation : explorations into some interrelationships between conviction, attitude and behavioral choice

København : Munksgaard, 1960. - 60 s. - (Interdisciplinary studies from the Scandinavian Summer University ; 3).

Boken undersøker forholdene mellom overbevisning, holdninger og valg av atferd. Hva skjer under forhold hvor man blir tvunget til å handle på tvers av sin overbevisning og ideologi? Under hvilke forhold og i hvilken utstrekning vil ens overbevisning bli influert på en irrasjonell måte? Bør ideer vanligvis tolkes mer som intellektuelle strukturer bygget over irrasjonelle handlinger – eller styrer og kontrollerer de ens atferd? Denne boken nærmer seg slike spørsmål. Den begir seg inn i områder av psykologisk forskning som var lite undersøkt og søker etter fragmenter og deler av nyere psykologiske teorier og funn som er relevante for å kunne forstå disse spørsmålene på en bedre måte.

Rommetveit, Ragnar

Selectivity, intuition and halo effects in social perception

Oslo : Oslo University Press, 1960. - 172 s.

Denne boken er et resultat av en rekke studier forfatteren har utført innen selektiv og intuitiv persepsjon. Forfatteren ønsker å presentere bidrag til en teoretisk ramme, beskrive en metodologisk mekanisme og rapportere om forskningresultater omkring aspekter ved sosial persepsjon. Halo-virkninger henspiller her på mønstre av individuelle feil i bedømming av en spesiell egenskap som blir systematisk og på en betydningsfull måte influert av variasjoner i andre egenskaper ved objektet. På dette stadium i forskningen hadde problemområdene innen sosial persepsjon bare et minimum av struktur når det gjaldt enighet omkring teorier og konsensus innenfor den metodologiske tilnærmingen. Under oppsummering av et symposium om persepsjon som var blitt avholdt, ble det sagt at man ikke visste stort mer enn at fruktbar forskning så ut til å være mulig. Forfatteren oppfattet denne konklusjonen mer som en oppmuntring til å arbeide videre innen feltet enn som en advarsel. Hans undersøkelser begynte i Oslo i 1956, fortsatte i Minneapolis i årene 1956–57 med innføring av nye eksperimentelle metoder og ble fulgt opp av et program for eksperimentell psykologisk forskning i Oslo i 1957–58.

Christiansen, Bjørn

Some comments on the causes and effects of parental attitudes towards child rearing

København : Munksgaard, 1961. - 116 s. - (Nordisk Psykologi. Monografiserie ; 12).

Publikasjonen befinner seg tematisk i grenselandet mellom sosialpsykologi og personlighetspsykologi. Hvilken betydning har foreldrenes bevisste eller ubevisste holdninger for utviklingen av barnas personlighet? Hvor viktig er foreldrenes ideologiske innstilling til oppdragelsen? Dette er sentrale problemstillinger i denne boken som begir seg inn på et område av psykologien som hittil var lite undersøkt på en systematisk måte. Studien presenteres i en teoretisk og en empirisk del. I den teoretiske delen legges hovedvekten på virkningene på barna av ulike holdninger hos foreldrene og mindre på årsakene til disse holdningene. Den teoretiske delen sikter lenger enn den empiriske delen. I den empiriske delen begrenser forfatteren seg til å presenteres resultatene av en relativt beskjeden undersøkelse omkring viktigheten av personlige og sosiale faktorer når det gjelder holdninger til spørsmål om barneoppdragelse. Boken legger vekt på analysenes foreløpige karakter og forfatteren ønsket ikke minst å stimulere til større grad av meningsutveksling og interesse innenfor disse viktige problemstillingene.

Lysgaard, Sverre

Arbeiderkollektivet : en studie i de underordnedes sosiologi

Oslo : Universitetsforlaget, 1961. - 256 s. - (Skrifter fra Institutt for samfunnsforskning).

Denne boken er en klassiker innen norsk arbeidslivssosiologi og et av etterkrigstidens viktigste bidrag til forståelsen av klassekonflikter i industrisamfunnet. Den er en analyse av gruppedannelse innenfor bedriftsorganisasjonen og den søker å legge et sosiologisk grunnlag for debatten om industrielt demokrati. Et grunnproblem som boken tar opp, springer ut av dobbeltheten i arbeidernes ønsker om både å være medlem av systemet og samtidig være beskyttet mot det samme systemet. Det teknisk-økonomiske moderne bedriftslivet kan være umettelig og ubønnhørlig, men de enkelte individene er begrenset og står i fare for å bli *slave+av systemet. I den grad dette ikke allerede har skjedd, skyldes det deres motforholdsregler. Forfatteren analyserer industriarbeideres forhold til sin bedrift og gjennom teorien om *arbeiderkollektivet+søker han å bringe sosiologisk sammenheng i tilsynelatende spredte trekk – kjent fra mange arbeidsplasser. Det kan være arbeidskameratens uvilje mot dem som prøver å klatre oppover i systemet, mot den som sprenger akkordene og mot dem som stikker seg fram for de overordnede. Dette er kameratskapets uskrevne forholdsregler mot favorisering og forsøk på innynding på arbeidsplassen. Forfatteren setter arbeidernes kollektive forsvarsning mot bedriften i forbindelse med deres følelse av utrygghet, press og avhengighet i arbeidssituasjonen, samt deres mangel på medbestemmelse i bedriften. Fordi de ikke har noen innflytelse i bedriften, føler arbeiderne seg ikke forpliktet av bedriftens målsettinger. De slutter seg sammen i en solidarisk buffer mot bedriften som de langt på veg oppfatter som en motpart. Konflikten mellom en underordnet og en overordnet som er en del av systemet, vil etter forfatterens oppfatning ikke automatisk forsvinne selv om eiendomsforholdene skulle endres. På denne måten gir han konflikten et mer universelt preg. Fra et praktisk synspunkt søker teorien om arbeiderkollektivet ikke bare å legge et grunnlag for debatten om bedriftsdemokrati, men søker også å kaste lys over arbeidsledelsens problem, effektivitetsspørsmål og forhandlingssituasjonens betydning. Boken er senere kommet ut i ny utgave og den er solgt i et stort antall eksemplarer over en lang periode.

Kvinnors liv och arbete : svenska och norska studier av ett aktuellt samhällsproblem.

[Parallelltittel:] *Kvinnors liv og arbeid*

Edmund Dahlström, Harriet Holter, Sverre Brun-Gulbrandsen, Per Olav Tiller, Gösta Dahlström, Stina Thyberg

Stockholm : Studieförbundet Näringsliv och samhälle, 1962. - 550 s.

Denne antologien har blitt karakterisert som et pionerverk i skandinavisk samfunnsvitenskapelig litteratur og var et samarbeid mellom svenske forskere og norske forskere ved Institutt for samfunnsforskning. Her kom kjønnsrollene for fullt inn i skandinavisk samfunnsforskning og offentlig ordskifte, og boken foregriper mange av de faglige og politiske debattene som senere ble tatt opp i større bredde internasjonalt, med framveksten av den feministiske forskningen på 1970-tallet. Forfatterne lanserte begrepet *kjønnsroller+, som den gangen var nytt og ukjent i skandinavisk debatt. Med dette begrepet framhevet de et analytisk skille mellom biologisk og sosialt kjønn. De skandinaviske kjønnsrolleforskerne la vekt på at kjønnsroller var sosialt skapt gjennom læring og derfor kunne endres. Ved å sette fokus på kjønn som *rolle+understreket de betydningen av forventninger og normer – av sosiale forskrifter for riktig atferd. Kjønnsrollebegrepet ble forskernes viktigste redskap i studiet av kvinners og menns stilling i samfunnet og hvilke kjønnsforskjeller som ble gjort sosialt betydningsfulle. I boken er kjønns sosialisering og kjønnsmessig arbeidsdeling sentrale temaer. Sverre Brun-Gulbrandsen skrev om kjønnsroller og sosialisering. Per Olav Tiller drøftet rollefordelingen mellom foreldrene og dens betydning for barnets personlighetsutvikling. I kapittelet *Kjønnsroller og sosial struktur* la Harriet Holter vekt på at kjønn representerer et prinsipp for tildeling av oppgaver, plikter og rettigheter. Videre utløser kjønn visse forventninger, normer og vurderinger som rettes fra omgivelsene til individet. I kapittelet *Fra barn til voksen* analyserte hun ungdomstiden, som fra et kjønnsrollesynspunkt er en kritisk periode. I boken bidro Harriet Holter også med kapitlene *Enslige kvinner i yrkeslivet* og *Kjønnsforskjeller i yrkesatferd*. I 1967 ble boken oversatt til engelsk med tittelen *The changing roles of men and women*. Den kom også ut i ny, forkortet utgave i Sverige i 1968 med forord av Alva Myrdal. Harriet Holters fire bidrag var bare med i den første utgaven fra 1962. Begrunnelsen for dette var at hun ønsket å bearbeide og videreutvikle sitt materiale med tanke på utgivelse av en egen bok. En del av dette materialet videreutviklet hun i *Sex roles and social structure* fra 1970. De opprinnelige fire kapitlene ble imidlertid utgitt på nytt i 1974 i en egen bok med tittelen *Kvinnors liv og arbeid*.

Twelve years of social science research : 1950–1962

Dagfinn Ås (ed.)

Oslo : Norwegian Universities Press, 1962. - 76 s.

Boken gir en relativt omfattende presentasjon av ISF og instituttets virksomhet i de første tolv årene. Her omtales ISFs bakgrunn og organisering, forskningsaktiviteter, ansatte, publisering m.m. Boken ble utgitt i samarbeid med Norges allmennvitenskapelige forskningsråd (NAVF).

Sivertsen, Dagfinn

When caste barriers fall : a study of social and economic change in a south Indian village

Oslo : Universitetsforlaget, 1963. - 141 s.

Boken presenterer en studie av en liten landsby i distriktet Tanjore i den sør-indiske staten Madras. Undersøkelsen ble gjennomført i 1957. Landsbyen hadde da en total befolkning på nærmere 800 personer og var sammensatt av innbyggere fra flere ulike kaster. Boken studerer blant annet hvordan kastesystemet i landsbyen fungerte, ritualer, organisering av arbeidet, dyrkingsmetodene, økonomi, inntekter, jordeiere og eiendomsforhold, tempelforsamlinger og landsbyråd. Det viktigste temaet for boken var studier de endringer og konflikter som landsbyen gikk igjennom. Det var endringer i strukturen av sosiale og økonomiske relasjoner i landsbyen, men ikke minst viktig var opprettelsen av nye politiske interesseorganisasjoner i 1957. Det var først og fremst en organisasjon for jordeierne og andre med formue og en organisasjon som skulle forsvare interessene til landarbeidere og forpaktere. Ved en slik case-studie var det forfatterens håp at det skulle være mulig å se klart og detaljert hva som skjedde i en mer umiddelbar sosiologisk sammenheng. Det er ikke landsbyen som en sosial enhet som var objekt for denne studien, men det innbyrdes slektskap av ulike sett av sosiale og økonomiske forhold samt endringer i disse forholdene innenfor landsbyen. Boken reiser spørsmål omkring tolkning av politisk aktivitet knyttet til grupper innenfor kastesystemet og om politiske fraksjoner som framkommer på denne måten fører til at man ikke lenger kan knytte kastebegrepet direkte til disse gruppene.

Aubert, Vilhelm

Likhet og rett

Oslo : Pax, 1964. - 163 s. - (Pax-bøkene ; 2).

Rettferdighet, likhet for loven og konflikten mellom rettsbetraktninger og nyttebetraktninger er hovedtemaer i denne boken. Bokens befatning med konflikten mellom rettferdighetsbetraktninger og nyttebetraktninger gjelder særlig i forbindelse med behandlingen av almenprevensjonen som grunnlag for straff og når det gjelder innføring av behandlingssynspunkter i reaksjonen på lovbrøtere. Tre av kapitlene i boken hadde tidligere vært trykt som tidsskriftsartikler. Det var artikler om den etiske risiko i vitenskapssamfunnet, statsdirigering og rettsoppfatninger i det private næringsliv og om krigsrettsdommene i militærnektersaker. I de to sistnevnte artiklene fant Aubert konkret støtte for sitt synspunkt at individets alminnelige sosiale rang får betydning for dets rettslige status. Tre andre kapitler var bygget på foredrag som omhandlet spørsmål om verdi og samfunnsnytte i strafferetten, om forbryterne ble behandlet og om behandlingstanken og rettferdighet. To andre av kapitlene med tittelen *Straff og lagdeling* og *Domstol og klassestruktur* var utdrag fra den stensilerte forskningsrapporten *Straff og lagdeling* utgitt av ISF året før. Rapporten var basert på en undersøkelse av herredsrettsdommer i straffesaker. Lanseringen av forskningsresultatene fra rapporten *Straff og lagdeling* skjedde i Arbeiderbladet i april 1963 – to måneder før rapporten ble utgitt. Artikkelen i Arbeiderbladet var basert på et intervju med Vilhelm Aubert og skrevet av Reidar Hirsti. Under hovedoppslaget *Avslørende retts-sosiologisk undersøkelse* slo avisen fast det er forskjell på kong Salomo og Jørgen Hattemaker når det gjelder den behandling vi får av rettsapparatet. Det er ikke likhet for loven. Typiske *hvitsnipp+forbrytelser blir gjennomgående langt mildere behandlet og straffet enn mindre lovbrudd av en type som tradisjonelt finner sted innen lavere samfunnlag. Påstandene i Arbeiderbladets oppslag og den seinere utgivelsen av rapporten *Straff og lagdeling* førte til en meget omfattende debatt i aviser og radio. En rekke framtrepende representanter for rettsvesenet avviste indignert at det forekommer *ulikhet for loven+i Norge. Debatten fortsatte sommeren og høsten 1963 og inn i 1964 da boken *Likhet og rett* kom ut. *Likhet og rett* var den første norske boken som Pax forlag ga ut og den har seinere kommet ut i ny, utvidet utgave.

Aubert, Vilhelm

Sosiologi

Oslo : Universitetsforlaget, 1964. - 220 s. - (U-bøkene).

Hva er et samfunn? Hvordan er det bygget opp? Hva får det til å fungere? Hvordan oppstår ulikhet mellom mennesker? Dette er grunnspørsmål som forfatteren søker å besvare i denne boken som var den første norske innføringsboken i sosiologi. Boken begynner i det små med enkle forhold mellom to personer. Med disse minste sosiale bestanddelene som brikker, er samfunnsstrukturen bygget opp. Fordi mennesker trenger hverandre, kan de påvirke hverandre, rette forventninger til hverandre og stille opp normer. Den enkelte fanges i et nettverk av sosiale roller. Samfunnslivet er ofte kamp og konflikt, og mange innordner seg ikke under de eksisterende normer. De kan ikke – eller vil ikke – spille sine roller og blir avvikere. Boken beskriver hovedtyper av avvikere og hvilke reaksjoner de blir møtt med. Den omhandler våre oppfatninger av andre, forventninger, normer og verdier, sosiale roller, sanksjoner, sosial kontroll, konformitet og avvik, kriminalitet, sykdom, sosialisering, sosial lagdeling og klasser, konflikter og lover. Boken avsluttes med et kapittel om sosiale systemers struktur og funksjon med eksempler som fabrikken, skipet, sykehuset og fengselet. Vilhelm Auberts klassiske innføringsbok i sosiologi var i mange år pensumlitteratur ved sosiologiske studier på norske universiteter og ble trykket i minst 6 nye opplag gjennom seksti- og syttiårene. Den ble oversatt til svensk med tittelen *Socialt samspel* og til engelsk med tittelen *Elements of sociology*. Med denne tittelen ble den utgitt både i USA og England. I 1972 ble den også oversatt til islandsk og utgitt med tittelen *Felagsfrædi*.

Fivelsdal, Egil

Funksjonærenes syn på faglige og politiske spørsmål : en intervju-undersøkelse

Oslo : Universitetsforlaget, 1964. - 165 s.

Selv i vårt gjennomorganiserte samfunn fantes det fremdeles store funksjonærgrupper som ennå ikke hadde funnet noen organisatorisk forankring. Funksjonærene ble derfor ofte oppfattet som organisasjonssamfunnets problembarn, og selv når de organiserte seg kunne de fortsatt opptre som problembarn med høy grad av splittelse og rivalisering mellom organisasjonene. Dette er den kjente *funksjonærundersøkelsen+fra 1960-årene hvor forfatteren la fram den første norske undersøkelsen av funksjonærenes syn på en rekke faglige og politiske spørsmål. Undersøkelsen bygger på et landsomfattende utvalg på ca. 1500 funksjonærer og tjenestemenn, hovedsakelig i mellomstillinger og i underordnede stillinger. Akademikere, lærere og funksjonærer i høyere lederstillinger ble utelatt. Undersøkelsen tydet på at de uorganiserte funksjonærene i det store og hele hadde en velvillig innstilling til faglige organisasjoner. Det hersket likevel en viss tvil om medlemskap ville innebære noen økonomiske fordeler. Men på to direkte spørsmål om man kunne tenke seg å bli medlem av en fagforening, svarte henholdsvis tredjeparten og halvparten av de uorganiserte bekræftende. Det framgikk samtidig at innstillingen til LO var tydelig preget av partipolitiske sympatier. Boken er en parallell til Sverre Lysgaards bok *Arbeidernes syn på faglige og politiske spørsmål* som kom året etter.

Jacobsen, Knut Dahl

Teknisk hjelp og politisk struktur : en studie av norsk landbruksforvaltning 1874–1899

Oslo : Universitetsforlaget, 1964. - 260 s. - (Universitetet i Oslo, Institutt for rettssosiologi og forvaltningslære. Skrifter ; 2).

Denne boken har blitt en klassiker innen historiske studier av den offentlige forvaltningen i Norge. Den tar for seg framveksten av norsk landbruksforvaltning mot slutten av det nittende århundre og benytter samfunnsvitenskapelige teorier på historisk materiale. Formålet var å forklare de relasjonene landbruksforvaltningen utviklet til sitt klientell og til de politiske myndighetene i lys av politiske strukturtrekk ved det norske samfunnet. Boken analyserer hvilke forhold det var som betinget ulike typer av beslutninger i landbruksforvaltningens relasjoner og den tar spesielt for seg forvaltningen av reformtiltakene i det norske landbruket på den tiden. Avhandlingen stilte spørsmål ved flere etablerte sannheter om det norske politiske systemet. Det bildet forfatteren tegnet av forvaltningens politiske rolle var ikke avledet av en abstrakt teori, men var et resultat av utprøving av begreper mot data. Resultatene ble da heller ikke et helhetlig tanke-system, men problemstillinger som var egnet for videre utprøving og diskusjon. Formen hadde sammenheng med selve det vitenskapelige formålet, som var utvikling av nye begreper snarere enn testing av gitte hypoteser. Resultatet viste at denne tilnærmingen var fruktbar. Boken ga generell innsikt, reiste problemstillinger og resulterte i funn med en bærekraft ut over boken eget tema. Boken er forfatterens doktorgradsavhandling og kom i ny utgave i 1978.

Valen, Henry, Daniel Katz.
Political parties in Norway : a community study
Oslo : Universitetsforlaget, 1964. - 383 s.

Hensikten med denne klassiske studien var å undersøke norske politiske partiers struktur og funksjon. Forfatterne benytter en rekke ulike kilder til informasjon og relaterer valgprosessen til hovedtendenser i det norske samfunnet. Boken gir ikke bare informasjon om de politiske partiene, men også innsikt i vårt lands sosiale struktur. Partienes rolle på nasjonalt nivå blir beskrevet, mens de kvantitative data som representerer kjernen i undersøkelsen stammer fra Stavanger-området. Lokale politiske ledere og et utvalg velgere i dette området ble intervjuet i forbindelse med Stortingsvalget i 1957. Temaer som analyseres i boken er blant annet det norske politiske systemet, utviklingen av de politiske partiene, partisystemet, dets beslutningsprosesser, oligarkiske tendenser og demokratiske funksjonsmåter, valgkampen i 1957 og de lokale partiledernes roller, partiaktivitetens innvirkninger, politiske forhold i Stavanger-området, parti-identifikasjon, partienes målsettinger og grad av enighet, karaktertrekk ved partiledelsen samt partienes forhold til sosiale organisasjoner.

Aubert, Vilhelm
The hidden society

Totowa, N.J. : Bedminster Press, 1965. - 351 s.

Denne boken inneholder Vilhelm Auberts sentrale artikler om nattsiden av samfunnet og representerer noe av det mest spennende han skrev. Her får man eksempler på hvordan de mer utilgjengelige sidene av menneskelivet kan gjøres tilgjengelige dersom sosiologene velger de rette metodene. Han behandler overraskende temaer som søvnens sosiologi, kjærligheten, tilfeldighet i sosiale avgjørelser, forutsigbarhet i livet og i vitenskapen, skipets sosiale struktur og et essay om undergrunnsbevegelsen som sosialt system. Det siste var basert på Auberts egne erfaringer som aktiv motstandsmann under krigen. Ved å se på forhold i dagliglivet i et generelt perspektiv gjør forfatteren oss oppmerksom på egenskaper ved den sosial organisasjon som vi kan ha oversett. Når for eksempel samfunnet stiller tid til rådighet for søvn, får både samfunnet og den enkelte reservertid som kan brukes ved krisesituasjoner. Dette reiser i sin tur spørsmål om knappe ressurser og måten de er lagret og brukt på. Det har også vært påpekt at Auberts analyser utmerker seg ved en form for respektløshet. Han vil ikke la noen rolle eller organisasjon slippe unna sosiologiske spekulasjoner. Videre har man påpekt Auberts glede ved å utforske og utspørre tilværelsen, over undringen og behovet for å streife rundt i *landskapet+ og fortelle hva man ser. Dette er særlig tydelig i denne boken. Den engelske utgaven utløste en debatt i Sverige om såkalt *mjukdatasociologi+. Tre år etter kom den ut på svensk oversatt av Maj Frisch og med tittelen *Det dolda samhället*. Året etter – i 1969 – kom den for første gang ut på norsk. Den fikk da tittelen *Det skjulte samfunn*, var oversatt av Bjørn Alstad og revidert av Vilhelm Aubert. I 1985 ble den på nytt utgitt i Norge. Denne gang med en innledning av Howard S. Becker.

Lysgaard, Sverre

Arbeidernes syn på faglige og politiske spørsmål : en intervjuundersøkelse

Oslo : Universitetsforlaget, 1965. - 164 s.

Dette er den kjente *arbeiderundersøkelsen+fra 1960-årene hvor Sverre Lysgaard la fram resultatene av en landsomfattende intervju-undersøkelse der ca. 1400 arbeidere ga opplysninger om seg selv og sin bakgrunn – samtidig som de uttalte seg om en rekke faglige og politiske spørsmål. Det blir vist hvordan arbeidsmiljøfaktorer virker inn på arbeidernes tilbøyelighet til å organisere seg og influerer på deres oppslutning om sosialistiske eller borgerlige partier. Videre redegjøres det for hvordan ulike grupper av arbeidere stiller seg til aktuelle fagforeningsspørsmål, for eksempel om fagforeninger bør engasjere seg i partipolitikken. De hovedtemaer som blir kartlagt i boken er hvilke forhold som innvirker på organisasjonsprosenten, arbeidernes partiorientering, holdninger til fagforeningssaker, de organiserte arbeidernes holdninger til det faglig-politiske samarbeidet samt mobilitet i arbeiderklassen. Boken er en parallell til Egil Fivelsdals bok *Funksjonærenes syn på faglige og politiske spørsmål* som ble utgitt året før.

Løchen, Yngvar

Idealer og realiteter i et psykiatrisk sykehus : en sosiologisk fortolkning

Oslo : Universitetsforlaget, 1965. - 268 s.

Det er vanskelig å tenke seg en institusjon med mer krevende oppgaver enn det psykiatriske sykehuset. Det er opprettet for å ta seg av, passe på og behandle dem som på grunn av psykiske avvik ikke kan leve ute i samfunnet. Det kan være mennesker som har for store personlige problemer til at de kan mestre dem, eller som er til for stor belastning for sine omgivelser. Mange kommer frivillig til det psykiatriske sykehuset, men allikevel benekter de fleste selv at de er syke og mener at innleggelsen, oppholdet og behandlingen er unødvendige eller til og med meningsløse inngrep i deres liv. Denne boken er en analyse av det psykiatriske sykehuset sett under en sosiologisk synsvinkel. Et psykiatrisk sykehus utgjør et eget, lite samfunn som forholdet mellom behandlere og pasienter er flettet inn i. Forfatteren viser at dette viktige forholdet også påvirkes av andre krefter enn behandlernes idealer. Fordi livet i det psykiatriske sykehuset inneholder sterke påkjenninger og fordi psykiatere, psykologer og pleiepersonale har mange forpliktelser og oppgaver i sykehussamfunnet, kan noen av dem føle at de er nødt til å modifisere sine idealer når de skal omsette dem i praksis. Det kan føre til tvil og usikkerhet, sjalusi og konflikt. Pasientens situasjon kan bli annerledes enn man ønsker og tror. Enten pasienten er innlagt med eller mot sin vilje, skal også han for kortere eller lengre tid leve i dette sammensatte samfunnet. I boken er det lagt stor vekt på å forklare pasientens atferd og opplevelse i lys av den utfordrende sosiale situasjon han befinner seg i. Undersøkelsen ble utført på Dikemark sykehus, Avdeling II og boken ble skrevet på grunnlag av egne, inngående observasjoner foretatt gjennom flere år. Metodene som ble brukt tillot få sikre konklusjoner om hvordan dette sykehuset egentlig var, og forfatteren la like sterk vekt på å presentere hypoteser som på å referere pålitelige funn om faktiske forhold. I 1970 ble boken utgitt på nytt i serien *Scandinavian University Books* med få endringer.

Mathiesen, Thomas

The defences of the weak : a sociological study of a Norwegian correctional institution

London : Tavistock, 1965. - 259 s. - (International library of criminology, delinquency and deviant social behaviour ; 15).

Dette er Thomas Mathiesens klassiske avhandling om livet innenfor murene i et norsk fengsel. Målet for boken er å foreta en beskrivelse og en teoretisk analyse og forfatteren har så langt som mulig forsøkt å unngå å legge egne verdier til grunn ved beskrivelsen av fengselet. Men forfatteren stiller spørsmål om fengsler i sin nåværende form er effektive midler til å bringe avvikere tilbake til normalt samfunnsliv. Visse sider ved fengslenes sosiale struktur ser ut til å kunne være skadelig med tanke på mulighetene for rehabilitering. Dersom institusjonell behandling av kriminelle skal være effektiv, ser det ut til at en omfattende reorganisering er nødvendig. I denne sammenheng er det påkrevet med en betjening som kan gi et mye bredere tilbud i behandlingen av fangene. Betjeningens situasjon kan nå ofte være nesten like vanskelig som situasjonen for de innsatte. I bokens beskrivelse av forholdene karakteriseres situasjonen for de innsatte både ved fraværet av en avvikende subkultur og ved en gjennomgripende mangel på solidaritet. Til tross for manglende solidaritet mellom de innsatte, finnes spesielle konflikter mellom dem og betjeningen som likevel til en viss grad forener de innsatte. Fangene føler blant annet et sterkt behov for å beskytte seg mot følgene av selve fengslings situasjonen og spesielt mot den makten betjeningen har over dem. Beskyttelsen er ikke basert på solidaritet, men på en høyrøstet individuell kritikk av betjeningen som etter fangenes mening mislykkes i å holde fast ved sine egne høyverdige prinsipper for rettferdighet og effektivitet. Behovet for beskyttelse hos de innsatte utvikler et funksjonelt alternativ til den solidaritetsfølelsen man ellers kunne vente å finne blant dem. Boken sammenligner også norske fengsler med tilsvarende institusjoner i noen andre land, spesielt USA.

Mathiesen, Thomas

Tiltak mot ungdomskriminalitet : en opinionsundersøkelse

Oslo : Universitetsforlaget, 1965. - 99 s.

I 1962 ble det foretatt en landsomfattende opinionsundersøkelse hvor man søkte å klarlegge nordmenns meninger om tiltak overfor kriminell ungdom, nærmere bestemt mannlige lovbrøyttere under 25 år. Utvalget i denne intervjuundersøkelsen besto av ca. 2100 kvinner og menn over 14 år. Resultatene tydet på at i de aller fleste undersøkte grupper i befolkningen var ønsket om sterkere reaksjoner overfor ungdomskriminalitet klart hyppigere enn andre ønsker i denne forbindelse. Men ønsker om fengslingsreaksjoner var ikke hyppigere enn ønsker om andre tiltak for de viktigste lovbruddstypene, det vil si vinningsforbrytelsene. Med en del forbehold tyder også resultatene på visse forskjeller i retning av et mer utbredt ønske om bruk av fengsel så vel som andre tiltak blant personer med mer sentral sosial posisjon, det vil si personer som befinner seg i nærheten av sentrale beslutninger av betydning i samfunnet blir tatt.

Eckhoff, Torstein

Rettferdighet og rettssikkerhet : artikler samlet i anledning professor Eckhoffs 50-årsdag 5. juni 1966

[Parallelltittel:] Justice and the rule of law.

Bjørn Smørgrav (red.)

Oslo : Tanum, 1966. - 399 s.

Den 5. juli 1966 fylte Torstein Eckhoff 50 år og dagen ga en beleilig anledning til å samle en del av hans verdifulle arbeider i ett bind. Boken inneholder en utvalg av Eckhoffs arbeider innen rettsosnologi, rettsfilosofi, rettskilder og domstolenes virksomhet – inkludert teorier omkring bevisbyrden. Videre finnes et utvalg av hans arbeider innen stats- og forvaltningsrett, blant annet historiske utviklingslinjer innen statsstyre og forfatningsrett, legalitetsprinsippet, delegering av beslutningsmyndighet i forvaltningen, domstolenes kontroll med forvaltningen samt effektivitet og rettssikkerhet i forvaltningen. I en kort, innledende biografisk omtale av Torstein Eckhoff skrevet av Torkel Opsahl, ble det framhevet at han hadde blitt en tverrvitenskapelig miljøfaktor som knapt noen annen juridisk professor tidligere. Hans forhold til norsk samfunnsforskning framheves spesielt. Videre ble han karakterisert som *original, ikke bare i overflatisk betydning, men ingen eremitt+. Dessuten som *den sakligste blant bohemer og den mest tolerante blant radikalere+.

Eckhoff, Torstein

Utviklingslinjer i norsk statsstyre og forfatningsrett 1814–1964

Oslo : Universitetsforlaget, 1966. - 63 s.

I hele den perioden fra 1814 til 1964 som boken tar for seg, har det offentliges samlede virksomhet vært i stadig vekst og utvikling. Det har også funnet sted store forandringer i arbeidsfordelingen og avhengighetsforholdet mellom de høyeste statsorganene på den ene siden og sentrale og lokale underordnede myndigheter på den andre siden. Noen av disse forandringene kan betraktes som langtidsbevegelser som vekselvis har gått i retning av sentralisering og desentralisering av offentlig myndighet. Disse forholdene danner i store trekk bakgrunnen for de temaene som drøftes i denne boken. Den handler først og fremst om de høyeste statsorganenes stilling og innbyrdes forhold. Det analyseres hvordan arbeidsoppgaver, kompetanse og makt var fordelt i de ulike tidsepokene, hvordan endringer i denne fordelingen kom i stand, hvilke former for samarbeid og hvilke konflikter det har vært mellom statsorganene. Videre behandles spørsmålet omkring avhengighet mellom dem. I tillegg blir rekrutteringen til de ulike statsorganene også omtalt. Ikke alle de høyere statsorganene behandles i boken, i og med at domstolene er unntatt.

Grønseth, Erik

Familie, seksualitet og samfunn

Oslo : Pax, 1966. - 160 s. - (Pax-bøkene; 67).

Familien hadde på mange måter vært et tabubelagt emne i samfunnsdebatten. Denne boken var et oppgjør med mange av de vedtatte forestillinger og tankebaner. Blant de spørsmålene forfatteren tok opp, var rolledelingen mellom kvinner og menn og innflytelsen fra den offisielle seksualmoral på den moderne familien. Får man realisert seg selv innen vår familiestruktur? Hvilke vitale behov fyller familien? Hvordan blir de forskjellige familiemedlemmers forhold til samfunnet? Boken inneholder artikler skrevet hovedsakelig i tiden 1952–59. Den tar opp temaer som familien før og nå, familien i andre samfunn, vår tids krav til familien, kjønnsrolle og demokrati, farens betydning for barnets utvikling, ungdom og seksualitet, seksualopplysningen i skolen og verdier i familieforskningen.

Øyen, Else

Ugifte mødre : en sosiologisk undersøkelse

Oslo : Universitetsforlaget, 1966. - 181 s. - (U-bøkene ; 49).

I 1962 tok Departementet for familie- og forbrukersaker initiativet til en undersøkelse av ugifte mødres stilling i det norske samfunnet. Hensikten var å samle en del faktiske opplysninger om alenemødre samt å prøve å se deres situasjon i en større sosial sammenheng. Resultatene av undersøkelsen viste at det var en stor uoverensstemmelse mellom den gjengse oppfatning av enslige mødre og det bildet man fikk på grunnlag av de data som var samlet inn. Selv om samfunnets syn på ugifte mødre var endret på sekstitallet, møtte en ugift mor likevel store vanskeligheter i det daglige liv. Vanskelighetene lå både på det praktiske og sosiale plan, fordi så mange hadde skapt seg en oppfatning av alenemødre, og fordi denne stereotypien gikk igjen i skjønnlitteraturen, i folkemeningen og i den sosialpolitiske behandlingen av enslige mødre.

Ås, Berit

Forbrukeren i det moderne samfunn : en orientering om psykologisk og sosiologisk forbrukerforskning

Oslo : Universitetsforlaget, 1966. - 166 s. - (Scandinavian university books).

Hva dekker egentlig begrepet forbruker? Hva bestemmer vårt forbruk av dagligvarer og kapitalvarer? Hvilke momenter spiller inn når vi bestemmer oss for noe i egenskap av forbruker? Dette er noen av de spørsmålene som blir tatt opp i denne boken. Forbrukeren er en forskjellig person alt etter hvilke øyne som ser. Forfatteren ser forbrukeren fra fire forskjellige synsvinkler, nærmere bestemt produsentens, reklamemannens, politikerens og forbrukerorganisasjonens synsvinkel. På grunnlag av ulike markedsundersøkelser har disse dannet seg et bilde av forbrukeren, dennes atferdsmønster og de viktigste påvirkningsfaktorene. *Den svake forbruker+blir spesielt behandlet i boken, det vil si forbrukeren som ikke kan selge sin arbeidskraft. Det redigjøres i tillegg for sosiologiske og psykologiske metoder som brukes når forbruksatferd skal undersøkes.

Holter, Harriet, Willy Martinussen, Bjørg Grønseth
Hjemmet som arbeidsplass : studier av husmorens arbeidssituasjon, av
veiledningsbehov og veiledningstilbud
Oslo : Universitetsforlaget, 1967. - 176 s.

Boken studerer sekstiårenes husmødre med vekt på deres arbeidssituasjon, behov for veiledning og det foreliggende veiledningstilbudet fra Statens Veiledningstjeneste i heimstell. Den gir en interessant dokumentasjon fra tiden like før husmor-rollen kom under sterkt press og skulle bli utsatt for store endringer. I omtalen av boken kunne forlaget ennå karakterisere husmoren som *hjemmets innkjøpssjef*. Det var Departementet for familie- og forbrukersaker som ga ISF oppdraget med undersøkelsen i 1963. Undersøkelsen falt i to deler: En intervju-undersøkelse av et utvalg husmødre i to tettbygde strøk på Østlandet og en studie av Veiledningstjenesten i heimstell, dens organisasjon og personalets oppfatning av virksomheten. I denne boken presenteres de delene av materialet som særlig forteller om husmødrenes behov for veiledning, informasjon og rådgivning, samt veiledningstjenestens oppfatning av disse behovene og av sin egen virksomhet.

Aubert, Vilhelm. Medarbeider: Kirsti Coward

Retts sosiologi

Oslo : Universitetsforlaget, 1968. - 267 s.

ISBN 82-00-02121-1

Retts sosiologien setter de grunnleggende rettslige institusjonene, som domstolene og lovgivningen, inn i en større sammenheng. Hvordan – og i hvilken grad – makter lovgiverne å få samfunnets borgere til å etterleve lovene? Spredning av rettsreglene ut til de menneskene de berører undersøkes som en del av et større samfunnsproblem: kommunikasjon mellom mennesker. Retts sosiologien behandler domstolene som en av flere mekanismer som har til oppgave å løse konflikter mellom mennesker. Problemer omkring konfliktløsning og maktutøvelse står sentralt. Auberts bok tar først og fremst sikte på å dekke pensum i sosiologi for jurister. Den representerer også et steg på veien mot et teoretisk rammeverk som kan gi de enkelte rettslige fenomener i et samfunn en sosiologisk tolkning. Ut fra dette henvender boken seg også til sosiologer og til alle med interesse for rettens funksjon i det moderne samfunn. Boken ble trykt i flere nye opplag. I 1971 ble den oversatt til spansk av Julio Valerio Roberts og utgitt i Caracas i Venezuela med tittelen *Sociologia del derecho*. Samme år ble den også oversatt til nederlandsk og utgitt i noe endret utgave med tittelen *Proeven van rechtssociologie*. I 1980 ble den delvis omarbeidet, tilført en del nytt materiale og oversatt til svensk av Sten Andersson. Denne nye utgaven ble utgitt av Almqvist & Wiksell med tittelen *Inledning till rättssociologin*. I 1982 kom en ny norsk utgave som også har blitt trykt i flere nye opplag.

Klausen, Arne Martin

Fiskere i Kerala : en norsk etnograf skildrer to fiskerlandsbyers første møte med motoralderen

Oslo : Pax, 1968. - 96 s.

På slutten 1950-tallet ble Arne Martin Klausen kontaktet av Johan Galtung med spørsmål om han ville være med å bygge opp et institutt for fredsforskning. I første omgang var dette ikke et selvstendig institutt, men en avdeling for konflikt- og fredsforskning under ISF. I denne forbindelse var det behov for å studere betydningen av utviklingshjelp for fredsarbeidet. Det norske fiskeriprojektet i Kerala var igangsatt i 1953 som et relativt ambisiøst prosjekt og dette prosjektets første 10 år er emnet for boken. Forfatteren forsøkte å se sammenhengen mellom det nye som INP (Indo-Norwegian Project) introduserte i mottakersamfunnet og de tradisjonelle tilpasninger som fantes i de ulike delene av mottakersamfunnet. Undersøkelsen viser at to tilsynelatende like fiskersamfunn var meget forskjellige og reagerte forskjellig på nye teknikker og metoder. De norske ekspertene kom til et mottakersamfunn der de første stimuli førte til positiv reaksjon i en del av samfunnet. Dermed ble givene ledet mot denne delen av befolkningen som var mest mottakelig for det nye. I senere faser av prosjektet ble arbeidet så og si av seg selv konsentrert om denne gruppen. Dette var minste motstands vei. Resultatet var at en økonomisk vekst som allerede så smått var kommet i gang i deler av samfunnet før givernes ankomst, akselererte på grunn av den norske hjelpen. Men de virkelig *underutviklede+, de som viste vanskeligheter med å komme med i moderniseringsprosessen, falt tidlig av lasset. Sett fra lokalsamfunnets synsvinkel var prosjektet både vellykket og mislykket. Boken ble også utgitt på engelsk i 1968 med tittelen *Kerala fishermen and the Indo-Norwegian Pilot Project*. Forfatteren tok senere sin doktorgrad på utviklingen i de to landsbyene i Kerala i prosjektets første tiårsperiode.

Skirbekk, Sigurd

Den samfunnsvitenskapelige tenkemåte : et innlegg om selvforståelse i sosiologisk og psykologisk litteratur

Oslo : Gyldendal, 1968. - 194 s.

Forfatteren forsøker i denne boken å forene sosiologisk, metodologisk og filosofisk innsikt til en enhetlig fortolkning. Boken drøfter på en kritisk måte den tidens dominerende retninger innenfor sosiologi og psykologi. Disse retningene var etter forfatterens oppfatning lite egnet til å gi oss en adekvat forståelse av oss selv, særlig fordi de hentet sine begrepsmønstre fra et naturvitenskapelig forbilde. Dette gjelder særlig den eksperimentelt begrunnede delen av sosiologi og psykologi, men også psykoanalysen og de neofreudianske fortolkningene. Det filosofiske grunnlaget for de naturalistiske retningene innen samfunnsvitenskapen, hevdes å være positivismen. Forfatteren går selv inn for en type refleksjonsfilosofi, og han prøver å vise hvordan dette filosofiske standpunktet gjendriver positivismen og naturalismen og danner betingelsen for en riktig forståelse av samfunnet. Boken tar opp viktige samfunnsvitenskapelige grunnproblemer til debatt og er ikke minst et innlegg i den positivisme-debatten som kom til å stå sentralt i årene framover. I boken har forfatterens mening vært både å gi en fortolkning av konkrete utviklingstendenser i vår samfunnsform og å redegjøre for hvordan utviklingsforløpene er avhengige av bestemte former for forståelse. Studien refererer dels til empirisk samfunnsforskning og dels til teoretisk kulturfilosofi. Utbredelsen av naturalistisk filosofi blir for øvrig sett i sammenheng med politiske ideologier, institusjonelle samfunnsforhold og tenkemåter i det alminnelige kulturliv.

Benum, Edgeir

Maktsentra og opposisjon : Spaniasaken i Norge 1946 og 1947

Oslo : Universitetsforlaget, 1969. - 151 s.

*Spaniasaken+i Norge rett etter krigen handlet om Norge skulle normalisere eller bryte forbindelsene med Spania under Franco-regimet som nå hadde makten. Saken hadde sterk appell til anti-fascistiske stemninger og demokratisk begeistring i de første etterkrigsårene. For mange var det nærmest utålelig at et fascistisk regime levde videre etter de alliertes seier. Det ble reist krav om brudd med Franco og om norske initiativ på det internasjonale plan. Etter politiske utrenskninger i Spania vinteren 1946 gikk grupper av norske fagorganiserte til blokade av skipsfarten til Spania. Aksjonene førte til konflikt med sterke maktsentra som regjeringen, LO, de største politiske partiene og Rederforbundet. Det ble en skarp strid som til tider truet regjeringens autoritet innenfor fagbevegelsen. Opposisjonen manglet støtte i de etablerte maktsentra, men hadde betydelig oppslutning fra folkeopinionen og fra mindre grupper i enkelte politiske partier. Boken retter søkelyset spesielt mot det intime samarbeidet som utviklet seg mellom maktgruppene som følte seg truet – et samarbeid som gikk på tvers av organisatoriske og tradisjonelle politiske skillelinjer. Samtidig analyseres de metodene som ble brukt for å uskadeliggjøre opposisjonen.

Enerstvedt, Regi Th.

Dialektikk og samfunnsvitenskap

Oslo : Ny Dag, 1969. - 231 s. - (Elan-bøkene).

Dette er en samling essays innen vitenskapslære og politisk filosofi og den framstiller forfatterens oppfatning av det riktige forholdet mellom filosofi, politikk og vitenskap. På mange måter er den en presentasjon av den dialektiske materialismen og forfatteren ønsket å yte et bidrag til debatten som pågikk mellom *marxister+, *ny marxister+ og *positivister+. Framstillingen er polemisk i sin form og ønsket var at synspunktene som ble lagt fram i boken skulle *hjelpes leseren i hans erkjennelsesteoretiske og praktiske arbeid+. Forfatteren mener at den positivistiske filosofien er underlegen i forhold til den dialektiske materialismen. Av temaer eller filosofiske kategorier som drøftes spesielt i boken, kan nevnes forholdet mellom dialektikk og logikk, sannhet og empirisme i samfunnsvitenskapen, motsetninger og motsigelser, nødvendighet og tilfeldighet, idealisme, muligheter og virkelighet. Forfatteren søker å vise med eksempler hvordan flere av disse nevnte kategoriene tolkes forskjellig av positivismen og den dialektiske materialismen. Boken har et avsluttende kapittel om lovmessigheter i samfunnsutviklingen med eksempel fra byråkratisering, og den drøfter ulike oppfatninger av disse lovmessighetene.

Forsøksgymnas i praksis

Lars Hem, Tom Remlow (red.)

Oslo : Pax, 1969. - 157 s. - (Pax-bok ; 169).

Norsk Forsøksgymnas var det hittil mest spennende skoleeksperimentet i etterkrigstidens Norge. Det var planlagt av elever, arbeidet fram av elever sammen med foreldre og drevet av elever og lærere på like fot. Det skilte seg ut som kanskje den eneste institusjon i Norden med et genuint skoledemokrati. Boken tar for seg Forsøksgymnasets første skoleår fra 1967 til 1968 med fokus på praktiseringen av de ideene som lå til grunn for skolen og hvordan dette hadde fungert.. Elever og lærere går her sammen om analyser, kritikk og selvkritikk og dette blir supplert med annet stoff. Høydepunktet i boken kan sies å være to referater gjengitt ord for ord etter lydbånd fra skolens stormende allmøter. Her uttaler elevene seg om problemene med å skille frihet fra anarki, kameratskapets solidaritet fra gruppeautoritet og om mulighetene for å skape *en fri skole i ufrie omgivelser+.

Grimnes, Ole Kristian

Et flyktningsamfunn vokser fram : nordmenn i Sverige 1940–45

Oslo : Aschehoug, 1969. - 411 s. - (Studier i norsk samtidshistorie. Norge og den 2. verdenskrig).

Under 2. verdenskrig spilte Sverige en viktig rolle i norsk historie på flere måter. Denne boken handler om ett aspekt ved Sveriges rolle, nemlig svensk territorium som et fristed for tusener av nordmenn som kom over grensen som flyktninger. Disse flyktningene sto nødvendigvis i en dobbelt sammenheng – dels en norsk og dels en svensk. De levde i svenske omgivelser og måtte på ulike måter opptre som svensker gjorde. Men de inngikk også i et norsk fellesskap som svensker ikke deltok i. Flyktningebefolkningen kom dermed etter hvert til å utgjøre et eget miniatyrsamfunn innenfor og infiltrert i det svenske storsamfunnet. Det er dette som behandles i boken og vi finner omtale av blant annet den norske Stockholms-legasjonen, den første mottakersentralen, utbyggingen av mottakerapparatet, flyktningsamfunnets framvekst, dets justis, administrasjon og ledelse samt siste fase med det militære og det sivile flyktningsamfunn – og med avviklingen av disse. Andre sider av Sverige rolle under krigen, som bruk av svensk område for hemmelige forbindelser og kontakt med den voksende motstandsbevegelsen i Norge, trening av norsk motstandspersonell mot slutten av krigen m.m. er ikke noe hovedtema og kommer derfor bare glimtvis fram i denne boken.

Skard, Torild

Ungdom i fritidsklubb : rapport om en intervjuundersøkelse i 6 kommunale fritidsklubber for ungdom i Oslo 1966/67

Oslo : Universitetsforlaget, 1969. - 160 s.

Boken er resultatet av en undersøkelse av seks kommunale fritidsklubber for ungdom i Oslo i årene 1966 og 1967. Hvilke ungdommer besøkte klubbene? Maktet klubbene å oppfylle sitt siktemål om å tilby positiv fritidsbeskjeftigelse til *normal+ungdom og gi særlig hjelp til problembelastet og vanskeligstilte unge? 300 ungdommer ble intervjuet og de kom her med en bred vurdering av tilbudet sett fra deres synsvinkel. Det var et flertall av ungdommer i alderen 15 til 16 år i fritidsklubbene, det var flere gutter enn jenter og jentene var i gjennomsnitt yngre enn guttene. Mer enn halvparten hadde fedre som tilhørte arbeiderklassen. Nesten 60 prosent hadde mødre med arbeid utenfor hjemmet. Omtrent en tredjedel hadde sluttet på skolen og begynt i arbeidslivet. Av de som gikk på skole, var det færre som hadde valgt en teoretisk linje i den videregående skolen enn det som var gjennomsnittet i Oslo for øvrig. Mer enn førti prosent av ungdommene i fritidsklubbene ønsket å bli arbeidere. Over halvparten var avhengige av lommepenger fra sine foreldre. Mange av dem tilbrakte mye av fritiden utenfor hjemmet hvor de møttes på en uformell måte. De deltok lite i organiserte aktiviteter ut over klubbbesøkene. 30 prosent av ungdommene var på en eller annen måte involvert i problematisk avvikende atferd som utstrakt røyking og drikking, det å rømme vekk fra hjemmet, slutte på skolen før eksamen eller være registrert for lovovertridelser. Ungdommene kom til klubbene fordi atmosfæren var vennlig, de kunne møte venner og høre på popmusikk . Omkring halvparten besøkte klubbene hver gang de hadde åpent. 85 prosent av de som ble intervuet uttrykte at de var fornøyd med aktivitetene på klubbene.

Sociology of law : selected readings

Vilhelm Aubert (ed.)

Harmondsworth : Penguin, 1969. - 366 s. - (Penguin modern sociology readings).

Det er tilsynelatende mange likheter mellom rettsvitenskapene og sosiologien. De opererer begge med begreper som rettigheter og sanksjoner og har ofte lignende sosiale fenomener som råmateriale for sine analyser. Men den tradisjonelle, doktrinære juridiske forskningen konsentrerer seg om hvordan lovene burde virke, mens retts sosiologien legger vekt på hvorfor de virker på den måten de gjør. De problemstillinger som vektlegges av retts sosiologien er i høyeste grad relevante for spørsmål om hvordan man skal få lovene til å virke på en ordentlig måte. Denne retts sosiologiske antologien ser på retten som et produkt av samfunnssystemet og som et instrument for sosial endring og løsning av konflikter mellom individer og grupper. Videre drøftes spørsmål knyttet til beslutninger i domstolene og selve den juridiske profesjonen. Forholdet mellom makt og rett er et viktig tema. Redaktøren samlet en rekke viktige bidrag om rettsvesenets funksjon i ulike samfunn, så vel empirisk som teoretisk. Foruten et bidrag av Vilhelm Aubert selv, omfatter boken artikler av Emile Durkheim, Henry Maine, O. Kahn-Freund, Karl Renner, Thurman W. Arnold, Harry C. Bredemeier, A. V. Dicey, Yehezkel Dror, Jan Gorecki, Michael Banton, Adam Podgorecki, Max Weber, Max Gluckman, Torstein Eckhoff, Takeyoshi Kawashima, Stewart Macaulay, Glendon Schubert, Roger Hood, Harry Kalven Jr., Hans Zeisel, Julius Stone, Dietrich Rueschemeyer, Brian Abel-Smith, Robert Stevens, Ralf Dahrendorf, Ezio Moriondo, Abraham S. Blumberg, Jerome E. Carlin og Jan Howard. Boken ble oversatt til svensk av Bertil Edin og utgitt av Raben & Sjögren i 1972 med tittelen *Lag, samhälle, individ : en antologi i rättssociologi*.

1970–1979

Arner, Oddvar

Dødsulykker blant sjømenn

Oslo : Universitetsforlaget, 1970. - 242 s. - (Statens institutt for alkoholforskning. Skrifter; 8).

Sjømannsyrket er tradisjonelt blitt framstilt som mer farefullt og risikobetont enn mange andre yrker. Formålet med denne undersøkelsen var å forsøke å kartlegge hvilke faktorer som syntes å virke inn ved forskjellige typer av ulykker til sjøs, for på dette grunnlaget å komme fram til mer dypereliggende årsakssammenhenger. Undersøkelsen omfattet 1027 sjømenn i utenriksfart, omkommet ved ulykker, selvmord eller drap i undersøkelsesperioden som var i årene 1957–64. Dette var nokså nær samtlige ulykker som inntraff i handelsflåten i denne perioden. Det viste seg at dødeligheten ved ulykker blant sjømenn var mellom tre og fire ganger over det man fant for tilsvarende kjønns- og aldersgrupper i befolkningen som helhet. Overdødeligheten var størst blant underordnet mannskap og her lå dekksmannskapet høyest. Litt over halvparten av ulykkene fant sted mens skipet lå i havn og den betydeligste delen fant sted i fritiden, spesielt om kvelden eller natten. I boken fordeles ulykkene etter årsak, og ulike former for drukning utgjorde den største gruppen med 28 prosent. Den nest største gruppen var selvmord med 15 prosent, og deretter kom fall-ulykkene med 13 prosent. Forlis utgjorde 11 prosent og forgiftninger 8 prosent. Her dominerte forgiftninger på grunn av alkohol eller metanol. Eksplosjoner og branner utgjorde 7 prosent av dødsfallene. Undersøkelsen som her ble lagt fram, var påbegynt ved ISF og instituttet bidro også til finansieringen. Den ble fullført ved Statens institutt for alkoholforskning.

Haugsgjerd, Svein
Nytt perspektiv på psykiatrien
Oslo : Pax, 1970. - 332 s.

Norsk psykiatri hadde vært sterkt preget av den klassiske tysk-språklige tradisjon som rundt århundreskiftet mente å grunnlegge psykiatrien som en systematisk, nærmest eksakt disiplin på linje med andre fagområder innen medisinen. Dette førte til at også universitetspsykiatrien her hjemme stivnet i en steril, deskriptiv og klassifikatorisk tradisjon, fjernt fra praktisk arbeid, fra psykoterapi og fra de senere årenes nytenkning innen faget. Denne boken ville markere at psykiatri og psykiatrisk helsearbeid ikke er en medisinsk spesialitet, men et område hvor leger, psykologer, sosiologer og andre må møtes og yte sitt bidrag. Boken er et oppgjør med den klassiske sykdomsmodellen i psykiatrien og tar for seg sammenhengen mellom psykiatri og politikk. For dem som nektet å la seg *indoktrinere+ av en undervisning og utdanning som både i teori og praksis isolerer det menneske som er blitt betegnet som *mentalt sykt+fra dets vanlige og aktuelle omgivelser, var boken en bekreftelse på berettigelsen av deres protest. For andre var den med på å fjerne hindringer for utsyn og for aktiv innsats for en psykiatri i pakt med det enkelte individ i en menneskelige samhörighet – også utover den gjengse faglige rammen. Boken oppsummerer for første gang på norsk den nytenkningen som hadde funnet sted innenfor psykiatrien, og den går kortfattet, men konkret inn på praktiske sider ved diagnostikk, behandling, forebyggende arbeid og undervisning. Den ble snart utgitt i ny utgave og ble dessuten oversatt til svensk og utgitt på forlaget Prisma i 1971.

Holter, Harriet

Sex roles and social structure

Oslo : Universitetsforlaget, 1970. - 299 s.

I alle samfunn og kulturer er en persons kjønn ikke bare et biologisk, men også et sosialt kjennetegn, og kjønn er et fundamentalt kriterium for tildeling av en rekke oppgaver som blir ansatt for å være nødvendige for individenes velvære og for individets, familiens og samfunnets kontinuitet. Kjønn er også en primær basis for differensiering av personligheten, og menn og kvinner forventes å utvikle karaktertrekk som står i kontrast til hverandre. Det finnes to hovedsynspunkter på kjønnsrollenes sosiale implikasjoner. For det første er *mann+og *kvinne+kjennetegn som forsyner det sosiale systemet med et prinsipp for tildeling av oppgaver, plikter og rettigheter. Når vi sier dette har vi anlagt et synspunkt ut fra hvordan kjennetegnet *kjønn+sosiologisk sett er plassert inn i samfunnet som helhet. For det andre kan vi anlegge et synspunkt ut fra enkeltmennesker. Da blir det sosiologisk og psykologisk viktig at personens kjønn utløser bestemte forventninger, normer og vurderinger hos omgivelsene overfor det enkelte menneske. Boken omhandler maskuline og feminine roller både i deres forskjellige sosiale manifestasjoner og i deres innvirkning på individene. Den var i sin tid en av de meget få bøkene med bakgrunn i skandinavisk kjønnsrolledebatt som var blitt utgitt på engelsk. Hovedsynspunkter fra forfatterens fire bidrag til den norsk-svenske boken *Kvinnors liv och arbete* utgitt i Stockholm i 1962, ble her omarbeidet og utviklet videre. Av temaer som blir behandlet i boken kan nevnes kjønnsroller og sosial ulikhet, normer og ideologier, kjønnsforskjeller i yrkesmessig og politisk atferd, kjønnsforskjeller i utdanning samt psykologiske aspekter på vedlikehold av kjønnsforskjeller. *Sex roles and social structure* er en klassiker på sitt forskningfelt og siteres ofte. Boken ble også utgitt på svensk i 1973 med tittelen *Könsroller och samhällsstruktur*. Boken er forfatterens doktorgradsavhandling.

Eckhoff, Torstein

Rettferdighet ved utveksling og fordeling av verdier

Oslo : Universitetsforlaget, 1971. - 400 s.

Et viktig aspekt ved mange mellommenneskelige forhold er det en kan kalle *verdi-overføring+ eller *verditildeling+. Det vil si at den ene foretar seg noe overfor den andre som denne tillegger positiv eller negativ verdi. Han gir ham for eksempel en ting, tar noe fra ham, hjelper eller trøster ham, skader eller krenker ham. Emnet for denne boken er visse former for samhandling som har som felles kjennetegn at to eller flere verditildelinger er koplet sammen. Forfatteren opererer med to hovedtyper av slike sammenkoplinger: *utveksling+ og *fordeling+. Siktepunktet er å kartlegge den utvekslings- og fordelingsvirksomheten som forekommer på ulike livsområder, og å diskutere noen av de faktorer som bidrar til å regulere virksomheten. Med *utveksling+siktes til *gi og ta+forhold mellom to parter. Sammenkoplingen består her i at en tildeling oppleves som betinget av en annen. Dersom det er positive verdier som utveksles mot hverandre, er det snakk om et *bytte+. En annen form for utveksling kan bestå i at partene tilfører hverandre negative verdier. Den ene tilfører den andre et onde som denne gjengjelder ved å hevne seg på ham eller straffe ham. Den andre hovedgruppen av tilfeller som behandles i boken er *fordeling+. Det skjer når det foregår en utporsjonering hvor de verdier som tildeles, betraktes som deler av noe som er – eller har vært – et hele, eller dersom deltakerne finner det relevant å sammenligne de tildelte verdiene. Hvordan deltakerne opplever situasjonen, er altså et avgjørende kriterium. Spørsmål knyttet til rettferdighet og rettferdighetsargumentasjon drøftes innenfor denne rammen. Boken første del drøfter normer, strategier og begrunnelser, særlig i tilknytning til rettferdighetsprinsipper. Den andre delen omhandler utveksling av verdier, byttevirksomhet, restitusjon og utveksling av negative verdier som hevn og straff. Tredje og siste del av boken diskuterer fordeling av verdier, blant annet ulike fordelingsstrategier og forholdet mellom distributør og mottakere. Boken tar ikke stilling til samfunnspolitiske spørsmål om hva rettferdighet tilsier, og erkjennelsesteoretiske spørsmål om hva rettferdighet er blir heller ikke drøftet.

Hem, Lars

Forsøgsgymnaset : en studie om forandring

Oslo : Universitetsforlaget, 1971. - 198 s. - (U-bøkene).

Forsøgsgymnaset startet i Oslo i september 1967. Etter initiativ fra Harriet Holter ble det bestemt at skolens allmøter skulle tas opp på lydbånd og hun startet noe senere en sosialvitenskapelig studie av skolen i forståelse med den. Formålet var å følge skolens utvikling og bidra til dens utforming. Forfatteren kom med i dette arbeidet i 1968. Det som legges fram i denne boken bygger i hovedsak på informasjon fra skolens første halvannet år. Det understrekes at beskrivelser av situasjoner og konfliktområder har strengt historisk karakter. Dette var viktig fordi skolen hele tiden forandret seg, noe som var en del av skolens livsform og eksistensberettigelse. Boken tar blant annet opp Forsøgsgymnasets forhistorie, utformingsfasen, skolens struktur, elevenes sosiale bakgrunn, organiseringen av skolearbeidet, praksis i forhold til eksamenskravene, elevenes forhold til arbeid, skoledemokratiet og allmøtet.

Lafferty, William M.

***Economic development and the response of labor in Scandinavia :
a multi-level analysis***

Oslo : Universitetsforlaget, 1971. - 360 s.

ISBN 82-00-08791-3

Boken er et forsøk på å kartlegge årsakssammenhenger mellom økonomisk utvikling og ideologiske og atferdsmessige reaksjoner hos den organiserte arbeiderbevegelsen i Danmark, Norge og Sverige i perioden mellom 1870 og 1935, med spesiell vekt på tiden 1900–1920. Undersøkelsen er delt i tre deler. I første del defineres begreper og ulike teorier og hypoteser blir gjennomgått, blant annet den såkalte Bull-Galensons antakelse av en direkte sammenheng mellom sterk vekst i industrialiseringen og en radikaliserings av arbeiderne. Revidering av teoriene viste seg nødvendig underveis med tanke på gjennomføring av en systematisk analyse, og de munnet ut i en teori om etappevis økonomisk utvikling. Denne ble deretter anvendt på de tre skandinaviske landene. Det kom fram av dette at arbeiderbevegelsene i de tre landene hadde utviklet seg innenfor ulike tidsetapper. I annen del ble analysen satt inn i den politiske kontekst innenfor hvert av landene og de tre sosialdemokratiske partiene undersøkt med tanke på forhold knyttet til legitimering, inkludering, representasjon og utøvende makt. Den politiske utviklingen ble så sammenlignet med den økonomiske utviklingen. Tredje del av boken tar for seg analyser på individnivå og boken går dermed fra makronivå til mikronivå i sine analyser.

Mathiesen, Thomas

Across the boundaries of organizations : an exploratory study of communication patterns in two penal institutions

Berkeley : Glendessary Press, 1971. - 166 s.

Boken omhandler eksterne og interne kommunikasjonsmønstre i fengsler og er basert på intervju-undersøkelser i to slike institusjoner i et skandinavisk land. Med kommunikasjon menes her utveksling av informasjon, og undersøkelsen befatter seg med kommunikasjon i tilknytning til primær-relasjoner og vennskap hos betjeningen i fengslene. Det fokuseres spesielt på måter som direkte kommunikasjon mellom ledelsen i institusjonen og eksterne organisasjoner kan influere på den videre interne utvekslingen av informasjon som fengselet mottar utenfra.

Mathiesen, Thomas

Det uferdige : bidrag til politisk aksjonsteori

Oslo : Pax, 1971. - 132 s. - (Pax-bøkene ; 298).

ISBN 82-530-0175-4

Denne boken handler om politisk aksjonsteori. Et sentralt tema er å undersøke betingelsene for at en politisk bevegelse skal forbli levende og i utvikling. Forfatteren drøfter innledningsvis hvordan en levende – *uferdig+– bevegelse kan settes i gang og opprettholdes. Dette hovedtema belyses så ved en rekke detaljerte eksempler, mange av dem hentet fra kriminalpolitisk virksomhet. Et av bokens hovedkapitler tar opp problemene som er knyttet til organisering blant samfunnets utstøtte og beskriver utviklingen av fangestreiker i svenske og norske fengsler.

Sem, Tove Thagaard

Det ensporede system : studiekarriere, prestasjonsnivå og studietid

Oslo : Universitetsforlaget, 1971. - 207 s.

Denne avhandlingen gjengir de viktigste resultatene av en undersøkelse av studieatferd ved universitetet. Formålet med undersøkelsen var for det første å gi en beskrivelse av følgende fire aspekter av studieatferden: fullføring av studiene, karakternivå ved embetseksamen, anvendt studietid og avbrudd i studiene. For det annet inneholder undersøkelsen en analyse av hvilke egenskaper ved studentene som kan forklare variasjoner i studieatferden. Resultatene viser at suksess på ett trinn i utdanningssystemet ofte medfører suksess også på det neste, trolig fordi universitetet fortsetter i gymnasets fotspor. Boken viser at de studentene som har de beste artiumskarakterene med størst sannsynlighet fullfører studiene, får de beste karakterene og bruker kortest tid. Universitetets relativt ensidige vurdering av faglige kunnskaper medfører at skoleflinkhet belønnes, mens samfunnets normale, differensierende press på grunn av ulik sosial bakgrunn, alder og kjønn, har liten innvirkning innenfor dette *ensporede systemet+.

Skirbekk, Sigurd

Kulturoppfatninger og samfunnsutvikling : individtenkning i norsk litteraturkritikk

Oslo : Universitetsforlaget, 1971. - 104 s. - (U-bøkene ; 197).

ISBN 82-00-03177-2

Denne kultursosiologiske boken tok opp et viktig problem i samfunnsdebatten, nemlig kløften mellom kulturlivet og teknokratene, og av forskjellige grunner ble litteraturkritikerne og deres tradisjon valgt som det konkrete grunnlag for nærmere undersøkelser av problemstillingen. Oppfatter kulturformidlerne samfunnsutviklingen som stort sett ledet av selvstyrende teknologiske prosesser, mens kulturlivet blir en sektor for seg med minimal innflytelse på utviklingen? Skyldes i så fall denne *kulturlivets ubetydelighet+ litteratens utpregede individtenkning – en forbindelse mellom forfatter og leser – og at de dermed er for lite systemorienterte? Dette er spørsmål som forfatteren tar opp i undersøkelsen, etter at han først har drøftet begrepet *kultur+og gitt en omtale av sentrale retninger i den litterære kritikertradisjonen. Blant litteraturkritikerne var det en utbredt enighet om at litteraturens samfunnsmessige betydning ligger i dens evne til individuell påvirkning, og alle kritikerne – uten unntak – var enige om at skjønnlitteraturen stort sett hadde tjent individualismen. Forfatteren drøfter videre individtenkningen sett i lys av samfunnsutviklingen. *Individet i sentrum+ har en positiv klang i våre ører, og vi liker ikke å betraktes som *massemennesker+. Intuitivt benekter vi ofte at våre individuelle oppfatninger er produktet av en ideologi. Men samfunnsstrukturen påvirker oss ubevisst og våre *individuelle+ oppfatninger harmonerer ofte godt med det etablerte samfunnssynet. Dyrkingen av enkeltindividet er særpreget for liberalismen, der et fritt samfunn er en sum av frie individer, og det private initiativ vil føre til det beste for alle. Ideologipåvirkningen er et faktum. Forfatteren påviser at også radikale diktere har konsentrert seg om enkeltindividet. Mange diktere har ment å belyse sider ved samfunnet ved å la enkeltmennesker stå som eksponenter for sosial grupper. I siste del av boken tok forfatteren for seg liberalismen i Europa for å forklare bakgrunnen for individtenkningen i norsk litteratur.

Østerberg, Dag

Makt og materiell og andre politiske innlegg

Oslo : Pax, 1971. - 110 s. - (Pax-bok ; 282).

Hovedsynspunktet i denne essaysamlingen er at menneskelige relasjoner er forankret i det materielle og ikke finnes i et vakuum. Denne materielle forankringen er først og fremst knyttet til den bearbeidede materien, som hus, redskaper, møbler, bøker, TV-apparater og veier. Disse praktiske gjenstandene av alle slag – sosiomaterien – fungerer som formidler mellom samfunnets medlemmer. Våre oppfatninger, følelser og handlinger henviser til disse tingene. Å forme og omforme materien er også å omforme de vesentlige samfunnsmessige relasjonene. *Mennesket er sine relasjoner+ og dersom det vil gjennomføre en kvalitativ forandring av sitt liv, må det gjennomføre en forandring av det materielle i livet, for *mennesket er et produkt av sine egne produkter+. I boken behandles også den makten som kan knyttes til det materielle og et eget essay omhandler spesielt materialismens betydning innen sosiologien.

Hanisch, Ted, Arild Vollan

Arbeidsfolk på flyttefot : erfaringer fra Norge og EEC-land : konsekvenser av økonomisk vekst+

Oslo : Gyldendal, 1972. - 107 s.

ISBN 82-05-00877-9

Stadig oftere har arbeiderne blitt møtt med krav om å flytte for å få seg jobb. Den industrielle veksten krevde nærmest en folkeflytting fra utkantområder til mer sentrale strøk. Boken sammenligner avfolkningen av norske utkantstrøk med den tilsvarende, langt sterkere konsentrasjonen av arbeidsplasser til pressområder i EU-landene (dengang kalt EEC). Gjennom intervjuer med arbeidere fra utkantstrøk i Norge og Italia søker forfatterne å belyse hvordan folkeflyttingen ble opplevet av dem som ble rammet. Boken gir også en analyse av arbeidsmarkedspolitikken i Norge på denne tiden, sett i forhold til prinsippet om arbeidskraftens frie bevegelighet innen EU. Folkeflytting og resultatløs distriktspolitikk blir satt i sammenheng med hovedlinjer i den generelle økonomiske politikken. En egen artikkel skrevet av Sigmund Borgan viser at avfolkningen av våre bygdesamfunn på lang sikt kan medføre store tap for samfunnet. Forfatterne reiser tvil om de store kostnadene ved sentraliseringen og den økonomisk veksten noen gang vil bli betalt og hevder at utkantstrøkernes framtid ikke kan trygges ved tilfeldige distriktspolitiske tiltak. Det eneste alternativet er en ny økonomisk politikk.

Valen, Henry, Willy Martinussen i samarbeid med Philip E. Converse og Daniel Katz.

Velgere og politiske frontlinjer : stemmegivning og stridsspørsmål 1957–1969

Oslo : Gyldendal, 1972. - 365 s. - (Valg i Norge).

ISBN 82-05-00177-4

Denne boken må karakteriseres som en klassiker innen valgforskningen i Norge. Siktetpunktet var å vise hvordan og i hvilken grad det var kommet bevegelse i norsk politikk i de senere årene, sett fra velgernes synspunkt. Boken er basert på data fra Det norske valgforsknings-programmet og omfatter intervjuundersøkelser fra stortingsvalgene i 1957, 1965 og 1969. Den søker å vise hvordan forandringene har manifestert seg på to områder: For det første var det endringer i velgernes oppfatninger av – og holdninger til – stridsspørsmål i politikken. For det andre var det forandringer i valgfaterden fra valg til valg. Det framgår av boken at valget i 1957 markerte det siste i en rekke av *stabile+etterkrigsvalg, mens valgene i 1960-årene viste at man var kommet inn i en ny og mer bevegelig politisk utvikling, der spørsmålet om tilknytning til EU (den gang kalt EEC) spilte en meget stor rolle. Boken inneholder dessuten en analyse av bevegelsene i velgerskaren siden stortingsvalget i 1969 på grunnlag av materiale fra Norsk Gallup. Den gir også en første kommentar til resultatene fra kommunevalget i 1971.

Østerud, Øyvind

Samfunnsplanlegging og politisk system : en analyse av offentlig planlegging som politikk og ideologi

Oslo : Gyldendal, 1972. - 157 s. - (Gyldendals studiefakler ; 38).

ISBN 82-05-05085-6

Denne kjente boken gir en innføring i planleggingsproblematikk og en redegjørelse for de politiske og ideologiske implikasjoner ved samfunnsplanleggingen. *Planlegging+hadde på denne tiden glidd inn som en selvsagt del av den allmennpolitiske debatten i Norge. Få hadde imidlertid gått mer systematisk inn på spørsmål som for eksempel hvem det planlegges for, hva det planlegges til og hvorfor det planlegges. Enda færre hadde forsøkt å sette planleggingstankegangen i Norge inn i et historisk perspektiv. Boken var derfor på mange måter et oppklarende nybrottsarbeid. Forfatteren samlet et helt knippe av planleggingstemaer som han så satte i sammenheng med hverandre. Etter en innledning om planlegging som begrep og en oversikt over den historiske bakgrunnen for økonomisk makro-planlegging, gjør han rede for framveksten av økonomiske planleggingsinstitusjoner etter krigen. Hovedvekten legges på en beskrivelse av det korporative innslaget i offentlig planlegging. Dessuten gir han en framstilling av økonomisk velferdsteori og problematikken omkring velferdsindikatorer. Videre presenteres en oversikt over region- og byplanlegging. Til slutt vurderes planleggingen i de vestlige land i forhold til de østlige land, med særlig vekt på den tidens *markedssosialistiske+tiltak.

Eskeland, Ståle, Just Finne

****Retts hjelp+ : en analyse og empirisk undersøkelse av tradisjonell retts hjelps muligheter og begrensninger – særlig for folk som lever under vanskelige økonomiske eller sosiale kår***

Oslo : Pax, 1973. - (Rett og samfunn).

ISBN 82-530-0529-6

Jo mindre ressurser et menneske har – psykisk, fysisk og økonomisk – desto større sannsynlighet er det for at vedkommende har rettslige problemer og trenger retts hjelp. Dette er en av konklusjonene forfatterne trekker av denne undersøkelsen hvor behovet for retts hjelp blant beboere i fem eldre bygårder i Oslo ble kartlagt. Det påvises at tidens gjeldende ordninger med fri retts hjelp utenfor rettergang, såkalt fri retts råd, bare i ytterst begrenset utstrekning kan dekke behovet for retts hjelp hos dem som trenger hjelpen mest. Samtidig påpekes det at tradisjonell retts hjelp heller ikke kan løse de fattiges mer fundamentale problemer.

Sosialpsykologi : en del norske bidrag gjennom 20 år

Lars Hem, Harriet Holter (red.)

Oslo : Universitetsforlaget, 1973. - 602 s.

ISBN 82-00-02293-5

Hensikten med denne relativt omfattende antologien var å samle et utvalg sosialpsykologiske arbeider for å gi en oversikt over og forståelse for en viktig del av dette faget gjennom de siste tyve år. Det dreier seg om samfunnsrettet og til dels feltpreget sosialpsykologi – ofte som psykologiske sider ved instituerte forhold mellom mennesker. Samlingen viser dels en tradisjon av problembevisst, samfunnsendrende sosialpsykologisk interesse, dels viser den også et generasjonsskifte i sosialpsykologisk orientering. Den sosialpsykologiske gruppeforskningen er ikke tatt med i boken. Eksperimentell sosialpsykologi, undersøkelser av sosial persepsjon og språk, samt kommunikasjonsforskningen er også utelatt. Femtiårenes forskning omkring psykologiske sider ved internasjonale konflikter er heller ikke tatt med. Bidragsyterne er Harriet Holter, Lars Hem, Harald Ofstad, Wilhelm Aubert, Carl Erik Grenness, Philip G. Herbst, Per Olav Tiller, Erik Grønseth, Kjersti Ericsson, Siri Næss, Steinar Kvale, Jan Brøgger, Sverre Lysgaard, Sverre Brun-Gulbrandsen, Berit Ås, Einar Thorsrud, Finn Sjøe, Gerdt Henrik Vedeler, Yngvar Løchen og Thorbjørn Axelsen.

Martinussen, Willy

Fjerndemokratiet : sosial ulikhet, politiske ressurser og politisk medvirkning i Norge

Oslo : Gyldendal, 1973. - 298 s. - (Valg i Norge).

ISBN 82-05-05856-3

Denne kjente boken har nærmest blitt en klassiker. Den er basert på materiale hentet fra Det norske valgforskningsprogram som ble etablert ved ISF i femtiårene, og boken viser hvordan muligheter for å gjøre bruk av de politiske rettighetene som demokratiet innebærer, er ulikt fordelt i samfunnet. Enkelte gruppers krav blir formulert sterkere og oftere og blir dermed tillagt større vekt enn hva tilfellet er for andre grupper i samfunnet. Boken sammenholder idealet om politisk demokrati med hverdagens realiteter og viser at den politiske prosessen er nokså fremmed og fjern for mange. Manglende ressurser for politisk aktivitet og politisk fremmedgjøring er to sider av samme sak og må sees som et trekk ved selve lagdelingen i samfunnet. Boken drøfter spørsmål omkring den politiske deltakelsen, mulighetsstrukturen, forståelsen av den politiske virkeligheten og oppfatningene som formidlende mekanismer. Videre analyseres spørsmål knyttet til avstand, apati og avmakt, livssituasjon og politisk fremmedgjøring samt sosial påvirkning og politisk fremmedgjøring. I det siste kapitlet behandles problemer i forbindelse med politisk fattigdom og politisk kommunikasjonssvikt. I 1977 ble boken utgitt på engelsk av forlaget John Wiley med tittelen *The distant democracy: social inequality, political resources and political influence in Norway*.

Mathiesen, Thomas

Pressgruppe og samfunnsstruktur

Oslo : Pax, 1973. - 172 s. - (KROM-bok).

ISBN 82-530-0505-9

Boken påpeker at det tradisjonelle politiske systemet – med Stortinget, regjeringen og departementene – var iferd med å stivne i en maktelite som ikke evnet å ta opp nye krav fra nye samfunnsgrupper. De store organisasjonene i næringslivet hadde fått sin tilmålte plass, men så var det heller ikke mer plass igjen. Som følge av dette måtte nye grupper gå nye veier i sin organisasjon, taktikk, strategi og teori dersom deres krav skulle bli hørt og behandlet. Enten det er snakk om leieboere, fremmedarbeidere, fengselsinnsatte eller trygdede støtte de alle på den samme byråkratiske mur av *presedens+, *faren for konsekvensene+m.m. I denne boken gir forfatteren en analyse av myndighetens strategier overfor de nye pressgruppene og legger fram den motstrategi han mener må legges opp. Han støtter seg på sine erfaringer fra arbeidet med KROM (Norsk forening for kriminalreform).

Skirbekk, Sigurd, Olav Aagedal

Meninger i NRK : en studie av idepolitisk balanse

Oslo : Dreyer, 1973. - 215 s. - (Studietekst fra Dreyer).

ISBN 82-09-01081-6

Få institusjoner i Norge har vært utsatt for så mye omtale og kritikk opp gjennom årene som NRK. Debatten har dels dreid seg om framstillingen av forskjellige emner i radio og fjernsyn, dels har den dreid seg om den virkningen programmene ble antatt å ha på folks innstillinger og holdninger. Et hovedspørsmål var om programmene i NRK ga balanse på lang sikt eller om det var en markert vridning mot venstre eller høyre i programmenes politiske orientering. Forfatterne vurderte denne kritikken og kom til at *høyre+ og *venstre+var altfor upresise begreper til at de kunne danne grunnlag for å måle NRK-programmer. Isteden innførte de en idepolitisk typologi, basert på venstre-radikale, liberale, historisk konservative og høyre-radikale tradisjoner. Denne målestokken anvendte de så på fem diskusjonsprogrammer om ulike emner sendt i første halvår 1971. Deres konklusjon var at det var mulig å bestemme den idepolitiske profilen i NRK. I de programmene de tok for seg var det den liberale tradisjonen som dominerte diskusjonene.

Sosiologen i samfunnet

Vilhelm Aubert (red.)

Oslo : Universitetsforlaget, 1973. - 222 s.

ISBN 82-00-02321-4

Hva er egentlig en sosiolog, hvilken nytte kan sosiologene gjøre og hvor kan de arbeide? Ettersom antallet sosiologer økte sterkt i syttiårene, ble spørsmålet om bruken av faget og sosiologens samfunnsmessige funksjon mer påtrengende. Denne boken hadde et dobbelt formål. Den skulle for det første vise hvilke oppgaver sosiologer kunne komme til å arbeide med, noe som ikke minst var til nytte for studenter som vurderte at satse på et slikt studium. Hittil hadde det vært slik at de aller fleste norske sosiologene hadde drevet med forskning eller undervisning. Men dette kunne bli annerledes i framtiden. Mye talte for at sosiologer ville bli saksbehandlere i forvaltningsorganer, miljøarbeidere, journalister m.m. For det andre ble perspektivet utvidet i den siste delen av boken og sosiologen ble her satt inn i en samfunnsmessig og politisk sammenheng uten at dette var knyttet direkte til yrkesvalg og levebrød. Her ble en del teoretiske retninger innen sosiologien tatt opp og sammenlignet. Boken inneholder bidrag fra Thomas Mathiesen, Odd Ramsøy, Yngvar Løchen, Arvid Frihagen, Jan Madsen, Kjell Eide, Sverre Lysgaard, Einar Thorsrud, Fredrik Barth, Siegfried Pausewang, Johan Galtung, Ståle Seierstad, Ragnvald Kalleberg og Sigurd Skirbekk.

Holter, Harriet

Kvinnens liv og arbeid : kjønnsroller og sosial struktur. Fra barn til voksen. Enslige kvinner i yrkeslivet. Kjønnsforskjeller i yrkesatferd

Oslo : Universitetsforlaget, 1974. - 147 s.

ISBN 82-00-03219-1

De fire essays om kjønn, roller og samfunn som utgjør denne boken, ble opprinnelig publisert som en del av den norsk-svenske boken *Kvinnens liv och arbete* som utkom i Stockholm i 1962, men som nå lenge hadde vært utsolgt. Boken fra 1962 representerte det første skandinaviske forsøket på å se kjønnsrollene i et samfunnsvitenskapelig perspektiv og den var et nybrottsarbeid også i en mer internasjonal målestokk. Analysene var preget av klare vitenskapelige intensjoner kombinert med en noenlunde populær språkdrakt og ambisjonene var å plassere problematikken innenfor de samfunnsvitenskapelige fagene. Like viktig var det at en rekke saksforhold som de tradisjonelle kvinnesaksforfatterne ikke berørte, kom fram og ble belyst nettopp i dette nye perspektivet. Det dreide seg om sammenhenger, tankebaner og påvisninger som både hadde generell sosiologisk-psykologisk og kvinnepolitisk interesse. En annen sak var det at da artiklene først ble publisert som en del av et større verk i 1962, hersket det en ganske utbredt skepsis i vide kretser overfor alt som ble oppfattet som et forsøk på å gi kvinnesaks-argumenter vitenskapelig legitimitet. Hovedsynspunktene i disse fire essays fra 1962 ble senere omarbeidet og videreutviklet i boken *Sex roles and social structure* fra 1970, men den boken framsto som betydelig tyngre tilgjengelig enn framstillingen i den opprinnelige boken fra 1962 – som hadde vist seg mer velegnet for mange slags undervisnings- og studieformål. Dette var bakgrunnen for utgivelsen av denne boken i 1974.

Hompland, Andreas, Jahn-Arill Skogholt

Ein målstrid i bygde-Norge : skolemålsavstemning i Tuv, Levanger

Oslo : Samlaget, 1974. - 89 s. - (Orion-bøkene ; 155).

ISBN 82-521-0371-5

Bakgrunnen for denne undersøkelsen var at nynorsken hadde tapt mange avstemninger om valg av målform i skolen i tida etter krigen og man ønsket å komme nærmere en forklaring på dette. Boken er ikke ment som en allmenngyldig analyse av det som skjer når en skolekrets har avstemning om undervisningen i skolen skal forgå på nynorsk eller bokmål. Likevel mener forfatterne at det bildet man får fra eksempelet Tuv i Levanger kommune ikke er helt atypisk for andre bygder i samme situasjon. Tuv ble tilfeldig valgt. Avstemningen ble holdt 6. juni 1973 og forfatterne fulgte avstemningen på nært hold. Hvordan foregikk avstemningen og hva slags argumenter ble brukt? Hva var det folk la vekt på når de stemte som de gjorde? Hva var avgjørende for resultatet? Dette er spørsmål som boken forsøker å gi svar på.

Mathiesen, Thomas
Kriminalitet, straff og samfunn
Oslo : Aschehoug, 1974. - 44 s.
ISBN 82-03-06281-4

Denne lille boken tar opp en del forskjellige sider ved forholdet mellom kriminalitet, straff og samfunn. Den drøfter kriminalitetens omfang og utvikling, årsaker til stigningen i antall lovbrudd, hvem som registreres som lovbrøyttere, samfunnets reaksjonssystem og de ulike formene for straff, særreaksjonene, forholdene i fengslene, fangenes forsøk på organisering og foreningen KROM. Det er forfatterens håp at den kritiske framstillingen av kriminalpolitikken som her foreligger, vil være en spore til debatt om og forståelse for de viktige spørsmålene som blir tatt opp.

Mathiesen, Thomas

The politics of abolition : essays in political action theory

Oslo : Universitetsforlaget, 1974. - 222 s. - (Scandinavian studies in criminology ; 4).

ISBN 82-00-09343-3

Boken er en essay-samling innen politisk aksjonsteori og består av tre deler. Forfatteren påpeker at sammenhengen mellom de enkelte essays består i at de alle diskuterer aspekter av politisk arbeid rettet inn mot avskaffelse av et undertrykkende sosialt system – eller en del av et slikt system. I første del av boken diskuteres teoretiske og metodologiske synspunkter. I annen del beskrives organisering av skandinaviske pressgrupper innen kriminalpolitikk utenfor fengselsmurene. Tredje del inneholder analyser av forsøk på å organisere seg innenfor murene – fra fangene selv. Her blir det blant annet gitt en detaljert beskrivelse og analyse av streiker og tilløp til forhandlingssituasjoner i svenske og norske fengsler.

Familien i klassesamfunnet

Harriet Holter, Hildur Ve Henriksen, Arild Gjertsen, Haldis Hjort

Oslo : Pax, 1975. - 293 s. - (Pax-bøkene ; 416).

ISBN 82-530-0652-7

I denne boken plasseres familien i forhold til den offentlige familiepolitikken, til den historiske utviklingen familien har gjennomgått, og til dens nett av slektskaps- og vennskaps-kontakter. Forfatterne tar for seg familieformer i ulike klasser, forholdet mellom kjønnene i klassene, sosialiseringen og de holdninger barn oppdras til i ulike klasser. Bakgrunnen for boken var en undersøkelse av *familierelasjoner og ytre sosiale forhold+ som ble igangsatt ved ISF og Psykologisk institutt ved Universitetet i Oslo i 1969. Denne studien ble kalt *Familieundersøkelsen+ og kom etter hvert til å omfatte forskjellige slags studier av familiens situasjon i vårt samfunn. To viktige skillelinjer kom fram i de familiemønstrene som ble studert. For det første en skillelinje som hadde å gjøre med familiens klassemessige stilling. Den andre skillelinjen gikk mellom *sterke+ og *svake+familier. Med svake familier mentes her hjelpetrengende familier. Det er betydningen av klassesamfunnet som særlig drøftes i boken. Men forfatterne forsøkte også å vise at svakhet og styrke tar forskjellige former i familier i forskjellige klasser, og at klassestrukturen ga seg forskjellige uttrykk i henholdsvis sterke og svake familier. Forfatterne påpeker at slike forhold lar seg ofte forstå ved å sees i sammenheng med de økonomiske og politiske betingelsene som skaper et klassesamfunn. Til slutt drøftes hvordan metoden med å studere enkeltfamilier kan si noe om mer generelle trekk i samfunnet. Boken ble året etter utgitt i Sverige under tittelen *Familjen i klassamhället*.

Positivism, dialektikk, materialisme : den norske debatten om samfunnsvitenskapens teori

Rune Slagstad (red.)

Oslo : Universitetsforlaget, 1975. - 397 s.

ISBN 82-00-01473-8

Denne antologien ble laget ut fra et ønske om å gi en samlet oversikt over positivisme-debatten i norsk samfunnsvitenskap og filosofi. Dette ble særlig påtrengende midt på syttitallet ettersom en del nå ville se positivisme-striden som et tilbakelagt stadium som tilhørte sekstitallet. Selv om debatten så å si ble kuttet av på slutten av 60-tallet, var den ikke blitt fullført. Redaktøren påpeker i boken at debatten burde gjenopptas og fortsettes innenfor samfunnsvitenskapene, men nå under nye forutsetninger og med nye problemstillinger. Ikke minst var det viktig å spesifisere positivismekritikken i forhold til den enkelte samfunnsvitenskapelige disiplin. Tekstutvalget i boken presenterer de ulike posisjonene i den norske debatten om samfunnsvitenskapens teoretiske grunnlag. I en fylldig innledning gir Rune Slagstad en historisk-systematisk presentasjon av den norske debattens utvikling og viktigste standpunkter. Boken inneholder ellers bidrag fra Arne Næss, Ragnar Frisch, Fredrik Barth, Vilhelm Aubert, Thomas Mathiesen, Jon Elster, Erik Grønseth, Johan Vogt, Hans Skjervheim, Gunnar Skirbekk, Rune Slagstad, Dag Østerberg, Audun Øfsti, Jakob Meløe, Jon Hellesnes, Olav Asheim, Ragnvald Kalleberg, Erling Lars Dale, Carl Erik Grenness og Regi Th. Enerstvedt.

Aubert, Vilhelm

Rettsens sosiale funksjon

Oslo : Universitetsforlaget, 1976. - 355 s. - (Scandinavian University Books).

ISBN 82-00-01523-8

I hvilken grad kan rettsregler og andre juridiske virkemidler brukes til å planlegge framtidens samfunn og til å løse de konkrete problemene som følger av samfunnsutviklingen? Gjelder det gamle budet *Med lov skal land bygges+, eller er andre virkemidler nødvendige og bedre? I denne boken blir det hevdet at lov og rett er viktige virkemidler i forandringen av samfunnet. Samtidig blir det reist kritikk mot visse trekk ved den etablerte juss og dominerende retninger i nordisk rettstenkning. I stedet for ensidig å betone tvangsaspektet ved retten, blir det lagt avgjørende vekt på retten som et ledd i fordelingen av ressurser. Boken tar også opp rettsens forhold til klasse- og lagdelingen i samfunnet – et forhold som rettsvitenskapen ellers for det meste hadde sett bort fra. Av innholdet i boken kan nevnes spesielt begrepsavklaring og innledende teoretiske synspunkter, rett, tvang og ressurser, lovgivning og klassestruktur, lovgivningens forløp, omfang, innhold, deltakere og adressater, lovgivningens virkninger, domstoler og konfliktløsning, hvordan rettsavgjørelsene blir truffet, klienter og dommeratferd, den juridiske profesjonens utvikling, struktur og funksjon og til slutt et kapittel som behandler problemstillinger i tilknytning til statsforvaltningen.

Hanisch, Ted

Hele folket i arbeid : et essay om sysselsettingspolitikken i Norge

Oslo : Pax, 1977. - 111 s. - (Pax-bok ; 510).

ISBN 82-05-09531-0

Slagordet *Hele folket i arbeid+markerte i sin tid et vendepunkt i norske politisk historie og bidro til at Arbeiderpartiet fikk regjeringsmakten i 1935. Den gangen sto en tredjedel av de fagorganiserte uten arbeid. Men ble dette programmet gjennomført også i årene som var gått siden? Mye tydet på at man i slutten syttiårene sto overfor en ny form for sysselsettingskrise. Forholdene i arbeidslivet ble mer og mer nådeløse og dette gjorde at stadig flere falt ut av aktivt arbeid og måtte gå over på trygd. I boken beskriver forfatteren endringene i synet på arbeidsløsheten i mellomkrigstiden. Den gangen ble det kjempet fram nye former for økonomisk planlegging. Men i syttiårene var ikke dette lenger tilstrekkelig for å løse sysselsettingsproblemene. Disse oppsto for en stor del i de enkelte bedriftene og måtte løses der. Derfor ble det i boken påpekt nødvendigheten av en ny forståelse av problemene. Denne nye forståelsen måtte ta sikte på å demokratisere arbeidslivet og tilføre økt makt til grunnplanet i bedriftene.

I kvinners bilde : bidrag til en kvinnesosiologi

Anne Marie Berg, Åse Berge, Annemor Kalleberg, Arnlaug Leira (red.)

Oslo : Pax, 1977. - 309 s. - (Pax-bøkene).

ISBN 82-530-0865-1

Framveksten av den nye kvinnebevegelsen nasjonalt og internasjonalt fra slutten av 1960-årene dannet den viktigste bakgrunnen for den fornyede interessen for kvinneforskning i sosiologi og andre samfunnsfag. Kvinnebevegelsen inspirerte til økt politisk og faglig aktivitet. Det mest markerte kjennetegnet ved den nyere kvinneforskningen var ønsket om å få fram kvinners erfaringer og virkelighet, det vil si å gjøre kvinners sosiale liv synlig i samfunnsforskningen. Det nyere kvinnesosiologiske arbeidet viste at empirisk orienterte undersøkelser hadde hatt større bredde og interesse enn rent teoretiske og metodologiske studier. Framgangen for kvinneforskningen i de seneste årene hadde imidlertid ikke vært mulig uten den teoretiske og fagkritiske debatten som hadde vært ført i kvinnebevegelsen og i kvinneforskningstiljøene ved ulike læresteder og forskningsinstitusjoner. Med denne antologien ønsket redaktørene å formidle et inntrykk av variasjon i det nyere kvinnesosiologiske arbeidet, både når det gjaldt emnevalg, metoder og teoretisk orientering. Samtidig var det viktig å påpeke den felles faglige bakgrunnen for artiklene og enkelte samlende hovedlinjer i boken. Felles for bidragsyterne til boken var inspirasjon fra kvinnebevegelsen og feministisk/marxistisk teori, om enn i ulik grad. En annen hovedlinje i antologien var vitenskaps- og metodekritikk av disiplinen sosiologi for å bidra til en mulig rekonstruksjon av kjønnsdimensjonens plass i sosiologien, og til integrering av kvinner i samfunnsbildet og samfunnsforskningen. En tredje hovedlinje i boken var spørsmål omkring forutsetningene for reell likestilling og frigjøring. En fjerde komponent var debatten om den utviklingen og utfordringen den nyere kvinneforskningen representerte i forhold til tidligere samfunnsvitenskapelig forskning om kvinner. Bidragsyterne til boken var Arnlaug Leira, Anne Marie Berg, Åse Berge, Annemor Kalleberg, Hildur Ve, Fredrik Engelstad, Kari Wærness, Gunvor Strømsheim, Fride Eeg-Henriksen, Bjørg Aase Sørensen, Synnøva Aga, Maren Brit Baadshaug, Runa Haukaa, Brita Gulli og Harriet Holter. Boken inneholder også et intervju med Erik Grønseth med tittelen *Se hvor jeg støver!*

Ve, Hildur

Samfunnet og arbeiderklassen : Parsons' syn på arbeidernes situasjon i lys av marxistisk teori

Oslo : Universitetsforlaget, 1977. - 81 s.

ISBN 82-00-02410-5

Boken gjennomgår Talcott Parsons syn på arbeiderklassens stilling i samfunnet. Forfatteren stiller seg kritisk til Parsons optimistiske syn på samfunnsutviklingen og kritiserer en del av hans øvrige synspunkter. Det benyttes marxistisk teori og marxistisk analyse av det amerikanske samfunnet for å underbygge kritikken. I boken drøftes også Parsons eget forhold til marxismen og hans teorier om samfunnet som sosialt system blir gjennomgått. Parsons valg av utgangspunkt måtte føre til et helt annet syn på klasseforholdene enn det marxistiske. Boken drøfter videre Parsons framstilling av klasseidentitet og personlighetsutvikling og setter hans synspunkter i sammenheng med marxistisk orienterte diskusjoner omkring disse problemstillingene.

Billing, Greta

Kulturpolitikk og samfunnsforandring : en kultursosiologisk analyse av statens tilskottsordning til allment kulturarbeid i kommunene

Oslo : Universitetsforlaget, 1978. - 146 s.

ISBN 82-00-01725-7

Boken er en bearbejdet versjon av forfatterens hovedoppgave i sosiologi og bygger for en stor del på forskningsprosjektet *Kulturarbeid i kommunene som forfatteren var ansvarlig leder for i perioden 1975-76. Initiativet til prosjektet ble tatt av Dagfinn Ås som fikk Europarådet til å reservere midler for utarbeidelse av en rapport om den nye norske kulturpolitikken på syttiårene. Samtidig hadde Kirke- og undervisningsdepartementet behov for en avklaring og vurdering av hvordan den nye ordningen med særegne statlige tilskudd til kulturformål hadde virket i kommunene det første året. Datagrunnlaget for prosjektet var først og fremst et spørreskjema til alle landets kommuner. Videre ble det benyttet data om kommunenes kulturutgifter basert på kommune-regnskapene samt upubliserte data om de frivillige organisasjonene.

Om staten

Rune Slagstad (red.)

Oslo : Pax, 1978. - 234 s. - (Uni-Pax ; 558).

ISBN 82-530-0898-8

Omfanget av statsinngrep i samfunnslivet hadde økt kontinuerlig i de seinkapitalistiske industrilandene – særlig i tiden etter andre verdenskrig. Stadig nye felter var blitt underlagt statsforvaltningens styrende virksomhet og det hadde funnet sted en enorm utvikling av ulike sosiale reguleringsmekanismer. Stikkordsmessig kan denne prosessen karakteriseres som en overgang fra retts- og lovstaten til velferds- og reguleringsstaten. Det er denne problemstillingen om statens funksjonsendring fra liberal- til seinkapitalismen som står i sentrum for boken. De fleste bidragene bygger på historiske og empiriske undersøkelser om det norske stats- og samfunnslivet. Forfatterne tar opp statsdannelse og nasjonsbygging, velferdsstatens utvikling, statens kringkastingsmonopol og statlig oljevirkosomhet. Teorier om det statskapitalistiske systemet presenteres og statens rolle i marxistisk teori diskuteres. Bidragsyterne til boken er Øyvind Østerud, Kåre Lunden, Francis Sejersted, Tove Stang Dahl, Hans Fredrik Dahl, Øystein Noreng, Rune Slagstad og Jon Elster.

Sociology of work in the Nordic countries : themes and perspectives
Hans Berglund and Ted Hanisch with Elina Haavio-Mannila (eds.)
Oslo : Scandinavian Sociological Association, 1978. - 129 s.

Boken ble produsert av den arbeidssosiologiske forskningsgruppen ved Scandinavian Sociological Association i forbindelse med forberedelsene til den niende sosiologiske verdenskongressen i Uppsala i 1978. ISF spilte en aktiv rolle i tilknytning til utarbeidelsen og utgivelsen av boken. Arbeidssosiologisk forskning hadde stått sentralt i Norden de siste tyve årene og boken søkte både å kartlegge utviklingen på området og å presentere noen pågående aktiviteter. I tillegg inneholder boken en bibliografi over nordisk arbeidssosiologisk forskning samt en oversikt over relevante forskningsinstitusjoner i de nordiske landene. Bokens forord er skrevet av Dagfinn Ås og den inneholder bidrag fra Lisbeth Egsmose, Olaf Rieper, Kari Lilja, Risto Tainio, Bjørg Aase Sørensen, Edmund Dahlström og Helge Halvorsen.

Aubert, Vilhelm

Sosiologi 1 : sosialt samspill

Oslo : Universitetsforlaget, 1979. - 317 s.

ISBN 82-00-01856-3

Boken bygger i noen grad på forfatterens tidligere innføringsbok i sosiologi fra 1964 og utgjør første bind av det som var tenkt å bli et to-bindsværk, men som Vilhelm Aubert ikke rakk å fullføre før han døde i 1988. Dette bindet omhandler i første rekke mikrososiologiske problemstillinger – d.v.s. sosiale forhold mellom få aktører, mens annet bind skulle føre analysen over i makrososiologien, der emnet er storsamfunnet og dets struktur. På en del punkter i første bind er det allerede tatt noen steg i retning av makrososiologiske analyser og forfatteren påpeker at det er verken mulig eller ønskelig å skille strengt mellom mikro- og makronivået. Hensikten med det foreliggende bindet var i første rekke å analysere en del begreper som kan brukes i analyser av forhold mellom få aktører og forholdet mellom individ og samfunn. Boken åpner med en redegjørelse for sosiologiens egenart og dens forhold til andre samfunnsfag. Deretter følger en oversikt over sosiologiens nyere historie i Norge. Det begrepsapparatet som boken utvikler, baserer seg i hovedsak på to byggesteiner: handlinger og normer. Sosiale systemer og samfunnet kan dels betraktes som aktører i samhandling med hverandre, dels som normative ordninger som foreskriver hvordan folk skal opptre i bestemte stillinger og situasjoner. Rollebegrepet framstår i boken som et viktig redskap i sosial analyse. Med utgangspunkt i aktøren og dennes roller, gir boken en analyse av noen sentrale spørsmål som knytter seg til sosial og økonomisk ulikhet. Samfunnet er delt i lag og klasser og det blir utøvet makt. I sosiale systemer og i samfunnet virker både sammenbindene og splittende krefter. Derfor blir konflikter et viktig emne for sosiologien. Det samme gjelder avvik fra det samfunnet forventer. Forbrytelser og sykdom blir drøftet og satt inn i en sosial sammenheng. De siste kapitlene handler om språket, tiden og biologien. Her blir det knyttet forbindelseslinjer til andre fag – også utenfor samfunnsvitenskapene. Dette gjelder spesielt det siste kapitlet, der det sosiale og biologiske blir satt i forhold til hverandre. Et gjennomgangstema i denne boken er at mennesket ikke utelukkende handler ut fra nyttehensyn, men er et vesen som søker etter mening. Boken har blitt kalt en *innføringsbok for viderekomne+. Den er meget rik på stoff, men legger ikke fram noe enhetlig system. Forfatteren oppfatter heller sosiologien som en møteplass for en rekke måter å spørre om samfunnet på, han legger vekt på mangfoldet og drøfter mange av problemstillingene uten å komme med noen konklusjon. I stedet vises det til hvordan saker kan ha flere sider og at meningene med rette kan være delte om mange av samfunnsprospørsmålene, noe som igjen bidrar til å oppøve leserens sosiologiske fantasi. Boken ble oversatt til svensk samme år og utgitt av forlaget Almqvist & Wiksell med tittelen *Sociologi : social samspel*.

Modeller i familiebehandling : familierapiens grunnlag – II

Fredrik Engelstad, Svein Haugsgjerd (red.)

Oslo : Pax, 1979. - 239 s. - (Pax-bøkene ; 639).

ISBN 82-530-1035-4

Dette er det andre av to bind om familierapiens grunnlag. Dette bindet legger mer vekt på teoretiske modeller, der ett mulig skille går mellom strategiske, kommunikasjonsmessige og interaksjonelle modeller. Den andre halvparten av dette bindet er viet en framstilling og kritisk drøftelse av Gregory Batesons klassiske teori om dobbeltbinding i forbindelse med mulige årsaker til utviklingen av schizofreni. Batesons teori har hatt en veldig betydning fordi den presenterte seg som et gjennomført alternativ til det som har vært den eneste omfattende teorien på området, nemlig den psykodynamiske. Teorien om dobbeltbinding har vært et utgangspunkt for andre modeller som de kommunikasjons-orienterte og strategisk orienterte, og den har stimulert til nytenkning innenfor den psykodynamiske bevegelsen. Antologien inneholder bidrag fra Fredrik Engelstad, Jay Haley, Lyman Wynne, Helm Stierlin, Svein Haugsgjerd, Gregory Bateson, Don Jackson, John Weakland og John Kafka. Første bind er omtalt nedenfor.

Samspill og endring i familien : familierapiens grunnlag – I

Fredrik Engelstad, Svein Haugsgjerd, (red.)

Oslo : Pax, 1979. - 214 s. - (Pax-bøkene ; 620).

ISBN 82-530-1000-1

Denne antologien er det første av to bind om familierapiens grunnlag. Hensikten var å samle noen sentrale bidrag innenfor den amerikanske litteraturen om familiesamspill, kommunikasjon og familierapi, og gi dem ut på norsk. Håpet var at dette kunne stimulere til kreativ viderebearbeidelse – ut fra norske erfaringer – av de grunnleggende problemene omkring hvordan psykiske konflikter sprer seg eller transporteres, både *horisontalt+fra individ til individ i sosiale systemer her og nå, og *vertikalt+fra ett slektsledd til ett annet. Dette bindet gir en oversikt over ulike tilnæringsmåter i det terapeutiske arbeidet med familier og gir dermed også et bilde av variasjonsbredden når det gjelder tenkemåtene i forbindelse med selve terapiprosessen. Redaktørene har samtidig ønsket i markere arbeidsområdet *familierapi+og profesjonen *familierapeut+ som noe særegent og atskilt fra psykoterapi og psykologisk arbeid for øvrig. Boken inneholder bidrag fra Svein Haugsgjerd, Augustus Napier, Carl Whitaker, Salvador Minuchin, Andrew Ferber, Jules Ranx, Ross Speck, Carolyn Attneave, John Weakland, Richard Fisch, Paul Watzlawick og Arthur Bodin. De to bindene om familierapiens grunnlag er tenkt som en helhet og må sees i sammenheng. Bind 2 er omtalt ovenfor.

1980–1989

Marked for arbeid

Ted Hanisch, Helge Halvorsen, Gunvor Strømsheim (red.)

Oslo : Universitetsforlaget, 1980. - 250 s.

Undertittel på omslag: Lønnsarbeider i velferdssamfunnet.

ISBN 82-00-01962-4

Bakgrunnen for denne antologien var at ISF i 1977 hadde presentert et program for forskning omkring arbeidsmarkedet. Programmets tittel var *Retten til arbeid+ og det hadde en konkret forankring i aktuelle samfunnsmessige problemer, ikke minst forårsaket av økonomisk krise og raske teknologiske endringer. Arbeidslivet var i ferd med å bli omformet, betingelsene for solidaritet og konkurranse endret seg, og spørsmålet om hvordan alles rett til arbeid skulle oppfattes og oppfylles reiste seg med ny styrke. Boken var således et ledd i instituttets arbeid med å utvikle en mer samlet sosiologisk forståelse av arbeidsmarkedet og dets virkemåte. Videre representerte den en opptakt til en mer samlet forståelse av mennesket som lønnsarbeider i det norske velferdssamfunnet. Dette ble gjort ved å se atferden på arbeidsmarkedet i forhold til andre viktige samfunnsinstitusjoner – som familien. Sysselsettingsproblemer ble i denne boken ikke betraktet først og fremst som tekniske og økonomiske problemer. Man søkte heller å beskrive den skjevheten i fordeling av goder og belastninger som preger organiseringen av arbeidslivet. I tråd med en tendens i norsk og internasjonal sosiologi i retning av mer konkrete analyser av økonomiske forhold, samt å bryte ned noe av skillet mellom sosiologi og sosialøkonomi, ble det lagt vekt på å ta selve begrepet *marked+ aktivt i bruk. Bidragsytere til boken var Terje Hauger, Annemor Kalleberg, Gunvor Strømsheim, Arnlaug Leira, Synnøva Aga, Helge Halvorsen, Aud Korbøl, Marit Hoel, Bjørn Hvinden, Jørgen Lund, Dag Gjestland og Ted Hanisch.

Hanssen, Haakon Smedsvig, Tora Houg

***Jeg og de andre : familiekunnskap, økonomi og forbrukerlære :
del I og II***

Oslo : Universitetsforlaget, 1981. - 2 bind (del 1 og 2). - 71+108 s.

Boken tok sikte på undervisningen ved husstellinjene i den videregående skolen, kombinert undervisning i husstellfag, husstelltekniske yrkeskurs og tilsvarende skole- og kurstilbud. Den er delt i to bind. Del I og II dekker emnene familiekunnskap, økonomi og forbrukerlære. I del II utdypes emnene som blir tatt opp i del I. Her finnes dessuten tilleggsstoff som dekket samfunnsfagsdelen i norsk.

Hompland, Andreas

Samfunn

Oslo : Samlaget, 1981. - 191 s. - (Slag. Samfunnsfag for ungdomssteget).

ISBN 82-521-1934-4

Boken er en lærebok i samfunnskunnskap for ungdomstrinnet. Den omhandler blant annet roller og samvær med andre, familien, skolen, planlegging, endring, framtiden, normer og verdier, fordommer og diskriminering, massemedia, makt, interessegrupper, politikk, fagforeninger, arbeid og inntekt samt ulike måter å studere samfunnet på.

Høyrebølgen – epokeskifte i norsk politikk? : Høyres velgerframgang og Arbeiderpartiets 80-årsdilemmaer i sosial, økonomisk og politisk belysning
Tor Bjørklund, Bernt Hagtvet (red.)

Oslo : Aschehoug, 1981. - 456 s.

ISBN 82-03-10639-0

I desember 1980 kom den historiske meldingen om at Høyre hadde gått forbi Arbeiderpartiet på meningsmålingene. På mindre enn et tiår hadde Høyre hatt en velgerframgang på mer enn ti prosent. Dette var et enestående fenomen i norsk politikk og man hadde en ny politisk situasjon. Norge hadde tidligere vært ett av de mest politisk stabile land i verden. Når velgerne nå hadde begynte å *vandre+ i en så omfattende grad som syttiårene hadde vist, kalte dette på en kommentar. Redaktørene av denne antologien ønsket å stille spørsmålet om den pågående *høyrebølgen+innevarslet et epokeskifte eller om det hele var et rent konjunkturfenomen. Den underliggende problemstillingen i boken ble derfor: hva betyr egentlig *høyrebølgen+ – politisk, økonomisk, kulturelt og sosialt? Svarene varierte i de ulike bidragene i boken, men tre angrepsvinkler var sentrale: For det første betraktes høyrebølgen som det mest konkrete uttrykk for langsomme, men fundamentale endringer i det norske samfunnet. Disse endringene er av demografisk, sosial og økonomisk natur. For det andre forklares høyrebølgen ut fra ideologiske skiftninger. Flertallets ønsker artikuleres av Høyre ettersom samfunnet nå var blitt så trygt at tiden var kommet til en annen fordeling av velstanden. Man trengte ikke lenger Arbeiderpartiets solidaritetspolitikk. En narsissistisk stil hadde nådd landet. For det tredje kunne det også anlegges en utpreget politisk synsvinkel på betydningen av høyrebølgen. Når tette sosiale nettverk ikke lenger entydig beveger folk i retning av bestemte politiske valg, får kulturelle impulser og mediaformidlede livsstilsidealene større betydning. Redaktørene er selv bidragsytere til boken. De øvrige bidragsytere er Georg Johannesen, Hans Fredrik Dahl, Anne-Lise Seip, Sten Sparre Nilson, Tore Lindbekk, Terje Osmundsen, Andreas Hompland, Lars Alldén, Gunnar Skirbekk, Ottar Brox, Erik Dalen, Ole Gjølberg, Oddbjørn Knutsen, William M. Lafferty, Lars Gulbrandsen, Ulf Torgersen, Eva Nordland, Noralv Veggeland, Yngvar Løchen, Dag Leonardsen, Øystein Noreng, Målfrid Grude Flekkøy, Arne Jon Isachsen, Steinar Strøm, Pål Repstad, Jon Helge Lesjø og Guri Hjeltnes.

Valen, Henry

Valg og politikk : et samfunn i endring

Oslo : NKS-forlaget, 1981. - 421 s.

ISBN 82-508-0933-5

I denne boken ble det gjort et forsøk på å trekke opp utviklingslinjer i moderne norsk politikk slik situasjonen var ved overgangen fra 1970- til 1980-årene. Spørsmålet var hvordan, og i hvilken grad, tendensene i den aktuelle politikken hadde sine forutsetninger og røtter i samfunnsendringer og politiske begivenheter gjennom de foregående to-tre tiår. Framstillingen tar for seg norsk politikk sett fra velgernes synspunkt. Materialet er i hovedsak hentet fra valgforskningsprogrammet ved ISF. Det ble startet ved stortingsvalget i 1957 og omfatter alle senere stortingsvalg – unntatt valget i 1961. Framstillingen i boken er i stor grad basert på statistisk tankegang og statistisk materiale, men for å gjøre framstillingen mer tilgjengelig, er det søkt å unngå kompliserte analyseteknikker. Av temaer som behandles i boken kan nevnes valgsystemet, politiske endringer belyst ved valgresultater, partiutviklingen, partifordeling og geografi, økonomisk struktur og parti, klasse og parti, partienes profil, stridsspørsmål og ideologiske motsetninger, tillit til partiene og partiskifte. Et eget avsnitt til slutt retter blikket framover og tar for seg norsk politikk i 1980-årene.

Aubert, Vilhelm

Ufred

Oslo : Pax, 1982. - 289 s. - (Pax-bøkene ; 760).

ISBN 82-530-1200-4

Boken inneholder et utvalg av Vilhelm Auberts skrifter i perioden 1952–1982 og ble utgitt i sammenheng med at han fylte 60 år i juni 1982. Aubert har blitt kalt norsk samfunnsvitenskaps nestor. Knappt noen enkeltperson har betydd mer for utviklingen av norsk samfunnsvitenskap enn ham, både i kraft av sitt organisatoriske talent og som teoretiker og inspirator for andre forskere. Boken inneholder glimt fra en betydelig, vidtfavnende og engasjert produksjon. Artiklene tar opp spredte temaer som krig og fred, atomspørsmål og militær makt, overvåkning, hekseprosesser og forfølgelse av kjettere og forrædere, avvik, etniske konflikter og samespørsmål, assimilasjon og etnisk identitet. Det er grunnleggende hos Aubert at menneskets sosiale og moralske utvikling ikke har holdt tritt med dets vitenskapelige og teknologiske framskritt og han analyserer mulighetene for å unngå en kjernefysisk krig. *Notatene+ om middelalderens hekseprosesser og om *trolldom+kan sees i lys av Auberts oppmerksomme blikk på *systemets+ forskjelligartede, men nærmest permanente kamp mot fiktive indre fiender. Moskva-prosesser, jødeforfølgelser, McCarthy-isme og Haakon Lie, beredskapslovene og overvåkningstjenesten ble ikke stående uimotsagt i hans innlegg i avisen *Orientering+. I perioder var han også redaktør av avisen. Kretsen omkring *Orientering+ var den utenriks- og sikkerhetspolitiske opposisjonsgruppen som i sin tid munnet ut i Sosialistisk Folkeparti. I boken får vi glimt av polemikeren Vilhelm Aubert og i små dikt gir han uttrykk for tanker som ikke så lett lar seg formidle i fagartikler. Artikkelsamlingen viser dermed noe helt sentralt ved Aubert, nemlig spennvidden i innholdet av de temaer han behandler. Men her er også store sprang når det gjelder form: fra dikt, via små, tette og ofte bitende sarkasmer, videre via noe mer ufullendte artikler til essays av klart litterær verdi. Det har vært sagt om Vilhelm Aubert at han kanskje er det sosiologiske motstykket til Johan Borgen. Dag Østerberg har påpekt hvordan gleden ved å vise fram verden ved å beskrive den, blandes hos Vilhelm Aubert med ønsket om å bidra til underkuelsens og lidelsens opphør. Aubert valgte selv ut innholdet i boken og Nils Christie og Torstein Eckhoff skrev forordet *Til en venn og lærer+.

Bjørklund, Tor

Mot strømmen : kampen mot EF 1961-1972

Oslo : Universitetsforlaget, 1982. - 396 s.

ISBN 82-00-06338-0

Denne boken omhandler de aksjonene mot norsk EU-medlemskap som markerte seg utenfor partiene og de etablerte organisasjonene i perioden fra 1961 fram til folkeavstemningen i 1972. Historien om denne ad hoc-organiserte motstanden går i perioden fra splittelse til samling og så til seier. Under EU-stridens første fase i perioden 1961-63 var EU-motstanden splittet i to aksjoner. Den ene ble oppfattet som borgerlig, den andre som venstreorientert. Det var *Opplysningsutvalget av 1962+ og *Bergensutvalget: aksjonen med de frie armslag+. Etter en roligere mellomfase fra 1964 til 1969 oppsto det i 1970 en samling - en *rød-grønn+allianse. Den enhetlige *Folkebevegelsen mot norsk medlemskap i Fellesmarkedet+ hadde røtter tilbake til de to aksjonene fra 1962. Seieren kom med resultatet av folkeavstemningen den 25. september 1972. *Folkebevegelsen mot norsk medlemskap i Fellesmarkedet+ ble utropt til folkeavstemningens seierherre. Den ble kalt en *grasrotsbevegelse+ og selve EU-striden var med på å gjøre betegnelsen *grasrota+ til allemannseie. Boken spør blant annet hva slags bevegelse dette var og hvilken del den hadde i seieren i 1972. Hvordan spredde Folkebevegelsen seg i landet og i hvilke kommuner slo den sterkest rot? Hva kunne man si om medlemmenes alder, kjønn, utdanning og partipreferanser? Hvilke forbindelseslinjer var det til de mer permanente organisasjonene og partiene? Hva var bevegelsens forhold til Stortinget og regjeringen? Dette er noen av de spørsmål som blir behandlet i boken, som også tar enkelte sammenlignende sideblikk til den tilsvarende danske EU-striden og til *Folkebevægelsen mod EF+.

Faglig kvinnepolitikk : hvor går LO?

Gro Balas, Anne Marie Berg, Brit Førde, Margit Glomm, Erika Jahr (red.)

Oslo : Pax, 1982. - 187 s. - (Pax-bok ; 785).

ISBN 82-530-1230-6

Den faglige kvinnekampen hadde pågått i hundre år, men diskrimineringen av kvinner i arbeidslivet og i fagbevegelsen var fremdeles omfattende. Boken viser at kvinner jevnt over hadde de dårligste jobbene, den laveste lønnen og den mest usikre tilknytningen til arbeidsmarkedet. Ikke bare arbeidsgiverne gjorde motstand mot krav fra kvinnene – også fagbevegelsen fungerte som en bremsekloss. Boken beskriver kvinnenenes faglige kamp både i historisk perspektiv og på begynnelsen av åttiårene da boken ble utgitt. Likelønsspørsmålet og kravet om seks timers arbeidsdag blir spesielt behandlet. Med bakgrunn i erfaringer fra sentrale og lokale fora i fagbevegelsen, drøftes strategien videre for den faglige kvinnekampen. Behovet for en type organisering som gjør at kvinner kan møtes på tvers av fagforbund understrekes. Boken inneholder blant annet intervju med Harriet Andreassen, Evy Boverud Pedersen, Turid Innerstrand Olaussen, Hege Skjeie, Liv Buck, Ingeborg Bakken, Ellen Jakobsen og Dagfinn Habberstad.

Hompland, Andreas

Sideblikk på maktmenneske frå Alta til Bergen

Oslo : Samlaget, 1982. - 169 s.

ISBN 82-521-2221-3

Andreas Hompland spiller på tre strenger i denne samlingen av utvalgte sideblikk fra Dagbladets spalter: Han analyserer og kommenterer aktuelle hendelser, han setter ord på tanker som mange gjør seg, og han overrasker ved å se saker fra uventede sider. Derfor er sideblikkene verdifulle også i ettertid. Det foreliggende utvalget viser at det ligger en samlende tanke bak: synet på myter og maktspill i presse og politikk. Forfatteren har samlet utvalget av sideblikk i båser og skrevet nye innledninger. Her finnes stoff om høyrebølgen, sosialdemokratiet, freden, kristenfolket, mediamyter, skatten, om Alta og om Bergen.

Kvinneforskning : bidrag til samfunnsteori : festskrift til Harriet Holter

Redigert av Runa Haukaa, Marit Hoel og Hanne Haavind

Oslo : Universitetsforlaget, 1982. - 230 s. - (Kvinnerens levekår og livsløp).

ISBN 82-00-05980-4

Det var ved utgivelsen av boken om lag 30 år siden kvinneperspektivet for første gang ble tatt opp i samfunnsvitenskapen i Norge. I utviklingen av dette perspektivet har Harriet Holter vært sentral. Hun fylte 60 år i 1982 og redaktørene ville markere at en pioner i forskningsfeltet jubilerer. Man ønsket med festskriftet å presentere bidrag som på ulike, men beslektede måter analyserer reproduksjonens økonomiske og sosial betingelser i vårt samfunn. Samlet belyser artiklene forholdet mellom et feministisk perspektiv og mer etablert samfunnsvitenskapelig teori. Her finnes artikler om blant annet offentliggjøring av familien, kvinneperspektiv på arbeidssolidariteten, kvinners rett til penger, begrepet kvinnekultur, patriarkatet samt mat og kjærlighet i ekteskapet. Boken inneholder bidrag fra Runa Haukaa, Helga Maria Hernes, Marit Hoel, Tove Stang Dahl, Berit Ås, Øystein Gullvåg Holter, Hanne Haavind, Bjørg Aase Sørensen og Hildur Ve. En bibliografi over Harriet Holters arbeider er inkludert i festskriftet.

Aubert, Vilhelm

In search of law : sociological approaches to law

Oxford : Martin Robertson, 1983. - 180 s. - (Law in society).

ISBN 0-85520-491-5

Vilhelm Aubert bringer med denne boken de viktigste hovedtrekkene i sine rettssosiologiske analyser og betraktninger ut til et internasjonalt publikum. For første gang er de samlet på en mer omfattende måte i bokform og utgitt på engelsk. Boken konsentrerer seg om mer generelle rettslige og rettssosiologiske problemstillinger slik de framstår i de vestlige land, men også med spesiell tilknytning til norske forhold. Valget av materiale er styrt ut fra en sosiologisk fundert hypotese omkring rettens funksjoner i et felt av sosiale konflikter. Forfatteren skisserer innledningsvis hovedtrekkene ved sin sosiologiske tilnærming til rettens funksjoner, dens virkemåte og viktigste problemstillinger. Mens en advokat nok ville ønske å finne harmoni i et slikt system på grunn av sitt arbeid med å løse konflikter og dermed bidra til orden, vil en sosiolog sannsynligvis heller ønske å beskrive konfliktene og analysere hva de medfører. I første kapittel drøftes begreper innen rettsvitenskapen. Det andre kapitlet er viet rettsreglene. I det tredje analyseres retten som en konfliktløsende mekanisme. De to neste kapitlene omhandler kontrasten mellom juridiske tenkemåter og andre – særlig sosiologiske – analyseformer. Kapittel seks diskuterer rettens og juristenes endrede roller i det nittende og tyvende århundre, undersøker bruken av alternative modeller for å takle konflikter, vurderer hvor ensartet håndhevelsen av lovene har vært og drøfter spørsmål omkring liket for loven. I det avsluttende kapitlet tar forfatteren for seg problemstillinger knyttet spesielt til menneskerettighetene. Her drøftes blant annet bestrebelser innenfor det tyvende århundres velferdsstater når det gjelder menneskerettigheter samt spørsmål knyttet til gjenopplivelse av prinsipper fra naturretten.

Dagliglivets organisering

**Cato Wadel, Gunvor Strømsheim, Arnlaug Leira, Annemor Kalleberg,
Svein Olav Daatland**

Oslo : Universitetsforlaget, 1983. - 132 s. - (Kvinnerens levekår og livsløp).
ISBN 82-00-06611-8

Denne artikkelsamlingen er resultatet av arbeidet i en seminarrekke ved ISF i begynnelsen av 1980-årene under ledelse av Cato Wadel. Tema for seminarrekken var dels Wadels prosjekt *Arbeid og sysselsetting i 1980-årene*, dels deltakernes egne prosjekter. Organisering av dagliglivet var et gjennomgående tema i flere av disse prosjektene. Tre av dem behandlet dagliglivet i barnefamilier hvor mødre var yrkesaktive. Disse viste seg å ha materiale som hadde mange likhetspunkter med det som ble framlagt i et prosjekt om eldres organisering av dagliglivet. Felles var at alle familier fant det nødvendig å bygge opp systemer av omsorgsarbeid som gikk ut over den enkelte familien. Dessuten var det grunn til å understreke det gjensidige forhold mellom utviklingen av nye arbeidsoppgaver og de sosiale relasjonene som dette forutsatte. De fem bidragene i boken kaster lys over temaer som familiodynamikk, kvinners arbeid, likestillingsbestebelser, barnetilsyn, eldreomsorg, tidsbruk, løsning av husholdningsoppgaver, deltakelse i bomiljø, oppgaveløsning på lokalt plan og opptreden på arbeidsmarkedet. Rollefordelingen mellom mann og kvinne var under endring. De økonomiske rammevilkårene for familielivet var også i forandring. Boken ønsket å gi praktisk anvendbar kunnskap, men også å stimulere til teoridannelse og reise samfunnsfaglige problemstillinger.

Hoel, Marit

Den kvinnelige arbeiderklassen

Oslo : Universitetsforlaget, 1983. - 214 s. - (Kvinnerens levekår og livsløp).
ISBN 82-00-06710-6

I boken presenteres først en organisasjonssosiologisk tilnærming til studiet av kvinner i industrien og det presenteres resultater fra undersøkelser i fem industribedrifter. Her studeres industriarbeidende kvinners arbeidsvilkår og kvinnenens syn på arbeidersolidaritet, fagbevegelse og kvinnebevegelse drøftes inngående. Deretter legges det fram en historisk-sosiologisk analyse som beskriver framveksten av en industriarbeiderklasse i Norge. Den kjønns-bestemte arbeidsdelingen under industrialiseringens første fase, ga kvinnene en svak posisjon i lønnsarbeidet. Arbeidsdelingen ble forsterket av forsørger-ideologien som lenge preget norsk arbeider- og fagbevegelse og som har påvirket utviklingen av kvinners yrkesarbeid fram til i dag. Boken tar spesielt opp utviklingen av yrkeshierakiet og de konsekvensene det har for kvinners posisjon mer generelt i det norske samfunnet.

***Kollektivteori og sosiologi : festskrift til Sverre Lysgaard på 60-års-dagen
6. mars 1983***

Marit Hoel, Bjørn Hvinden (red.)

Oslo : Gyldendal, 1983. - 260 s.

ISBN 82-05-14327-7

Denne antologien ble utgitt for å markere at Sverre Lysgaard fylte 60 år 6. mars 1983. Lysgaard hadde som professor i sosiologi innehatt ledende verv i universitets- og forskningssystemet. Men det er ikke denne siden siden ved Lysgaards virksomhet som var foranledningen til festskriftet. I stedet samles oppmerksomheten om sosiologen og vitenskapsmannen Sverre Lysgaard. De fleste artiklene i festskriftet tar opp sider ved Lysgaards hovedverk *Arbeiderkollektivet* som ble utgitt første gang i 1961. Senere forskning om underordnede arbeidstakere og deres situasjon hadde i stor grad stått i dialog med denne boken. *Arbeiderkollektivet* er ikke den typen klassiker som mange viser til, men få har lest. Det hører til sjeldenhetene at en sosiologisk monografi så lenge etter utgivelsen fremdeles er et hovedverk på sitt område. Hovedtyngden av artiklene i boken plasserer seg innen feltet arbeids- og organisasjonssosiologi og bidragsyterne er Stein Bråten, Tom Colbjørnsen, Robert Feiring, Ørnulf Gulbrandsen, Marit Hoel, Bernd Hofmaier, Bjørn Hvinden, Olav Korsnes, Ulla Ressner, Ragnvald Kalleberg, Åke Sandberg, T. Ola Sørby og Egil Fivelsdal.

Hompland, Andreas

To-kyrs industriarbeidarar i streik : Trælandsfos, Kvinesdal, 1925

Oslo : Samlaget, 1984. - 180 s. - (Vår nære fortid).

ISBN 82-521-2411-9

1. mai 1925 gikk arbeiderne ved A/S Trælandsfos Træsliperi i Kvinesdal til streik. Streiken varte i nesten åtte måneder. Likevel har denne hendelsen blitt svært lite omtalt i norsk historie. LO-historien forteller ingen ting om dette. Folkesnakket, bygdebøkene og bedriftens jubileumshistorie sier heller ikke noe, til tross for at det kom både streikebrytere og politi med glefsende hunder til bygda. Hvorfor var ikke en langvarig industriarbeiderstreik med over 150 mann involvert, og som foregikk i ei bondebygd på det pietetiske Sørlandet i arbeids-kampenes harde år, blitt en viktig hendelse for denne bygda? I boken rekonstruerer forfatteren det hele: Han er kvinesdølen som ser bygdemiljøet innefra og han er sosiologen som ser streiken utenfra. Dermed blir historien om streiken i Kvinesdal også en analyse av det å være både arbeider, bonde og bygdemann. Boken er en omarbeidet utgave av forfatterens magistergrads-avhandling i sosiologi fra 1975.

I virkeligheten : ni innlegg i samfunnsdebatten

Dag Gjestland, Ted Hanisch (red.)

Oslo : Universitetsforlaget, 1984. - 141 s.

ISBN 82-00-06852-8

Denne antologien var et uttrykk for kollegers ønske om å hedre Vilhelm Aubert som fylte 60 år i juni 1982. Tekstene er skrevet i hans ånd ved å vise vilje til å gå løs på problemene, forsøke å komme med i samfunnsdebatten, samt argumentere og dokumentere grundig innenfor områder bidragsyterne mente å ha innsikt i. Ni samfunnsforskere gikk her løs på noen av 1980-årenes mest aktuelle spørsmål og boken var et målbevisst forsøk på å stimulere samfunnsdebatten på et faglig grunnlag. Noen av de temaer som blir behandlet i boken er økonomiske interesser bak kapprustningen, bruk av makt i kontrollen av fremmedarbeidere, ungdomsopprør i Tromsø, oppslutningen om velferdsstaten, arbeidsbegrepet, reformer i arbeidslivet, forholdet mellom arbeidsløshet og helse samt lønnet sysselsetting som fordelingsproblem. Bidragsyterne var Torstein Eckhoff, Aud Korbøl, Thomas Mathiesen, Ottar Brox, Willy Martinussen, Cato Wadel, Bjørn Gustavsen, Dag Gjestland og Ted Hanisch. Boken inneholder også en bibliografi over Vilhelm Auberts viktigste publikasjoner. Bibliografien er utarbeidet av Sven Lindblad.

Tid for samfunnsforskning : artikler fra Tidsskrift for samfunnsforskning gjennom 25 år

Utvalg ved Dag Gjestland, Willy Martinussen, Mariken Vaa

Oslo : Universitetsforlaget, 1984. - 192 s.

ISBN 82-00-07265-7

I 1985 gikk *Tidsskrift for samfunnsforskning* i sin 25. årgang og det var grunn til å markere denne begivenheten. I alle årene siden ISF startet tidsskriftet i 1960 hadde det vært en sentral publiseringkanal for en raskt voksende gruppe av norske samfunnsforskere. Men tidsskriftet hadde også vært et forum for faglig debatt, publisert bokanmeldelser og på andre måter virket som et møtested og bindeledd for et vitalt, men ganske fragmentert samfunnsvitenskapelig miljø i Norge. I denne antologien har redaktørene Dag Gjestland, Willy Martinussen og Mariken Vaa valgt ut 12 artikler fra tidsskriftets første 25 år som samlet viser den faglige, teoretiske og metodologiske bredden tidsskriftet alltid har tilstrebet. Av de over 500 artiklene som hadde vært trykket i perioden 1960–1984 ble disse valgt særlig fordi de viser samfunnsforskningens muligheter til å etablere innsikt og ny kunnskap. Boken inneholder artikler av Sverre Lysgaard, Knut Dahl Jacobsen, Vilhelm Aubert, Berit Ås, Ottar Brox, Ørjar Øyen, Per Olav Tiller, Harriet Holter, Anton Hoëm og Inger Haugen.

Uten reformer stopper Norge
Ivar Frønes, Ted Hanisch (red.)
Oslo : Pax, 1984. - 233 s.
ISBN 82-530-1358-2

Boken er skrevet i bekymring for velferdsstatens framtid, men samtidig med tro på dens muligheter. De moderne skandinaviske samfunn har i større grad enn andre samfunnsformer klart å kombinere sosial trygghet, økonomisk effektivitet og politisk demokrati. Det moderne og rike Norge har ikke primært økonomiske, men organisatoriske problemer. De administrative og organisatoriske flokene ga ikke bare styringsproblemer, men la også grunnen for en *politisk hengemyr+ som blokkerer videre utvikling. Samtidig hadde debatten om økonomisk og sosial styring i Norge etter hvert fått et skjær av slagord-preget uvirkelighet. Boken ønsket å trenge bak slagordene og bidra til en klarere offentlig debatt som bygget på forståelse av den norske velferdsstatens organisasjon. Den er et forsøk på å gi konkrete beskrivelser av hvordan viktige institusjoner og politiske områder i Norge ser ut, og hvordan administrative og finansielle ordninger faktisk fungerer. Moderniseringen av den norske velferdsstaten er i praksis et løpende og møysommelig reformarbeid. Bare når en har politiske hovedlinjer å arbeide etter, kan valgmulighetene bli klare nok. Da kan også reformkravene få politisk tyngde og retning. Velferdsstatens forsvarere må være i første rekke når det gjelder å se kritisk på systemer som fungerer dårlig, peke på nødvendige nye løsninger og på behovene for reformer. De sentrale områdene som analyseres i denne antologien er industrien, oljevirkomheten, jordbruket, fiskeripolitikken, skattene, boligpolitikken, folketrygden, helsevesenet, sosialhjelpen og skolen. Foruten bidrag fra redaktørene selv, finner vi bidrag fra Jan Erik Karlsen, Jan-Evert Nilsson, Noralv Veggeland, Ottar Brox, Bjørn S. Brochmann, Arne Øien, Lars Gulbrandsen, Aksel Hatland, Jan Grund, Brit Denstad og Theo Koritzinsky.

Østerberg, Dag, Fredrik Engelstad
Samfunnsformasjonen : en innføring i sosiologi
Oslo : Pax, 1984. - 428 s. - (Pax-bøkene ; 828).
ISBN 82-530-1305-1

Boken gir en innføring i samfunnslære gjennom en konkret beskrivelse av det norske samfunnet i et samlet sosiologisk perspektiv. Sentralt i boken er å peke på hvordan det skapes samhold og fellesskap og hvordan det oppstår sosiale konflikter i et moderne industrisamfunn som Norge. Den har tittelen *Samfunnsformasjonen* fordi den beskriver samfunnet som en helhet bestående av sosiale og politiske institusjoner: arbeidslivet, familien, skolen, helse- og trygdesystemet, politikken, militær- og rettsvesenet. Hver av disse institusjonene blir behandlet i et eget kapittel. Videre drøftes problemstillinger knyttet til språket og til massemedia. Et eget kapittel omhandler symbolske institusjoner – det vil si institusjoner med sterke innslag av symboler og symbolikk. De fire institusjonene som behandles i denne sammenhengen, er religionen, kunsten, naturdyrkelsen og idretten. Framstillingen i boken er gjort så enkel som mulig. Samtidig inneholder boken en rekke fakta om det norske samfunnet. Disse er ordnet i tabeller og figurer som ikke minst illustrerer endringer som skjer i samfunnet.

Berg, Mie, Aud Korbøl, Kristin Tornes
Møteboka : en folkelivsskildring fra det 20. århundre
Oslo : Cappelen, 1985. - 121 s.
ISBN 82-02-10756-3

Denne boken retter et muntert skråblikk på den *møtekarusellen+ som mange av oss havner i, og den henvender seg ikke minst til dem som har *Den syvende sans* som sin aller viktigste bok. Vår tid er møtenes tid og ingen kan være uberørt av det. Dette er den første beskrivelsen av *møte-Norge+.

Arv eller miljø? : en innføring i det biologiske grunnlaget for kjønnsroller, psykopatologi og intelligens

Lars Grue, Torbjørn Moum, Nils Roll-Hansen (red.)

Oslo : Gyldendal, 1986. - 152 s.

ISBN 82-05-15289-6

Mennesket er både et biologisk og et sosialt vesen. Det er en del av dyreriket og dermed underlagt det fysiske miljøets begrensninger for atferd. Samtidig har det fått utviklet en hjerne som i sin kompleksitet og oppbygging setter det i en særstilling i forhold til sine nærmeste slektninger i dyreriket. Mennesket er dermed blitt i stand til å skape sitt eget miljø – fysisk og sosialt – på en måte som er helt enestående i dyreriket. Det skaffer seg nye kunnskaper og er i stand til å nyttiggjøre seg disse. Menneskets store tilpasningsevne til svært varierte miljøer viser hvilken kompleksitet som ligger i samspillet mellom det biologiske og sosiale hos mennesket. Det er verken helt styrt av nedarvet genetisk informasjon eller av en sosial kontekst. Det er hele tiden tale om et samspill mellom disse – eller mellom arv og miljø om man vil. Det er likevel ingen overdrivelse å hevde at vitenskapsfolk i de to leirene *arv+ og *miljø+ har vært sterkt preget av en gjensidig skepsis når det gjelder den andre partens data og modeller. Boken er ment som et lite skritt i retning av å skape en tilnærming mellom de to gruppene. Artiklene i denne boken omhandler kjønnsroller, psykopatologi og intelligens og de gir innsikt som kan bidra til en teori og praksis som er mindre preget av lettvinde slutninger og fordommer. Bidragsyterne er Jens-Gustav Iversen, Berthold Grünfeld, Einar Kringlen, Svenn Torgersen, Jon Martin Sundet, Nils Christian Stenseth og Torbjørn Moum. I et etterord om biologi, moral og etikk reflekterer Torbjørn Moum over konsekvensene av biologiens innflytelse på vår atferd med hensyn til spørsmål om frihet og ansvar.

Elster, Jon

An introduction to Karl Marx

Cambridge : Cambridge University Press, 1986. - 200 s.

ISBN 0-521-32922-1

Dette er en udogmatisk introduksjon til Marx' sosiale, politiske og økonomiske tenkning. Forfatteren gjennomgår hovedtemaer i marxistisk tenkning, som metodologi, fremmedgjøring, økonomi, utbytting, historisk materialisme, klasser, politikk og ideologi. I siste kapittel vurderes hva som ennå er levende i Marx' filosofi. Det legges vekt på den analytiske strukturen i Marx' argumentasjon. Boken er basert på det mer omfattende og avanserte arbeidet Jon Elster la fram i boken *Making sense of Marx* fra 1985. *An introduction to Karl Marx* ble utgitt sammen med boken *Karl Marx: a reader* som inneholder et utvalg av Marx viktigste arbeider, redigert og med en introduksjon av Jon Elster.

Hanisch, Ted

Fra arbeidsfred til stillingskrig : motsetning og samvirke i norsk arbeidsliv

Oslo : Universitetsforlaget, 1986. - 107 s. - (Arbeid i 80-åra).

ISBN 82-00-18317-3

I 1960- og 70-årene var norsk arbeidsliv dominert av samvirke og kompromissvilje mellom grupper med ulike interesser. Under denne arbeidsfreden kunne man kalle Norge et **forhandlingsamfunn**. Men samfunnsutviklingen har ført med seg en fraksjonering av interessegrupper som før opptrådte samlet. Når så mange grupper sammenligner seg med og vokter på hverandre, fører denne modellen lett til en **stillingskrig**. Denne stillingskrigen dreier seg om stillingskategorier og lønninger, inntektspolitikk og inflasjonskontroll, om offentlig sektor og privatisering, industriomstillinger og konkurransen om markedsandeler. Det politiske systemet blir overbelastet fordi det mangler ordninger som kan avveie de ulike interessene. I 1980-årene møtte derfor Norge nye spørsmål om hva som skaper betingelser for avhengighet og samarbeid, og hva som skaper betingelser for motsetninger og konflikter. I lys av dette grunntemaet i all samfunnsforskning summerer forfatteren hovedresultater fra forskningsprogrammet **Arbeid i 80-åra** - et program som var igangsatt av **Rådet for forskning for samfunnsplanlegging**.

Hvinden, Bjørn

Kolleger imellom : arbeidskolleger i servicebedriften

Oslo : Universitetsforlaget, 1986. - 175 s. - (Arbeid i 80-åra).

ISBN 82-00-18315-7

Mye av det man hittil visste om norsk arbeidsmiljø, bygget på erfaringer fra arbeid i industrien. Denne boken representerte et korrektiv til dette ved at det sosiale arbeidsmiljøet i tjenesteytende næringer studeres, nærmere bestemt de to servicebedriftene Narvesen A.S. og Helsefyr Hotell i Oslo. Som kunder er vi alle berørt av hvordan ledelsen og de ansatte i servicebedrifter gjør arbeidet sitt, og skal en oppnå større lydhørhet for kundenes ønsker og behov, trengs det innsikt i særpreget ved servicevirksomheten. Boken tar blant annet for seg temaer som forventninger til arbeidet, krav og påkjenninger, tilknytningen til arbeidsplassen og tilhørigheten til bedriften, opplæringssystemet, kunde-kontakten og behandlingen av vanskelige kunder, kontakt med overordnede, arbeidsdeling, samordning og samarbeidssvikt, normer og roller samt kriterier for hvem som er *den gode kollega*. Forfatteren fikk FAFO-prisen for boken.

Det norske samfunn

Redigert av Lars Alldén, Natalie Rogoff Ramsøy og Mariken Vaa

3. utg. - Oslo : Gyldendal, 1986. - 423 s.

ISBN 82-05-16652-8

Dette standardverket om vårt samfunn utkom første gang i 1968, redigert av Natalie Rogoff Ramsøy. Denne tredje utgaven er en fullstendig omarbeidet utgave. Nye data presenteres, nye problemområder behandles og nye perspektiver blir trukket opp. Her behandles temaer som nasjonalstaten, minoriteter, arbeid, yrker, staten, politikk, det sivile samfunn, kvinner og arbeid, generasjoner og livsløp, velferdsstaten, kultur, nærmiljø og integrasjon samt Norge og den tredje verden. Bidragsyterne er Øyvind Østerud, Pål Repstad, Fredrik Engelstad, Knut Heidar, Kari Skrede, Ivar Frønes, Anne-Lise Seip, Natalie Rogoff Ramsøy, Mie Berg, Kari Wærness, Lars Mjøset og Ingrid Eide.

Hernes, Helga Maria

Welfare state and woman power : essays in state feminism

Oslo : Norwegian University Press, 1987. - 176 s. - (Scandinavian library).

ISBN 82-00-18495-1

Denne boken har blitt en klassiker innen nordisk kvinneforskning. Det påpekes at et trekk ved den politiske kulturen i Skandinavia er at den legger vekt på sosial likhet. Dette har ikke ført til likhet mellom menn og kvinner, men har redusert den relative avstanden mellom dem mer enn i andre deler av verden. I de senere årene hadde kvinner i Skandinavia gjort betydelige framskritt når det gjaldt politisk makt, og de begynte å gjøre seg gjeldene på de fleste av velferdsstatens politiske områder. Denne boken analyserer noen av de faktorer som har ført til at kvinner har kommet med på den offentlige arena, deres deltakelse i politikken og i politiske bevegelser samt plasseringen av kvinnesaker på den politiske agendaen. Den behandler også overgangen fra privat til offentlig avhengighet, problemer knyttet til bruken av tid, omsorgsarbeidets framtid og nordiske kvinners stilling som samfunnsborgere i velferdsstaten.

Frauenzeit : gebundene Zeit

Helga Maria Hernes (Hg.)

Bielefeld : AJZ, 1988. - 180 s.

(Studienreihe Skandinavische Sozialwissenschaften ; 2).

ISBN 3-921680-69-7

Denne antologien inneholder et utvalg artikler fra serien *Kvinnens levekår og livsløp+. Temaer som behandles er blant annet kjønn og arbeidstid, kvinners tid, husarbeidet og organiseringen av dagliglivet, kvinners rett til penger samt makt og kjærlighet i ekteskapet. Boken har en innledning ved Helga Maria Hernes og bidragsyterne er Kristin Tornes, Tove Stang Dahl, Anne Lise Ellingsæter, Marit Melhuus, Tordis Borchgrevink, Arnlaug Leira og Hanne Haavind.

Når godene skal deles

Hege Torp (red.)

Oslo : Ad Notam, 1988. - 246 s.

ISBN 82-417-0002-4

I Norge har man tradisjonelt hatt et optimistisk syn på mulighetene for å påvirke fordelingen av godene i samfunnet og ha en aktiv strategi for mer likhet og rettferdighet. På en lang rekke områder griper man regulerende inn eller legger forholdene til rette for å oppnå en ønsket fordeling av velferden. Særlig har en mest mulig rettferdig inntektsfordeling vært en målsetting. I denne boken blir det presentert resultater fra arbeid med å finne sammenhengen mellom den offentlige fordelingspolitikken og virkningene av disse fordelings-politiske tiltakene, det vil si den faktiske fordelingen av godene i samfunnet. Blant temaer og områder av samfunnslivet som analyseres ut fra en slik fordelingspolitisk synsvinkel, kan nevnes inntekt og skatt, trygd og pensjon – spesielt arbeidsløshetsstrygd og folketrygdens alderspensjon, jordbruksstøtten, boligpolitikken, husbankens utlånspolitikk, permitteringer, regional sysselsetting i offentlig sektor og kvinners yrkesdeltaking. Bidragsyterne er Egil Bakke, Hege Torp, John Dagsvik, Olav Ljones, Steinar Strøm, Tom Wennemo, Rolf Aaberge, Tor Rødseth, Rolf Jens Brunstad, Erling Vårdal, Randi Kjeldstad, Einar Øverbye, Rolf Barlindhaug, Knut Grevstad, Tor Bysveen, Ottar Brox, Olaf Foss, Knut Halvorsen, Jon Elster og Fredrik Engelstad.

Alternatives to capitalism

Jon Elster, Karl Ove Moene (eds.)

Cambridge : Cambridge University Press, 1989. - 179 s. - (Studies in Marxism and social theory).

ISBN 0-521-37178-3

Denne antologien undersøker og vurderer institusjonelle ordninger som kunne være alternativer til kapitalismen slik den finnes i våre dager. Utgangspunktet som bidragsyterne er enige om, er på den ene siden at kapitalismen produserer arbeidsløshet, mangel på selvstyre på arbeidsplassen og omfattende inntektsforskjeller, mens sosialistisk sentralplanlegging på den andre siden karakteriseres ved mangelfull sysselsetting, ineffektivitet og byråkrati. I første del av boken blir ulike alternativer foreslått: systemer for deling av fortjenesten, kapitalisme kombinert med noe sentralplanlegging, arbeiderstyrte bedrifter i en markedsøkonomisk ramme samt introduksjon av markedsøkonomiske elementer innenfor økonomier basert på sentralplanlegging. Bidragsytere til antologien er Jon Elster, Karl Ove Moene, György Sziraczki, Martin L. Weitzman, Tamas Bauer, Alec Nove, G. A. Cohen og John E. Roemer.

Aubert, Vilhelm

Continuity and development in law and society

Oslo : Norwegian University Press, 1989. - 463 s. - (Scandinavian library).

ISBN 82-00-18366-1

Da Vilhelm Aubert døde brått 19. juli 1988 var han i avslutningsfasen i arbeidet med manuskriptet til denne boken som er hans hovedverk om rettens natur og funksjon. Boken er delvis en videre bearbeiding og utvikling av problemstillinger behandlet i boken *In search of law* fra 1983. Den endelige redigeringen ble utført av Torstein Eckhoff som også har skrevet forordet. Boken begynner med en selvbiografisk introduksjon hvor Aubert redegjør for mer enn førti års vandring fra den ene retts-relaterte problemstillingen til den andre. Del I i boken er en samling av noen av forfatterens viktigste essays omkring generelle problemer knyttet til retten og juridiske tenkemåter. Her er også en ny og omfattende diskusjon omkring problemer knyttet til at retten benytter seg mer av straff enn belønning. Del II presenterer resultatene fra Auberts forskning om utviklingen av norske rettslige institusjoner i det nittende og tyvende århundre. I del III følger vi jurist-profesjonens historie tilbake til første halvdel av det attende århundre. Hans historiske tilnærming til jurist-profesjonen og de rettslige institusjonene bringer fram forholdet mellom retten, produksjonssystemet og klasserelasjonene. I siste del utvides horisonten til å omfatte internasjonale relasjoner og internasjonal rett med spesiell vekt på spørsmål knyttet til menneskerettighetene.

Elster, Jon

The cement of society : a study of social order

Cambridge : Cambridge University Press, 1989. - 311 s. - (Studies in rationality and social change).

ISBN 0-521-37608-4

Forfatteren diskuterer i denne boken betingelsene for orden i den sosiale verden og tar opp det svært viktige spørsmålet om hva som binder samfunn sammen og forhindrer dem i falle fra hverandre og havne i kaos og krig. Han analyserer to begreper som bidrar til sosial orden: stabile, forutsigbare atferdsmønstre og samarbeid. Tilsvarende finnes det to begreper knyttet til mangel på sosial orden: Uorden som mangel på forutsigbarhet og uorden som fravær av samarbeid. Boken undersøker spesielt ulike aspekter av kollektiv handling og forhandlinger ut fra teorier om rasjonelle valg og sosiale normer. En fundamental antakelse i boken er at sosiale normer frambringer en viktig type motivasjon for irrasjonell handling.

Elster, Jon

Solomonic judgements : studies in the limitations of rationality

Cambridge : Cambridge University Press, 1989. - 232 s.

ISBN 0-521-37457-x

De essays som er samlet her om rasjonalitetens begrensninger danner en fortsettelse av forfatterens tidligere bøker *Ulysses and the Sirens* fra 1979 og *Sour Grapes* fra 1983. Som i disse tidligere bøkene er temaet også her aspekter ved rasjonaliteten, dens rekkevidde, begrensninger og feil. En felles premiss for alle tre bøkene er rasjonalitetens normative privilegium ved studiet av menneskelig atferd. I bokens første kapittel diskuteres hvordan rasjonalitets-idealet bryter sammen når det mislykkes i å fortelle mennesker hva de skal gjøre eller når mennesker ikke gjør det som idealet sier de skal gjøre. Den siste feilen – som omfatter irrasjonell atferd – ble grundig undersøkt i begge de to tidligere bøkene og er derfor diskutert mindre i denne boken. Derimot er den første feilen – når forestillingen om rasjonalitet er ubestemmelig – et hovedtema for denne boken. Det sentrale argumentet er at rasjonaliteten selv krever av oss at vi erkjenner denne begrensningen av våre rasjonelle evner og at troen på fornuftens allmakt er enda en type irrasjonalitet. For å illustrere dette behandler boken både individuelle valg og sosiale avgjørelser. Tilfeldigheter og vilkårlighet ved beslutninger og lotterier omtales, beslutninger i barnefordelingsaker og muligheter for rasjonalitet i politikken blir diskutert og analysert.

Elster, Jon

Vitenskap og politikk

Oslo : Universitetsforlaget, 1989. - 239 s. - (Det blå bibliotek).

ISBN 82-00-02790-2

Boken samler femten artikler av Jon Elster – skrevet over like mange år. De fleste har karakter av *oppdragsforskning+i den forstand at de begynte som foredrag over et oppgitt emne. De spenner fra metodeproblemer i historie-forskningen til omstridte innlegg i debatten om litteraturkritikk som vitenskap. Andre artikler tar opp politiske spørsmål knyttet til debatt om demokrati, likhet og planlegging. Innledningkapittelet er skrevet spesielt for denne boken og er et intellektuelt selvportrett med tittelen *Going to Chicago*. Ellers behandles temaer som spørsmålet om rettferdighet ved ulikhet, deltakerdemokratiet, demokratiets verdigrunnlag og verdikonflikter, statens rolle i marxistisk teori, statens relative autonomi, skeptiske tanker om samfunnsplanlegging, grunn-forskning i humanistiske fag, tolkning som kunst eller vitenskap, metoder og prinsipper i hermeneutisk forskningstradisjon, Eilert Sundt som økonomisk teoretiker, teoretiske problemer ved forklaring av historisk endring, historie-forskning og vitenskapsfilosofi og til slutt en artikkel om hundre års marxistisk samfunnsforskning.

1990–1999

Engelstad, Fredrik

Likhet og styring : et deltakerdemokratisk eksperiment i perspektiv

Oslo : Universitetsforlaget, 1990. - 315 s.

ISBN 82-00-02756-2

Boken gir en nærgående beskrivelse av en bestemt bedriftsorganisasjon over et lengre tidsrom – i sammenligning med og kontrast til to andre bedrifter. Bedriften er Pax forlag, og tidsrommet som skildres er den perioden da forlaget ble drevet etter kollektive organisasjonsprinsipper – med likhetsidealet som et overordnet ideal. De kollektive prinsippene for driften betydde at alle skulle ha like stor makt og innflytelse. Bedriften ble styrt gjennom et allmøte. Idealet om lik lønn for alle var også framherskende. Boken tar opp fire hovedproblemstillinger. For det første drøftes hvorfor fordelingen av innflytelse etter hvert ble skjevere, til tross for at ingen ønsket det. For det andre diskuteres hvordan og hvorfor oppfatningene om fordelingsrettferdighet gradvis ble endret. For det tredje analyseres spørsmålet om allmøtestyring forhindrer opplevelse av fremmedgjøring i arbeidet. Til slutt drøftes om de foreliggende teoriene kan forklare hvorfor den kollektive driftsformen til slutt ble avskaffet. Analysen påpeker utilsiktede bivirkninger av den kollektive driftsformen og viser hvordan disse kan motvirke likhetsidealene. Den kollektive driftsformen fører nok til mindre opplevelse av fremmedgjøring, men fører samtidig til at rollene blir uklare, noe som leder til frustrasjon og koordineringsproblemer. Boken er en revidert utgave av forfatterens doktorgradsavhandling.

Lorentzen, Håkon, Sigrid Stang

Narkotikaproblemer : håndbok i frivillig organisering for familie og pårørende

Oslo : Ad Notam, 1990. - 144 s.

ISBN 82-417-0040-7

Denne boken henvender seg til dem som er interessert i å vite mer om hvordan mennesker med narkotikaproblemer tett innpå livet har klart å hjelpe seg selv og andre. Det er ikke misbrukerens erfaringer som her kommer til uttrykk, men erfaringene til foreldre og andre som har valgt å møte problemene gjennom å organisere sitt arbeid mot stoffmisbruket. Hensikten med boken er tosidig. For det første tar den sikte på å formidle de erfaringene og arbeidsmåtene som er blitt benyttet av foreldre og pårørende i kampen mot misbruket. Gjennom sitt arbeid har de mange lokale foreningene utkrystallisert en erfaringsbasert kunnskap. Dette er innsikt som ikke er entydig og fast, men som likevel ofte har en *kjerne+ og som skiller seg fra den utdanningsbaserte kunnskapen hos profesjonelle aktører på området. For det andre er boken ment å gi råd og støtte i den organisatoriske delen av arbeidet mot stoffmisbruk. Å organisere og drive en forening er ikke alltid like enkelt for dem som ikke har erfaring med slik virksomhet.

Gender and change in developing countries

Kristi Anne Stølen, Mariken Vaa (eds.)

Oslo : Universitetsforlaget, 1991. - 312 s. - (Scandinavian library).

ISBN 82-00-21387-0

Denne antologien er en samling av artikler basert på feltarbeid utført av norske forskere i Afrika, Asia og Latinamerika. De fleste studiene fokuserer på kvinner innenfor en kjønnsmessig ramme. Noen omhandler i hovedsak kontinuitet og endring i kvinners og menns atferd. Kvinnene beskrives ikke bare som offer for omstendigheter, men også som sosiale aktører som forhandler med menn i forsøkene på å forfølge økonomiske og sosiale strategier for å mestre sine endrede omgivelser. Siktemålet med disse artiklene er å skildre kompleksiteten ved lokale reaksjoner på sosial endring knyttet til kjønn og på den måten bidra til forståelse av prosesser som nå pågår i utviklingsland. Bidragsyterne er Kristi Anne Stølen, Astrid Nypan, An-Magritt Jensen, Gerd Holmboe-Ottesen, Margareta Wandel, Mariken Vaa, Merete Lie, Raghild Lund, Halldis Valestrand, Ingrid Rudie, Siri Gerrard, Nina Berg, Aase Gundersen, Anne Therese Lotherington og Anne Britt Flemmen.

Helse i Norge : sykdom, livsstil og bruk av helsetjenester

Torbjørn Moum (red.)

Oslo : Gyldendal, 1991. - 176 s.

ISBN 82-05-20049-1

Det er Helseundersøkelsen 1985 som danner grunnlaget for denne boken. Dette var den mest omfattende intervju-undersøkelsen om helseforhold som var gjennomført i Norge, og det foreligger svar fra mer enn 10 000 personer i alle aldre. Hensikten med boken er å presentere sentrale undersøkelsesresultater innen området helse og livsstil for et bredere publikum og å sette dataene inn i en samfunnmessig og politisk sammenheng. Samtidig har forfatterne tatt utgangspunkt i en rekke forskningsbaserte problemstillinger der konkurrerende forklaringsmodeller og hypoteser blir satt opp mot hverandre. Av emner som blir tatt opp i boken kan nevnes spørsmålet om bruk av legetjenester er sosialt skjevt fordelt, om hvem som oppsøker utøvere av alternativ medisin, hvorfor kvinners bruk av alkohol øker, matvaner i befolkningen, fordelingsmønstre og mulige forklaringsfaktorer for psykiske plager samt helseforhold blant barn og unge. Bidragsyttere til antologien er Lars B. Kristoffersen, Torbjørn Moum, Erik Falkum, Kristian Tambs, Per Vaglun, Jon Ivar Elstad, Vigdis Moe Christie, Grete Botten, Tor Bjerkedal og Torild Hammer.

Mjøset, Lars

Kontroverser i norsk sosiologi

Oslo : Universitetsforlaget, 1991. - 345 s.

ISBN 82-00-21311-0

Sosiologien har vært med på definere og prege problemstillinger i den norske samfunnsdebatten i etterkrigstiden. Dette gjelder temaer som rett og straff, fred og krig, de utstøtte og samfunnets maktforhold m.m. Samtidig har sosiologene engasjert seg i samfunnsforskningens interne debatter omkring positivisme, positivismekritikk, rasjonelle aktører og institusjoner. Denne boken gir oversikt over en del av de sentrale debattene i norsk sosiologi. Bakgrunnen for debattene etableres gjennom kapitler om sosiologiens utvikling i Europa og USA, om den tverrfaglige diskusjonen om forholdet mellom økonomi og sosiologi og om Norges utvikling i et sammenlignende perspektiv. Samtidig sees debattene i lys av samfunnsutviklingen, generasjonsskiftene og ulike faglige tradisjoner. Boken kan leses som en advarsel mot å redusere de norske sosiologiske kontroversene til en enkel motsetning mellom positivisme og positivismekritikk. Den argumenterer for at motsetningene mellom hoved-motstanderne i norsk sosiologi ofte kan oppheves gjennom et historisk sosiologisk og sammenlignende perspektiv.

*Electoral change : responses to evolving social and attitudinal structures
in Western countries*

Mark N. Franklin, Thomas T. Mackie, Henry Valen

Cambridge : Cambridge University Press, 1992. - 475 s.

ISBN 0-521-37460-x

Så sent som i 1970 syntes etterkrigstidens vestlige partisystemer å være nærmest uendret. Etter den tiden har det imidlertid skjedd dramatiske endringer. Velgere i alle vestlige land har vist en uventet og økende mangel på forutsigbarhet i sine partivalg og gjerne stemt på partier som er relativt nye på den politiske arenaen. I denne boken undersøkes årsakene til disse endringene i stemmemønstre i seksten vestlige land. Den strekker seg over nesten en generasjons endringer i valgferd og setter dette inn et internasjonalt perspektiv. Sammenhengen mellom sosiale skiller og partivalg blir undersøkt og det analyseres på hvilken måte disse koblingene har endret seg siden midten av 1960-årene. Studiene i de enkelte landene er basert på et felles forskningsdesign. På denne måten kan det fokuseres på karakteristiske trekk som de seksten landene har felles samt vurderes i hvilken grad nyere endringer i velgeratferd har et felles opphav.

Elster, Jon

Local justice : how institutions allocate scarce goods and necessary burdens

Cambridge : Cambridge University Press, 1992. - 283 s.

ISBN 0-521-43303-7

Forskjellen mellom hva vi sier om rettferdighet og hvordan vi faktisk deler den ut er prinsippet bak det som analyseres i denne boken. En viktig faktor for enkeltindividers velvære er deres evne til å oppnå goder og unngå byrder som samfunnet fordeler. Boken tilbyr en systematisk analyse av prinsipper og prosedyrer brukt til utdeling av lokal rettferdighet i ulike situasjoner. Dette er situasjoner som studentopptak, valg av pasienter til transplantasjoner, valg av arbeidere ved permitteringer eller oppsigelser, innkalling av menn til militæret, seleksjon ved adopsjon og utvelgelse hos innvandringsmyndigheter. Med sin bakgrunn i studier av rasjonelle valg og beslutningsprosesser, utvikler forfatteren et rikt utvalg av empiriske eksempler for å demonstrere den store variasjonen av prosedyrer som brukes av institusjoner som deler ut lokal rettferdighet. Boken behandler de motstridende ønsker som disse institusjonene konfronteres med. Forfatteren viser at metoder for tildeling faktisk ofte kan forverre sosiale problemer. For eksempel blir sannsynligheten for adopsjon av et barn som er funksjonshemmet eller tilhører en spesiell minoritet, enda mindre når organisasjonene konsekvent anvender de samme strenge kriterier for valg av adopsjonsforeldre som de bruker for vanlige barn: at de ikke må være over førti år, ikke enslige forsørgere, ikke tilhøre lavinntektsgrupper m.m. Forfatteren foreslår en klassifisering av hovedprinsippene og prosedyrene som brukes til å få goder og enkeltindivider til å passe sammen, kartlegger samhandlingen mellom disse mekanismene for lokal rettferdighet og evaluerer dem ut fra rettferdighet og effektivitet. Han analyserer de historiske prosessene hvor preferanser i visse tilfeller blir prinsipper og prinsipper blir prosedyrer.

Engelstad, Fredrik

Kjærlighetens irrganger : sinn og samfunn i Bjørnsons og Ibsens diktning

Oslo : Gyldendal, 1992. - 199 s.

ISBN 82-05-20947-2

Det moderne gjennombruddets diktere – Skram, Kielland, Ibsen og Bjørnson – sto i et produktivt forhold til sin tids samfunnsvitenskap. De tok impulser fra datidens psykologi, sosiologi, kriminologi og evolusjonsteori, og de maktet å omdanne disse impulsene til beskrivelser av samfunnslivet som ofte var mer innsiktsfulle enn de vitenskapelige teoriene de lot seg inspirere av. Denne boken er en samling essays som kaster lys over sentrale verker og vesentlige sider ved de to mest innflytelsesrike dikterne: Bjørnson og Ibsen. Her legges det fram dilemmaer, spenninger og problemkomplekser i forfatternes arbeider som til dels bryter med oppfatninger innenfor tradisjonell litteraturforskning. Forfatteren anlegger for en stor del et psykologisk perspektiv i boken. Av Bjørnsons diktning er det hans kjærlighetslyrikk som behandles, sammen med romanen *På Guds vei* og skuespillet *Over evne I*. Av Ibsens diktning behandles *Brand*, *Rosmersholm* og *John Gabriel Borkman*.

Leira, Arnlaug

Welfare states and working mothers : the Scandinavian experience

Cambridge : Cambridge University Press, 1992. - 200 s.

ISBN 0-521-41720-1

Hva er forholdet mellom kvinner og velferdsstaten? Hvordan forener kvinner betalt arbeid og ansvar overfor familien? I denne boken presenterer forfatteren både teoretiske og empiriske analyser av forholdet mellom kvinners liv, tilknytning til arbeidsmarkedet og omsorg for barn og familie. Med fokus på den sosiale konstruksjon av det å være mor i Skandinavia viser forfatteren at det ikke er noen felles modell for velferdspolitik og kvinners arbeid – til tross for hva man kunne forvente. Forholdene i Norge er vesentlig forskjellig fra forholdene i Sverige og Danmark. Det presenteres så en etnografisk analyse av livet til arbeidende mødre i Norge. Forfatteren framlegger kompleksiteten i de strategier kvinnene bruker for å mestre sine oppgaver og hvordan de hjelper hverandre i å kombinere lønnsarbeid og barneomsorg i en situasjon hvor den offentlige støtten er begrenset. Forfatteren argumenterer for en tilnærming som behandler kvinner både som lønnstakere og personer med omsorgsarbeid istedenfor som det som hittil har vært tendensen, nemlig å se dem enten som aktive i lønnet arbeid eller som mødre. Hun tar også opp kvinners stilling som samfunnsborgere i velferdsstaten, hierarkiet av arbeidsmåter som tildeler lønnet arbeid størst betydning, samt antakelsen at omsorg først og fremst vil forbli et privat ansvar. Den kjønnsmessige arbeidsdelingen blir også drøftet. Boken er forfatterens doktorgradsavhandling i sosiologi.

Marx, Karl

Det beste av Karl Marx : tekster i utvalg

Ved Fredrik Engelstad

Oslo : Pax, 1992. - 432 s.

ISBN 82-530-1580-1

Med en rekke sentrale verker, blant disse *Kapitalen*, skrev Karl Marx (1818–1883) seg inn i verdenshistorien. Teoriene hans har blitt brukt og misbrukt som ideologisk rettesnor for mange slags politiske bevegelser. Men ingen betviler hans betydning for samfunnsvitenskapenes utvikling. Han var en meget dyktig politisk journalist og lot seg inspirere av sosialøkonomien. Han bidro med nyskapende teorier – ikke minst til forståelsen av samfunnsklassene. Som tenker skapte han et vendepunkt i forståelsen av sosiale prosesser. Denne ettbindsutgaven er hentet fra hans *Samlede verker*. Utvalget er ved Fredrik Engelstad som også har laget en generell innledning og korte innføringer til de ulike delene. Disse tar for seg emner som sosial endring, arbeid og utbytting, arbeidsliv og organisasjonsforhold, klasser og klassemotsetninger samt det nye samfunnet som alternativ til kapitalismen. I innledningen drøfter Fredrik Engelstad betydningen av Marx' verk etter kommunismens sammenbrudd.

Mjøset, Lars

The Irish economy in a comparative institutional perspective

Dublin : National Economic and Social Council, 1992. - 419 s. - (National Economic and Social Council. Publications ; 93).

ISBN 0-907116-69-8

Mens tradisjonell økonomi ofte forutsatte at økonomisk vekst alltid medfører utvikling, har moderne utviklingsteori lagt vekt på å gjøre et skille mellom disse to prosessene. Mens økonomisk vekst dekker vekst i produksjonen, snakker vi om sosio-økonomisk utvikling bare dersom betingelsene blir forbedret når det gjelder å dekke menneskelige behov, som for eksempel reduksjon av marginalisering, avskaffelse av fattigdom og tilbud om arbeid til hoveddelen av arbeidsstyrken. Boken analyserer langsiktig sosio-økonomisk utvikling i Irland sammenlignet med fem andre land, nemlig Østerrike, Danmark, Finland, Sverige og Sveits. Hovedvekten i framstillingen legges på økonomisk vekst og utvikling. Boken gir en først og fremst en beskrivende oversikt med vekt på institusjonelle ordninger, politiske tilnæringsmåter og økonomiske og sosiale forhold. På grunnlag av materiale i boken ser det ut til å være mulig å skissere den irske utviklingen i store trekk siden den industrielle revolusjon ved å beskrive en rekke onde sirkler som kan stilles opp mot sirkler i landene det sammenlignes med. Disse sirlene indikerer at det finnes prosesser av samhandling innenfor klynger av årsaksfaktorer. Disse faktorene forsterker hverandre for så å skape negative eller positive kumulative prosesser.

Arbeiderpartiet og planstyret 1945-1965

Trond Nordby (red.)

Oslo : Universitetsforlaget, 1993. - 209 s. - (Ledelse, organisasjon, styring).

ISBN 82-00-21658-6

I 1945 møtte Arbeiderpartiet freden med en visjon om å skape framtidens Norge. Bortsett fra et kort mellomspill i 1963, satt partiet med regjeringsmakten fram til 1965. Boken omhandler disse tyve årene som har blitt karakterisert som Arbeiderpartiets storhetstid. Artikkene i boken dreier seg om mål, virkemidler og styringsprinsipper. Arbeiderbevegelsens store ledere står mindre sentralt i boken enn teknokratene – som sosialøkonomer, ingeniører og leger. Disse skulle angi veiene som ville lede fram til målene. Et viktig tema er også de kursendringene som partiet foretok underveis, og boken tar opp spørsmålet om hvorfor så vidt mye gikk anderledes enn det man opprinnelig tenkte seg. Av spesielle emner som behandles i denne antologien, er – foruten Arbeiderpartiet – statsstyringen, direktoratene, helsevesenet, fullmaktslovgivningen og den konstitusjonelle utviklingen, industrien, teknologene samt økonomene og inntektspolitikken. Bidragsyterne er Trond Nordby, Trond Bergh, Rune Slagstad, Francis Sejersted, Tore Grønlie, Tom Christensen, Olav Wicken og Ådne Cappelen.

Brochmann, Grete

Middle East Avenue : female migration from Sri Lanka to the Gulf

Boulder : Westview Press, 1993. - 199 s.

ISBN: 0-8133-8617-9

I de siste tiår har den internasjonale arbeidsmigrasjonen blitt mer og mer omfattende. For mange utviklingsland har betaling fra borgere som midlertidig arbeider i utlandet, blitt en hovedkilde til utenlandsk valuta og har bidratt til redusering av handelsunderskuddet. Samtidig med denne utviklingen har de sosiale spørsmålene knyttet til disse forholdene blitt mer og mer synlige. Et stort antall mennesker forlater hjemmet for lengre opphold i utlandet. Dette er ikke bare dramatisk for det individet det gjelder, men påvirker også sosiale relasjoner, kultur, organisering av produksjonen samt forbruksmønstre i de lokalsamfunn det tilhører. Denne boken drøfter hvordan internasjonale makrostrukturer berører livet til fattige mennesker i små lokalsamfunn i utviklingslandet Sri Lanka. Den behandler hvordan *den store verden der ute+kommer til avsides strøk og blir kjent på en måte som savner sidestykke – samtidig som den krever endring av innbyggernes daglige liv. Studier av den mest vanlige internasjonale migrasjon – den som er knyttet til midlertidige arbeidskontrakter – har stort sett vært begrenset til migrasjon blant menn. I denne studien er kjønnskomponenten i forbindelse med arbeidsmigrasjonen snudd opp ned. Det er her kvinnen som er hovedaktør og forlater hjemmet på leting etter arbeid i fjerne land. Det er kvinnen som overskider lokalsamfunnets grenser og utfordrer strukturelle og tradisjonelle grenser knyttet til kjønn og klasse. Fra Sri Lanka kommer tusenvis av kvinner for å arbeide som hushjelper basert på to-års arbeidskontrakter i arabisk hjem i Gulf-området. De fleste av disse er gifte og de forlater sin mann og sine barn som blir igjen i lokalsamfunnet.

Hovi, Jon, Bjørn Erik Rasch

Strategisk handling : innføring i bruk av rasjonalitetsmodeller og spillteori

Oslo : Universitetsforlaget, 1993. - 199 s. -

(Universitetsforlagets metodebibliotek).

ISBN 82-00-21891-0

I begynnelsen av nittiårene vokste bruken av rasjonalitetsmodeller i samfunnsfagene. Det finnes etter hvert et bredt tilfang av slike modeller, bygget over noe ulike oppfatninger av hva rasjonell atferd innebærer. Denne boken fokuserer på to delvis overlappende områder i dette varierte landskapet, nemlig strategisk handling og kollektive beslutninger. For det første gir boken en innføring i deler av moderne spillteori, det vil si i spill med fullkommen eller nesten fullkommen informasjon. For det andre tilbyr den en introduksjon til teorien om gruppebeslutninger (*social choice*). Boken prioriterer tilgjengelighet framfor formell presisjon og stringens. Så langt det har vært mulig legges det derfor vekt på unngå abstrakte symboler og matematikk. Forfatterne ønsker først og fremst å få fram den rasjonalistiske måten å tenke og argumentere på. Underveis illustreres resonnementer og resultater med et stort antall eksempler fra politikk og samfunnsliv. Dette var den første boken om moderne spillteori utgitt på norsk siden 1965.

Kjølørød, Lise

Jordmor der mor bor? : en sosiologisk studie av jordmoryrket etter 1945

Oslo : Universitetsforlaget, 1993. - 279 s.

ISBN 82-00-41120-6

Jordmoryrket er et gammelt og stolt yrke. Dets indre kjerne er den viktige og alvorlige omsorgen for det nye livet som fødes og for kvinnene som bærer det fram. Dets ytre ramme er et samfunn og en helsetjeneste i endring. I etterkrigstiden har jordmødrene i Norge tapt terreng, mens deres kolleger i Sverige har fått mange oppgaver og høy status. Hvorfor gikk det så forskjellig for utøvere av samme fag i nært beslektede samfunn? Forfatteren viser hvordan et gammelt, tradisjonsrikt og respektert yrke kunne få en så ublid skjebne i vårt land, og det nettopp i en periode da mange andre velferdsyrker ekspanderte. I de første etterkrigsårene var troen på sentralisering og på et velsmurt offentlig apparat sterkere enn på lenge. Utviklingen gikk i retning av store, enhetlige og kunnskapsbaserte ordninger innenfor en rekke områder av samfunnslivet, inkludert fødselsomsorgen. Den medisinske opprustningen av helsestellet var ment å komme hele befolkningen til gode. Men forfatteren viser hvordan den gamle distriktsjordmor-ordningen ble avvirket lenge før den var erstattet av noe nytt, og hvordan dette svekket både tilbudet til befolkningen og jordmoryrkets posisjon. Boken ser et yrkes utvikling i lys av endringer i helsetjenesten, i statsadministrasjonen og i samfunnet for øvrig. Den presenterer både en historisk og sammenlignende studie basert på arkivmateriale, offentlige dokumenter, samtaler med nøkkelpersoner og en kartlegging av norske jordmødres yrkeshistorier basert på en spørreundersøkelse. Boken er forfatterens doktorgradsavhandling og hun fikk FAFO-prisen i 1992 for sitt arbeid.

Privatization in four European countries : comparative studies in government-third sector relationships

Ralph M. Kramer, Håkon Lorentzen, Willem B. Melief, Sergio Pasquinelli

Armonk, New York : M. E. Sharpe, 1993. - 221 s. - (Comparative public policy analysis series).

ISBN 1-563-24132-3

Da *velferdsstatens krise+oppsto på slutten av 1970-årene ble den frivillige, tredje sektor gjenoppdaget. Den står mellom stat og marked og har blitt sett på som mindre kostbar og mer fleksibel enn offentlige sektor, særlig innen sosial tjenesteyting. Boken tar for seg England, Italia, Nederland og Norge og fokuserer i hovedsak på to temaer. For det første studeres hvordan disse landene bruker frivillige organisasjoner til å yte tjenester overfor psykisk utviklingshemmede og mennesker med fysiske eller sensoriske funksjonshemminger. Samtidig analyseres den tredje sektors endrede rolle innen velferdsstaten. For det andre legger boken fram en komparativ studie av privatisering i den betydning at private, frivillige organisasjoner brukes til å gjennomføre offentlig politikk. De fleste komparative studier av velferdsstaten har oversett denne formen for indirekte offentlig administrasjon som ofte forekommer i praksis. Boken gjør komparative studier av den tredje sektors endrede rolle i de fire landene – for første gang i en historisk og sosiopolitisk sammenheng. Den søker å identifisere betydningen av ulike nasjonale politikk og forskjellige nasjonale forhold har på frivillige, tjenesteytende organisasjoners rolle og innsats innen velferdsstaten.

Smith, Eivind

Høyesterett og folkestyret : prøvingsretten overfor lover

Oslo : Universitetsforlaget, 1993. - 382 s. - (Ledelse, organisasjon, styring).

ISBN 82-00-21914-3

Domstolskontroll med lover utviklet seg tidlig i det 19. århundres Norge og var lenge et særsyn i Europa. Senere har de fleste demokratiske land åpnet adgang til domstolene for å få prøvet om konstitusjonelle og traktatfestede grenser for den politiske handlefriheten er respektert. Boken er den første omfattende studie av prøvingsretten i Norge. Den viser blant annet at ordningen sprang ut av grunnlovens særlige status i det nyskapede, norske rettssamfunn. Mange har sett på domstolenes prøvingsrett overfor lover som eiendommelig i et demokratisk samfunn. Inntil 1970-årene kunne også Høyesteretts praksis etter krigen støtte inntrykket av at ordningen hadde utspilt sin rolle. Og grunnloven gir ofte inntrykk av å ha større betydning som symbol enn som rettslig instrument. Boken påviser imidlertid en renessanse for prøvingsretten i Høyesteretts praksis de siste 15–20 årene. Den gir også den første inngående diskusjon av prøvingsrettens legitimitet i et styringssystem der *flertallsstyret+er en viktig, men ikke den eneste verdi.

Symbolpolitikk og parlamentarisk styring

Bjørn Erik Rasch (red.)

Oslo : Universitetsforlaget, 1993. - 187 s. - (Ledelse, organisasjon, styring).

ISBN 82-00-21681-0

Hva er symbolpolitikk? Hvilke former for symbolbruk preger de ulike områdene av statsstyringen – for eksempel den økonomiske politikken? Bidrar symbolpolitikken til å undergrave mulighetene for helhetlig parlamentarisk styring? I boken belyses disse spørsmålene både av samfunnsforskere og politikere. Sentralt i diskusjonen står den dobbeltheten som preger demokratisk politikk og parlamentarisk styring: På den ene siden skal det treffes gode avgjørelser i de sakene som behandles. På den andre siden trenger beslutningstakerne oppmerksomhet, siden de jevnlig må forsvare mandater og posisjoner i valg. Dette fører lett til at symboler og markeringer forskyver de strengt saklige hensyn. Statsbudsjettets utgiftsside presenteres som symbolpolitikkenes hovedskanse i Stortinget. Boken springer ut av et seminar med temaet *Parlamentarisk styring og økonomisk politikk: symboler, signaler, realiteter+under innsatsområdet *Ledelse, organisasjon og styring+(LOS). Nye, utfyllende bidrag er kommet til etter seminaret. Bidragsyterne er Bjørn Erik Rasch, Ottar Brox, Knut Midgaard, Hege Skjeie, Mari Teigen, Jan-Erik Lane, Johan C. Løken, Ådne Cappelen, Per Richard Johansen, Knut Moum, Arne Skauge og Per Kleppe.

Hagemann, Gro

Kjønn og industrialisering

Oslo : Universitetsforlaget, 1994. - 354 s. - (Det blå bibliotek).

ISBN 82-00-21935-6

Det moderne arbeidslivet har fått sin utforming gjennom de siste 100–200 årenes industrielle utvikling. Denne perioden har vært preget av store og raske endringer økonomisk, sosialt og politisk. Endringene har også hatt betydning for forholdet mellom kjønnene. Den kapitalistiske produksjonsmåten utfordret tradisjonelle økonomiske institusjoner og tradisjonell arbeidsdeling. Samtidig kom politisk liberalisme og individualisme til å innebære en utfordring mot gammel, komplementær kjønnsstenkning. Ideer om likestilling ble fremmet og i økende grad omsatt i praksis. De endringene som foregikk var til dels dramatiske. Men innenfor kvinnehistorien har oppmerksomheten også vært rettet mot hvor små konsekvenser endringene har hatt for det relative forholdet mellom kjønnene. Boken diskuterer hvordan det er det mulig at generasjon etter generasjon gjensker disse relative kjønnsforskjellene i et samfunn preget av rivende teknologisk utvikling og gjennomgripende sosiale og politiske endringer. Den er en studie av to kvinnelige yrkesgrupper fra et lite beskrevet kapittel av norsk industrihistorie – syersker og telegrafist- og telefonistinner – og omhandler primært perioden fra ca. 1870 til 1940. Undersøkelsen viser at det faktisk er et faktum at det foreligger en sosial og kulturell orden knyttet til kjønn synes å ha satt sitt preg på utformingen av det moderne arbeidslivet. Selv om kapitalismen utvilsomt innebar store endringer når det gjaldt meningen med arbeidet, leveforhold og forhold mellom kjønnene, slår forfatteren likevel fast at de nye produksjonsforholdene ikke førte til noen grunnleggende endring av selve kjønnshierarkiet. I tillegg ble kvinners arbeid fortsatt verdsatt lavere enn menns. Undersøkelsen synes videre å vise at arbeidslivets kjønnsstrukturer ikke bare var etterslep etter gamle produksjonsforhold eller en automatisk tilpasning til en viss familiestruktur. Innenfor en markedøkonomi som i sin tendens virket for å utviske forskjeller som ikke var økonomisk relevante, ble forskjell knyttet til kjønn et tilgjengelig virkemiddel – iblant endog en bevisst strategi – for de økonomiske aktørene. Boken er forfatterens doktorgradsavhandling i historie.

Høydeskrekk : kvinner og offentlighet
Gro Hagemann og Anne Krogstad (red.)
Oslo : Ad Notam Gyldendal, 1994. - 205 s.
ISBN 82-417-0434-8

Kvinneres erobring av innflytelsesrike maktposisjoner utfordrer noen uskrevne regler om hva som er forenlig med kvinnerollen. Hvilke strategier benytter så kvinner som vil inn på offentlige arenaer? Hvordan har kvinners integrasjon i offentligheten utviklet seg historisk? Hvilke bilder avtegnes i medieoffentligheten ved kvinners rolleekspansjon i offentlig debatt, litteratur, nyhetsformidling, film og politikk? Blant kvinnene selv hersker det en viss angst – en *høydeskrekk+. Denne kan beskrives som en tilstand der man mister referansepunktene. Det handler om avstand – om å stå alene. *Høydeskrekken+skyldes at kvinner har kommet seg opp og fram i samfunnet og har gjort suksess. Boken er et resultat av prosjektet *Kvinner og offentlighet: endringer i kulturelle mønstre* og bidragsyterne er Gro Hagemann, Anne Krogstad, Astrid de Vibe, Tordis Borchgrevink og Wencke Mühleisen.

Lorentzen, Håkon

Frivillighetens integrasjon : staten og de frivillige velferdsprodusentene

Oslo Universitetsforlaget, 1994. - 243 s. - (Det blå bibliotek).

ISBN 82-00-03932-3

Den nordiske velferdsmodellen er basert på et sterkt statlig engasjement. Men manglende evne til å finansiere forpliktelser og til å skape integrasjon har synliggjort svakheter ved denne modellen. Et sentralt spørsmål er derfor om det sivile samfunn i større grad bør aktiveres for å løse framtidens velferdsproblemer. Boken presenterer de frivillige organisasjonene som velferdsprodusenter i det norske samfunnet. Bak prosjektet lå et ønske om å få mer kunnskap om hvordan myndigheter og frivillige velferdsprodusenter forholder seg til hverandre på det helse- og sosialpolitiske feltet. Dette var et tema som forskere i andre land hadde omfattet med stor interesse, men som norsk velferdsforskning stort sett hadde gått utenom. I boken blir det er lagt spesiell vekt på samspillet mellom velferdsnormer og organisasjonenes eget verdigrunnlag. Hvordan har samarbeidet mellom stat og organisasjoner utviklet seg? Hvor stor frihet har organisasjonene til å realisere egne verdier? Hvilke konflikter oppstår når frivillig engasjement skal tilpasses offentlige velferdsnormer? Hvilke rammebetingelser har den sivile velferdsproduksjonen i Norge, sammenlignet med land som England? Boken omhandler blant annet Norges Blindeforbund, Oslo Indremisjon og Røde Kors, og den er en bearbeidet versjon av forfatterens doktorgradsavhandling.

Nordby, Trond

Korporatisme på norsk : 1920–1990

Oslo : Universitetsforlaget, 1994. - 173 s. - (Ledelse, organisasjon, styring).

ISBN 82-00-21940-2

Boken tar opp tråder fra forfatterens bok *Det moderne gjennombruddet i bondesamfunnet: Norge 1870–1920* og trekker disse trådene opp mot våre dager. Den viktigste av disse gjelder det institusjonaliserte samarbeidet mellom stat og organiserte særinteresser. Nærmere bestemt handler det om tre områder for slik korporativ organisering. For det første forhandlingskorporatisme, som omfatter forhandlinger om tariffen og statstøtten til jordbruk og fiske. For det andre korporatisme under forvaltningen, som omhandler statlige utvalg med organisasjonsdeltakelse. For det tredje det som kalles indre korporatisme. Her brukes helseadministrasjonen som eksempel. En tidlig arbeidshypotese for boken var at styresettet, slik det begynte å ta form i mellomkrigstiden og i årene rett etter annen verdenskrig, utviklet seg til å bli gjennomgripende korporativt. Undersøkelsene bekreftet da også at korporativiseringen økte i omfang inntil ca. 1980. Gjennombruddet for denne korporatismen kom under Arbeiderpartiets forsøk på å skape et sosialistisk planstyre. Etter skarpe protester fra næringslivet og de borgerlige partiene kom man på 1950-tallet fram til en mindre hierarkisk organisering enn det Arbeiderpartiet hadde lagt opp til. Offentlige myndigheter beholdt likevel et stort styringspotensiale. Samtidig som korporativiseringen økte inntil 1980, viser boken at premissene for det arbeidet som foregår i de aktuelle organene for en stor del legges andre steder – ikke minst i Stortinget.

Representativt demokrati : spilleregler under debatt

Bjørn Erik Rasch, Knut Midgaard (red.)

Oslo : Universitetsforlaget, 1994. - 296 s. - (Studies in politics and government).

ISBN 82-00-03931-5

Få land har en så gammel grunnlov som Norge. Den har blitt endret en rekke ganger, men de største endringene – som innføringen av parlamentarismen – har funnet sted uten forandringer i grunnlovens bokstav. Den konstitusjonelle debatten har i perioder vært aktiv i vårt land, men i etterkrigstiden har det vært mindre oppmerksomhet rundt vårt demokratiske styresetts grunnleggende spilleregler. Bokens siktemål er å bidra til å gjenreise en faglig debatt om konstitusjonelle spørsmål. Hva kjennetegner vårt representative demokrati? Hvilke grunnlovsreformer er det i dag på sin plass å drøfte? Hvor vanskelig bør det være å endre grunnloven? Hvilken plass bør folkeavstemninger ha i vårt styringssystem? Bør Norge innføre en mulighet for å oppløse parlamentet og gjennomføre nyvalg, slik ordningen er i mange andre parlamentariske land? Maktfordelingen i vårt demokratiske samfunns styresett står sentralt i boken. En viktig bakgrunn for boken var et seminar om reformer i det norske styringssystemet som ble holdt ved Liberalt forskningsinstitutt i 1992. Bidragytene er Bjørn Erik Rasch, Knut Midgaard, Eivind Smith, Hilmar Rommetvedt, Sten Sparre Nilson, Jan-Erik Lane, Hanne Marthe Narud, Aanund Hylland, Kaare Strøm og Bernt Aardal.

Torp, Hege, Erling Barth, Olav Magnussen

Arbeidsmarkedsøkonomi

[Stavanger] : Rogaland Mediesenter, 1994. - 264 s.

ISBN 82-91348-05-7

Boken gir en elementær, men grundig innføring i økonomisk mikroteori og markedsteori anvendt på arbeidsmarkedet: tilbud, etterspørsel, lønnsdannelse og sysselsetting. I et bredt anlagt kapittel om arbeidsløshet presenteres også makroøkonomiske resonnementer. Det teoretiske stoffet kombineres med en beskrivelse av arbeidsmarkedet i Norge og av norsk arbeidsliv. Dette gjøres blant annet ved at generelle teorier og modeller drøftes i lys av utviklingen på arbeidsmarkedet de seneste årene når det gjelder sysselsetting, arbeidsløshet og lønnsforhold. Teori og empiri kombineres også i analysene av arbeidsmarkedspolitikkenes mål, midler og resultater. Av temaer som de tolv kapitlene i boken tar opp, kan nevnes arbeidskraften som ressurs, retten til arbeid, tilbud og etterspørsel etter arbeidskraft, lønnsdannelse, fagforeninger og tarifforhandlinger, inntektsfordeling og levekår, arbeidsmarkedspolitikk, arbeidsløshet, evaluering av arbeidsmarkedstiltak samt lover og regler i arbeidsmarkedet, for eksempel arbeidsmiljøloven.

Velferdssamfunnets barn

Tordis Dalland Evans, Ivar Frønes, Lise Kjølørød (red.)

Oslo : Ad Notam Gyldendal, 1994. - 247 s.

ISBN 82-417-0320-1

Barna i velferdssamfunnet har hatt den samme velstandsutviklingen som de voksne, men har de opplevd den på samme måte? Innebærer de store sosiale forandringene de siste tiårene det samme for barna som for deres foreldre og besteforeldre? I denne boken analyseres barnas posisjon i vårt samfunn. Den tegner et bilde av oppvekstlandskapet i det moderne Norge, med nye familiemønstre og endringer i foreldreroller og barneomsorg. Det finnes mange nyanser i dette bildet – barn er forskjellige og barndommen kan være svært ulik. Boken påpeker at barna de siste tiår for alvor har kommet på dagsorden både hos politikere og forskere. Synkende barnetall, endringer i familiestrukturene og ikke minst medieoppslag om barnemishandling og seksuelle overgrep har skapt økt interesse for barnas situasjon. Boken tar for seg sentrale utviklingstrekk i forhold til barnevern, innvandrernes barn og barn med spesielle behov. Den fokuserer også på spenningsfeltet mellom politiske avveininger, faglige krav og økonomiske rammer som ligger til grunn for det offentliges handlinger. Boken har sin bakgrunn i forskningsprogrammet *Barn i velferdssamfunnet+ og bidragsyterne er Per Olav Tiller, Ivar Frønes, An-Magritt Jensen, Arnlaug Leira, Karin Wenche Schytte Blix, Terje Ogden, Elisabeth Backe-Hansen, Lars B. Kristoffersen, Mona Sandbæk, Kjersti Ericsson, Unni Wikan, John Chr. Knudsen, Kamil Z. Øzerk, Lars Grue, Edvard Befring, Karsten Hundeide, Per Otto Hillestad, Lise Kjølørød, Jon Elster, Kirsten Sandberg og Kåre Willoch.

Ansvar for andre : frivillighetssentralen i velferdspolitikken

Håkon Lorentzen, Rolf K. Andersen, Jan-Paul Brekke

Oslo : Universitetsforlaget, 1995. - 226 s.

ISBN 82-00-22434-1

I vårt samfunn er det stadig flere som mister sin sosiale tilhørighet og identitet. Det er vanskelig å håndtere slike former for tilhørighetssvikt med tradisjonelle virkemidler. Svake sosiale bånd lar seg ikke reparere på institusjoner eller av profesjonsutøvere. Det er derfor viktig for velferdsstaten å finne fram til nye ordninger som kan aktivere ansvaret for andre i eget nærmiljø. Frivillighetssentralen er en slik ny måte å mobilisere mennesker til felles innsats i eget nærmiljø. Boken viser hvordan disse sentralene har utviklet seg, og hvordan de har bidratt til å skape nye velferdsordninger gjennom frivillig innsats. Frivillighetssentralene er en ny type blandingsløsning, plassert mellom staten og det sivile samfunn. De stiller både lokal forvaltning og frivillige organisasjoner overfor nye utfordringer. Boken drøfter spørsmål som hvilke problemer som oppstår når frivillige ordninger skal administreres i offentlig regi, hva som motiverer mennesker til å gjøre en ubetalt innsats for andre, hvilke sosiale bånd som oppstår mellom *hjelpere+og *brukere+av sentralene og hva som skal til for at en sentral skal bli vellykket. Boken danner sluttrapporten fra prosjektet *Frivillighet på norsk – evaluering av frivillighetssentraler+.

Brussel midt imot : folkeavstemningen om EU

Anders Todal Jenssen, Henry Valen (red.)

Oslo : Ad Notam Gyldendal, 1995. - 220 s.

ISBN 82-417-0631-6

Den 28. november 1994 sa flertallet i Norge *nei+ til medlemskap i Den Europeiske Union etter en dramatisk valgkamp. Det viste seg til slutt at styrkeforholdet mellom ja-siden og nei-siden hadde endret seg lite siden folkeavstemningen i 1972. Likevel var folkets *nei+i 1994 på mange måter en sterkere markering av motstand mot det europeiske integrasjonsprosjektet enn nei-seieren i 1972. Den politiske utviklingen i inn- og utland de siste årene skulle ha gitt ja-siden et godt grunnlag for seier. Hvorfor ble det da likevel et *nei+? Hvem var det som stemte for og hvem stemte mot EU-medlemskap? Hvilke argumenter hadde de og hva motiverte dem? Hvordan tok de sin beslutning? Boken baserer seg på en undersøkelse utført i regi av Valgforsknings-programmet i tilknytning til denne folkeavstemningen og bidragsyterne er Anders Todal Jenssen, Bernt Aardal, Kristen Ringdal, Per Arnt Pettersen, Henry Valen og Ola Listhaug.

Constitutional justice under old constitutions

Eivind Smith (ed.)

The Hague : Kluwer Law International, 1995. - 402 s.

ISBN: 90-411-0042-3

Boken er basert på innlegg under en konferanse i Oslo i 1992 i regi av Norges forskningsråd i samarbeid med De norske videnskaps-akademi og Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo. Representanter fra USA, Belgia, Frankrike og Norge drøftet og analyserte erfaringer fra ulike nasjoner når det gjelder spørsmål knyttet til anvendelsen av gamle konstitusjonelle tekster innenfor ulike systemer for rettslig overprøving. Boken behandler spørsmål som framkomsten av rettslig overprøving av den nasjonale lovgivningen, tolkning av gamle grunnlovstekster, supplerende kilder til gamle konstitusjonelle tekster, anvendelsen av gamle konstitusjoner i det moderne samfunn samt berettigelsen av prøvingsretten overfor lovgivningen. Bidragsytere til boken er Jon Elster, Maeva Marcus, Richard A. Baker, Rune Slagstad, Didier Maus, Rusen Ergec, Michel Troper, Henry Paul Monaghan, Louis Favoreu, Jan Helgesen, Frank Michelman, Francis Delperee, Walter F. Murphy, Hans Chr. Bugge, Antonin Scalia, Louis Paul Suetens, Georges Vedel og Eivind Smith.

Institutional aspects of work and wage determination

Fredrik Engelstad, Ragnvald Kalleberg, Arnlaug Leira, Lars Mjøset (eds.)

Greenwich, Conn. : JAI Press, 1995. - 257 s. - (Comparative social research ; vol. 15).

ISBN 1-559-38649-5

Boken er den første av årbøkene i serien *Comparative social research* som redigeres av ISF i samarbeid med Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo. Denne utgaven av årboken tar opp problemstillinger omkring institusjonelle aspekter ved arbeid og lønnsdannelse. Institusjonelle aspekter dekker her minst to typer av forhold som er strukturert svært forskjellig. På den ene siden finnes de organisasjonsmessige aspektene som omfatter de gitte rettigheter, regler og rutiner knyttet til spesifikke institusjonelle rammer. De kan være koblet till bedriftsstrukturer eller være virkninger av offentlige reguleringer. Når disse strukturene samhandler med markedsprosessene, blir en av de viktigste virkningene en segmentering av markedet. I kontrast til disse organisasjonsmessige aspektene står den rollen som normer, verdier og kulturelle forhold kan ha. Disse begrepene betegner en mer omfattende form for uformell konsensus, ofte implisitt i sosial samhandling, men ikke desto mindre med betydelige virkninger på sosiale mønstre. Det har videre vist seg at undersøkelser i stor skala er et uvurderlig hjelpemiddel for beskrivelse og forklaring av sosiale prosesser. På samme tid refererer strukturelle beskrivelser og makroanalyser nødvendigvis til prosesser som i siste instans genereres på mikronivå og kan bare bli forstått ved å vise til disposisjoner, ressurser og valg som gjøres av individuelle aktører. De spesifikke emner som boken tar opp er kvinners situasjon på arbeidsmarkedet i Norge og Storbritannia, kulturforskjeller ved forståelsen av arbeid i tyske og norske fabrikker, overgang fra skole til arbeidsliv i Tyskland, organisasjoner og lønnsdannelse i Norge, lønnsforskjeller mellom kvinner og menn i Norge, inntektsforskjeller i Australia og Sverige samt markedsmessige og institusjonelle endringer for familiebedrifter innen fiskeindustrien. Fredrik Engelstad og Lars Mjøset har skrevet innledningen til boken. De øvrige bidragterne er Marianne Nordli Hansen, Karl Henrik Sivesind, Klaus Schömann, Hans-Peter Blossfeld, Michael T. Hannan, Arne L. Kalleberg, Peter V. Marsden, Geir Høgsnes, Johan Frizell, Peter Saunders og Åge Mariussen.

Aardal, Bernt, Henry Valen

Konflikt og opinion

Oslo : NKS-forlaget, 1995. - 248 s.

ISBN 82-508-1473-8

Boken omhandler stortingsvalget i 1993. På den ene siden blir det gjort forsøk på å studere valget i lys av langsiktige trender som har gjort seg gjeldene ved tidligere valg. På den andre siden blir det lagt vekt på å forklare hvordan situasjonsbestemte forhold satte sitt preg på dette valget og påvirket resultatet. I en helt spesiell stilling står spørsmålet om medlemskap i EU som var den dominerende saken ved dette valget. Boken følger EU-saken helt fram til og med folkeavstemningen i 1994. Framstillingen er basert på statistisk tankegang og statistisk materiale, men i den utstrekning det har vært mulig har forfatterne søkt å unngå kompliserte analyseteknikker. Av temaer som blir behandlet i boken kan nevnes stemmegivning etter alder, kjønn og geografisk tilhørighet, skiftninger mellom partiene og vandring mellom partigruppene, nedgang i valgdeltakelsen, ideologiske dimensjoner og holdninger til stridsspørsmål, EU-saken, arbeidsledighet og stemmegivning, innvandringsfientlige strømninger, variasjoner i miljøvern-interessen samt sviktende tillit til partier og politikere. Undersøkelsen inngår i en rekke tilsvarende undersøkelser i regi av Valg-forskningsprogrammet ved ISF. Stortingsvalgene i 1981, 1985 og 1989 ble analysert i utgivelser i Statistisk sentralbyrås SØS-serie: *Et valg i perspektiv : en studie av stortingsvalget 1981* av Henry Valen og Bernt Aardal, utgitt i 1983 (SØS nr. 54), *Velgere, partier og politisk avstand* av Bernt Aardal og Henry Valen, utgitt i 1989 (SØS nr. 69) og *Endring og kontinuitet : stortingsvalget 1989* av Henry Valen, Bernt Aardal og Gunnar Vøgt, utgitt i 1990 (SØS nr. 74).

Brochmann, Grete

European integration and immigration from third countries

Oslo : Scandinavian University Press, 1996. - 164 s.

ISBN 82-00-22721-9

I og med framveksten av EU og et samlet europeisk marked har innvandrings-spørsmål fått høyeste prioritet på den politiske agenda. Det som tidligere var et marginalt tema har utviklet seg til å bli et av de mest sentrale og kompliserte sakene innen Den Europeiske Union. Dilemmaet knyttet til innvandring er et typisk eksempel på et generelt dilemma som EU-landene har stått overfor når de søker å forene nasjonale og internasjonale interesser. På den ene siden ønsket EU-landene å etablere et felles internt marked og fjerne interne grenser for å fremme konkurranse og vekst. På den andre siden holdt de fremdeles fast ved sin nasjonale suverenitet når det gjaldt kontrollen av egne grenser. Boken bringer en grundig beskrivelse og analyse av dynamikken i forholdet mellom EU og de enkelte medlemsstatene samt betingelsene for utviklingen av en felles innvandringspolitikk innenfor EU.

National parliaments as cornerstones of European integration

Eivind Smith (ed.)

London : Kluwer Law International, 1996. - 195 s. -

(European monographs ; 11).

ISBN 90-411-0898-X

Dersom parlamentenes rolle er av vital betydning for demokratiets framtid i Europa, er også de problemstillingene som denne boken tar opp av stor betydning for framtiden til et stort antall veletablerte former for representativ nasjonal styring. Ulike former for internasjonalt samarbeid influerer mer eller mindre sterkt på de nasjonale parlamentenes evne til fullføre de oppgavene som tradisjonelt blir tildelt dem innfor deres egne nasjonale grenser. Dessuten har overnasjonalt samarbeid, slik det har utviklet seg i Vest-Europa i de siste årtier, ført til en voksende bekymring for demokratiets betingelser også på det overnasjonale nivå. Denne bekymringen fortjener oppmerksomhet ikke bare innenfor EU, men også i verden omkring. I og med fraværet av ekte demokrati på overnasjonalt, europeisk nivå, er spørsmålet i hvilken grad bekymringen for demokratiets betingelser kan møtes på en forsvarlig måte ved å henvise til de nasjonale parlamentene som demokratiske hjørnesteiner i den europeiske integrasjonen. Boken er resultatet av en konferanse i Oslo i 1995. Bidragsyterne er Eivind Smith, Philip Norton, Jørgen Albæk Jensen, Louis Dubouis, Meinhard Hilf, Frank Burmeister, Colin R. Munro, Sverker Gustavsson, Fredrik Sejersted, Joël Rideau og Øyvind Østerud.

Samfunn og vitenskap : samfunnsfagenes framvekst, oppgaver og arbeidsmåter

**Fredrik Engelstad, Carl Erik Grenness, Ragnvald Kalleberg,
Raino Malnes**

Oslo : Ad Notam Gyldendal, 1996. - 459 s.

ISBN 82-417-0679-0

Boken er en introduksjon til samfunnsvitenskap. Den tar opp problemstillinger som hva samfunnsvitenskap er og hvilken oppgaver denne vitenskapen har , hvordan samfunnsvitenskapen oppsto, hvilke spørsmål samfunnsforskerne søker å besvare og hvilke begreper, modeller og metoder de benytter seg av. Ulike oppfatninger om samfunnsvitenskapens oppgaver og arbeidsmåter presenteres og diskuteres. Forskning om samhandling og sosiale institusjoner blir behandlet, samtidig som man tar opp normativ argumentasjon både i forhold til menneskelige relasjoner og sosiale institusjoner. Gjennom blant annet omtale av profesjoner og forskningsformidling understrekes betydningen av samhandling mellom samfunnsvitenskapen og samfunnet. Boken diskuterer også fagetiske utfordringer. Den springer ut fra en overbevisning om at det som forener enkeltdisiplinene innen samfunnsvitenskapene er mer vesentlig enn det som skiller, og den søker derfor å bidra til en samlet framstilling av samfunnsfagenes grunnlag. I denne forbindelsen har forfatterne valgt å legge vekt på en forholdvis fylldig framstilling av de normative sidene ved samfunnsvitenskapene, både normer som vi møter i samfunnet og i forskning og vitenskapsbasert praksis.

Bjørklund, Tor

Om folkeavstemninger : Norge og Norden 1905–1994

Oslo : Universitetsforlaget, 1997. - 232 s.

ISBN 82-00-22915-7

Folkeavstemninger har dukket opp med ujevne mellomrom. Splittede partier en viktig bakgrunnsfaktor for dette, og motsetningene i de mest sentrale folkeavstemningene i Norden har gått på tvers av de dominerende partiskillene som er formet av industrisamfunnets konflikter. Temaene har splittet både den sosialistiske og den borgerlige blokk og det har nærmest oppstått *unntakstilstander+. Folkeavstemninger har blitt kortvarige *avsporinger+fra den politiske historiens hovedlinje, som i alle fall fram til 1990-tallet har fulgt høyre-venstre-aksen. De er videre et utslag av direkte demokrati og dermed nærmest et sidespor i forhold til den dominerende retningen i vårt land, med indirekte eller representativt demokrati. Folkets direkte deltakelse bryter med rutinepolitikken regler og i Norge har den hatt en sjelden evne til å få fram styrken i sentrum-periferi-konflikten. Folkeavstemninger i Norge og Norden er ikke bare knyttet til EU-spørsmålet, men disse avstemningene er utvilsomt sentrale. Hvorfor har Norge her skilt lag med resten av Norden, hvor et flertall stemte for medlemskap? Boken tar for seg folkeavstemningenes idegrunnlag og ulike former for slike avstemninger, skiftende konjunkturer for folkeavstemninger, ulike avstemninger i de nordiske landene, politisk deltakelse og regionale skiller. Den avsluttes med et kapittel med tolkninger av EU-avstemningene.

Brochmann, Grete

Grenser for kontroll : Norge og det europeiske innvandringsregimet

Bergen : Fagbokforlaget, 1997. - 198 s.

ISBN 82-7674-314-5

Siktemålet med boken er å plassere Norge inn i en større sammenheng når det gjelder innvandringskontroll og dannelsen av flerkulturelle samfunn. Innvandring har utviklet seg til å bli et av de mest sentrale og kompliserte spørsmålene innen det europeiske samarbeidet og forfatteren har ønsket å bidra med premisser fra den internasjonale sammenhengen til vår hjemlige diskusjon. Boken gir en historisk bakgrunn for dagens innvandringspolitikk i Europa, med fokus på spenningen mellom nasjonalstatenes behov for kontroll og de felles bestrebelsene på europeisk integrasjon. Forsøkene på å harmonisere innvandringspolitikken i EU blir behandlet spesielt, med hovedvekt på Schengen-avtalen. Denne avtalen representerte det mest utviklede samarbeidet mellom EU-landene så langt. Hvilken betydning har det så for Norge at vi har blitt stående utenfor EU når det gjelder det nasjonale handlingsrom i innvandringsspørsmål? Boken argumenterer for det synspunkt at Norge i høy grad er påvirket av EUs politikk når det gjelder spørsmål knyttet til grensekontroll. Derimot har landet en større mulighet til å føre en uavhengig linje når det gjelder integrasjonspolitikken.

Hagemann, Gro

Det moderne gjennombrudd 1870–1905

Oslo : Aschehoug, 1997. - 231 s. - (Aschehougs norgeshistorie ; bind 9).

ISBN 82-03-22022-3

Knapt noen periode i norsk historie inneholder mer strid og dramatiske begivenheter enn årene fra 1870 til 1905. Også for mange i samtiden fortonet de siste tiårene av 1800-tallet seg som en tid preget av kamp og kriser. Bak dramatikken trer omrisset av det moderne Norge fram. Det demokratiske industrisamfunnet avløste det gamle jordbrukssamfunnet. Krisetendenser viste seg på mange områder i disse årene. Landet var truet av overbefolkning fordi næringslivet ikke klarte å forsørge den økte folkemengden. I denne situasjonen ble eksportnæringene rammet av depresjon og prisfall midt i 1870-årene. Virkningen var skjebnesvanger. Samtidig gikk den politiske krisen mot dramatiske høydepunkter. Lange og opprivende stridigheter førte til sammenbrudd for det gamle embetsmannsstyret i 1884 og oppløsning av unionen med Sverige i 1905. Også det gamle samfunnets ideer kom i vanry. Kulturkampen foregikk som en konflikt mellom by og land og mellom gamle og nye eliter. Den dreide seg om religiøs, nasjonal og språklig identitet og livsstil. For folk flest innebar endringene at det gamle slekts- og standssamfunnets beskyttelse forsvant, men til gjengjeld fikk enkeltmenneskene større frihet og flere valgmuligheter. Bevegeligheten ble større enn før. Ungdommen reiste fra bygdene til nye muligheter i byen eller i Amerika. Mange møtte nok en hard tilværelse der de kom, men de levde også et friere liv. For stadig flere åpnet også utdanning veien til stillinger og status som tidligere hadde vært forbeholdt en elite av menn. Også mulighetene for politisk innflytelse vokste for folk flest. Massedemokratiet skapte nye handlingsrom og nye kanaler for påvirkning. Gradvis ble stemmeretten utvidet, og samtidig ga økt makt til Stortinget større spillerom for interesseorganisasjoner og pressgrupper. Politikken endret karakter. Partiene ble en ny maktfaktor og bevegelser med brodd mot den tradisjonelle kultureliten fikk gjennomslag i rikspolitikken. Det var pietistiske bevegelser og bevegelser innenfor avholdsbevegelsen og målsaken. Samtidig tok arbeiderbevegelsen de første skrittene mot politisk innflytelse og kvinner ble aktive deltakere i den politiske debatten.

Hoel, Marit

Arbeid og kjønn : sosiologiske analyser av yrkesløp

Oslo : Universitetsforlaget, 1997. - 223 s.

ISBN 82-00-22719-7

Arbeidsmarkedet er i endring og dette gjelder ikke minst kvinners deltakelse og karriereløp. Stadig flere kvinner med høy utdanning går ut i arbeidslivet, noe som påvirker både arbeidsmønstre og yrkeskultur. Samtidig virker kvinnenes organisering av eget livsløp inn på kulturen i det yrket de har valgt. Boken bygger på en studie av ulike yrkesforløp. Forfatteren har fulgt fem hele kull av studenter fra eksamen og gjennom ti år i yrkeslivet. Det dreier seg om to mannsdominerte og tre kvinnedominerte høyskoleutdanninger, nemlig ingeniører, førskolelærere, lærere, sykepleiere og økonomer – til sammen i underkant av 4000 personer. Boken benytter forløpsanalyse til å fange opp hva som styrer personers valg, handlinger og møte med yrkeslivets muligheter og begrensninger. Ved å sammenligne yrkesløp både på kvinne- og mannsdominerte arbeidsplasser, får forfatteren fram et bilde av yrker i endring. Forskjeller mellom kvinners og menns karriereløp blir først og fremst synlig innenfor de enkelte yrkesgrupper – de kan ikke i så stor grad som tidligere antatt tilskrives at kvinner og menn velger forskjellige yrker. Dermed blir likheten mellom de forskjellige yrkesgruppene kanskje større enn ventet. Boken er en videreutvikling av forfatterens doktorgradsavhandling fra 1995.

Methodological issues in comparative social science

Lars Mjøset, Fredrik Engelstad, Grete Brochmann, Ragnvald Kalleberg, Arnlaug Leira (eds.)

Greenwich, Conn. : JAI Press, 1997. - 268 s. - (Comparative social research ; vol. 16).

ISBN 0-7623-0250-x

Dette er den andre årboken i serien *Comparative social research* redigert av ISF i samarbeid med Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo. Den omhandler metodologiske spørsmål i komparativ samfunnsvitenskap. Utgangspunktet for denne utgaven av årboken er John Goldthorpes studie med tittelen *Current issues in comparative macrosociology* som først ble presentert som *Vilhelm Aubert memorial lecture* på Universitetet i Oslo i 1994. Med bakgrunn i denne skarpsindige og utfordrende artikkelen besluttet redaktørene av årboken å invitere til kommentarer til studien. Goldthorpe argumenterer med at case-orientert forskning møter de samme problemene som variabel-orientert forskning og at den ene tilnærmingen dermed ikke har noen fordeler framfor den andre. Han gjennomgår samtidig mye av den nyere metodologiske diskusjonen og kommenterer betydelige studier som har inspirert til denne diskusjonen. De fleste bidragene som er gjengitt i årboken er kritiske til Goldthorpes synspunkter på dette feltet. Blant temaer som blir mer spesifikt behandlet i bidragene, kan nevnes case-orientert forskning som utfordring til variabel-orientert forskning, sammenligning av historiske sekvenser brukt i forbindelse med kausalanalyse, måling av utdanning i komparativ forskning, komparativ politisk økonomi som aspekt ved livsløpsanalyser og metodologiske sider ved forklaring av arbeidsløshet i internasjonalt orientert forskning. Boken har en innledning ved Fredrik Engelstad og Lars Mjøset og inneholder bidrag fra John H. Goldthorpe, Charles C. Ragin, Charles Tilly, Dietrich Rueschemeyer, John D. Stephens, Henry Teune, Andrew Abbott, Jack A. Goldstone, Dirk Berg-Schlosser, Gisele de Meur, Michael Braun, Walter Müller, Karl Ulrich Mayer, Thomas Janoski, Christa McGill og Vanessa Tinsley.

Smith, Eivind

Regjeringens opplysningsplikt overfor Stortinget

Oslo : Universitetsforlaget, 1997. - 229 s. - (Ledelse, organisasjon, styring).

ISBN 82-00-12740-0

En stor del av Stortingets arbeid er initiert av regjeringen. Det er også regjeringen som i første omgang må skaffe Stortinget de opplysningene det trenger for å utføre sine oppgaver. En svært viktig forutsetning for samarbeidet mellom de to statsmaktene er at Stortinget kan stole på det regjeringen sier. Regjeringens plikt til å gi Stortinget sann og dekkende informasjon har således vært omtalt som selve nervesystemet i vårt demokrati. De fleste er enige om at regjeringen har opplysningsplikt overfor Stortinget, men det er ikke alltid klart hva slags grunnlag denne plikten bygger på. Er grunnlaget rettslig eller politisk, er det tale om sedvanerett – og er sedvaneretten i så fall av konstitusjonell karakter? Det har også vært strid om opplysningsrettens omfang. Boken legger vekt på å gjennomgå riksrettspraksis og parlamentarisk praksis i disse spørsmålene. Videre er forholdet mellom praksis og normer et hovedtema. Boken viser at de mange sakene der opplysningsplikten har vært gjenstand for politisk strid, har ført fram til en høy grad av enighet om opplysningspliktens sentrale innhold. Som regel handler striden om hvorvidt regjeringen i en bestemt sak har overtrådt sine plikter. Det handler nesten aldri om innholdet i de sentrale normene om opplysningsplikt som har vokst fram. Forfatteren påpeker at mange observatører legger for liten vekt på normenes betydning i det parlamentariske liv og isteden i for stor grad vektlegger betydningen av politikken som rendyrket maktspill. Ved å kombinere studier av praksis med rettslige og andre normative problemstillinger tar boken sikte på å rette opp noe av den skjevheten som her har oppstått.

Regional cultures

**Fredrik Engelstad, Grete Brochmann, Ragnvald Kalleberg,
Arnlaug Leira, Lars Mjøset (eds.)**

Stamford, Conn. : JAI Press, 1998. 257 s. - (Comparative Social Research ; vol. 17).

ISBN 0-7623-0451-0

Det hevdes at nasjonalstaten er under økende press. Globalisering av verdensøkonomien, ikke minst på grunn av nye former for kommunikasjonsteknologi, svekker statenes muligheter for å regulere økonomien og kontrollere flyten av informasjon, penger og mennesker. En mulig konsekvens i det lange løp er en sakte oppløsning av selve nasjonalstaten og en gjenoppblussing av regioner som mer effektive politiske aktører. I Vest-Europa er presset på nasjonalstaten ennå akutt på grunn av den pågående integrasjonsprosessen som skjer i regi av EU-samarbeidet. I denne sammenheng kan regionene innen EU få en øket betydning, ikke minst på grunn av EUs kompensierende regionale tiltak, samtidig med at nasjonalstatens betydning svekkes. Dette er utviklingstendenser som danner bakgrunnen for denne utgaven av årboken *Comparative social research*. Dette er den tredje i rekken av årbøker i denne serien som har blitt redigert av ISF i samarbeid med Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo. Den omhandler kulturelle trekk ved de nordlige regionene i Europa – særlig i forbindelse med disse regionenes utvikling, modernisering og identitetsfølelse. Her finnes blant annet kapitler om Nordsjø-regionen, Wales, Nord-England og Norge. Av temaer som behandles spesielt i de enkelte kapitlene kan nevnes Europas forhold til regionene, den industrielle utviklingen, litteraturens betydning, lokale innovasjons-nettverk, og deres plass i den globaliserte økonomien samt regional industrialisering sett i sammenheng med politisk mobilisering. Boken har en innledning ved Fredrik Engelstad og inneholder bidrag fra Lex Heerma van Voss, Michael Keating, Sylvia Pintarits, Jörg Mathias, Åge Mariussen, Wendy Griswold, Fredrik Engelstad, Jose Carlos Venancio, Bjørn T. Asheim, Philip Cooke og Olav Wicken.

Slagstad, Rune

De nasjonale strateger

Oslo : Pax, 1998. - 561 s.

ISBN 82-530-2024-4

Denne boken ble raskt oppfattet som et hovedverk om norsk historie og samfunnsliv. Den er særlig godt egnet til å skape debatt og har allerede blitt en klassiker på sitt felt. Forfatteren lanserer et nytt perspektiv på Norges historie fra embetsmannsstaten i første del av 1800-tallet og fram til våre dager. Dette er fortellingen om moderniseringen av Norge langs tre dimensjoner, nærmere bestemt den teknisk-økonomiske, den politisk-demokratiske og den sosio-kulturelle dimensjon. Her stilles det sammen stoff fra kirke og næringsliv, idrett og språkstrid, filosofi og veiutbygging, arkitektur og skole. I boken rettes et skapt blikk på de skikkelsene forfatteren mener har stått sentralt ved formingen norsk samfunn og historie – fra embetsmannsstatens professorpolitikere, via folkedannelsens talsmenn under venstrestaten til arbeiderpartistatens reformteknokrater. Arbeiderpartistaten tegnes som en brytning mellom den reformteknokratiske styringseliten og bevegelsens demokratiske folkelighet. Forfatteren har selv påpekt at boken er en elitestudie, men ikke i betydningen *de store høvdingers historie+. Snarere er det norgeshistorien som en nettverkshistorie, der en rekke skikkelser skildres i sine institusjonelle sammenhenger. Personene er interessante som bærere av politisk virksom ideologi – så å si som *ideologiske prismer+. Det vektlegges at det norske systemet har blitt formet og omformet av slike handlende personer med evne til å fusjonere ideer med makt. Det har blant annet vært hevdet at boken langt på veg framstiller nyere norsk historie som en tragisk fortelling og at forfatteren ser for seg at det har skjedd en slags splittelse av det norske prosjektet i de to delene *kultur+ og *økonomi+. Boken er resultatet av et forskningsprosjekt innenfor programområdet *Ledelse, organisasjon og styring+ (LOS). Den har oppnådd uvanlig mye publisitet og skapt en heftig debatt både om selve boken og om samfunnsutviklingen i Norge de siste to hundre år. Særlig førte nøkkelbegrepet *kunnskapsregimer+ til mye diskusjon. Forlaget ga året etter ut en egen bok på 378 sider med mange av innleggene som viser hvordan boken har blitt mottatt. Den er redigert av Erik Rudeng og har tittelen *Kunnskapsregimer: debatten om De nasjonale strateger*.

Bjørklund, Tor

Et lokalvalg i perspektiv : valget i 1995 i lys av sosiale og politiske endringer

Oslo : Tano Aschehoug, 1999. - 317 s.

ISBN 82-518-3856-8

Et valg er alltid en kombinasjon av det spesielle og det generelle. Like sikkert som et valg rommer unike trekk, er det også et uttrykk for langtidstendenser. Som tittelen på boken antyder, må utgangspunktet således være både et kortsiktig og langsiktig perspektiv. Boken presenterer det særegne ved norske lokalvalg. Bakgrunns materialet for boken er en landsomfattende og representativ utvalgsundersøkelse med over 3000 intervjuede i forbindelse med kommunestyre- og fylkestingsvalget i 1995 – et valg som ble holdt i etterkant av EU-striden. Nye mønstre og tendenser i valgdeltakelsen trer fram. Kvinner deltar noe oftere enn menn og valgdeltakelsen er stort sett høyere i utkantkommunene enn i byene. Av de temaer som boken setter søkelyset spesielt på, kan også nevnes den fallende valgdeltakelsen, den kompliserte kommunale valgordninger i vårt land og Fremskrittspartiet som 1995-valgets vinner. Et annet tema er innvandrere uten norsk statsborgerskap, som fra 1983 har hatt adgang til å stemme ved norske lokalvalg, men ikke ved stortingsvalg. For første gang legges det her fram et samlet materiale som viser hvilke partier innvanderne har foretrukket fra og med valget i 1987 til og med 1995.

Challenges to representative democracy : parties, voters and public opinion

Hanne Marthe Narud, Torild Aalberg (eds.)

Bergen : Fagbokforlaget, 1999. - 402 s.

ISBN: 82-7674-515-6

Boken handler om de utfordringene som møter det representative demokrati i vår moderne tid. Noen mener at det gjennomgår en krise i de vestlige landene. I mange år så den politiske representasjonen ut til å være basert på stabile og sterke tillitsforhold mellom velgere og politiske partier. En stor del av velgerne identifiserte seg med et bestemt politisk parti og forble lojale til dette partiet. Ulikheter mellom partier så ut til å reflektere splittelser i befolkningen. Men i våre dager skifter flere og flere velgere parti fra et valg til et annet. Velgerne er mobile og deres stemmer kan gå i mange ulike retninger. I tillegg viser meningsmålinger at et økende antall velgere nekter å identifisere seg med noe parti. Under slike konkurransepregede forhold kan partiene ikke være sikre på at noen betydelig blokk av velgere tilhører dem. Det blir ofte hevdet at disse utviklingstendensene ikke bare betyr en tilbakegang for politiske partier og deres muligheter for å oppnå regeringsmakt, men er en utfordring for selve prinsippene ved det representative demokratiet. Boken undersøker disse utfordringene fra velgernes synsvinkel. De enkelte kapitlene forsøker å kaste lys på de endrede forholdene i koblingen mellom velgerne og de som styrer. Det legges vekt på ulike aspekter ved velgernes adferd og meninger, deres verdiorienteringer, reaksjoner på den offentlig politikken og deres tillit til de politiske institusjonene. Boken er utgitt i forbindelse med Ola Listhaugs 50-årsdag og bidragsyterne er Hanne Marthe Narud, Toril Aalberg, Kaare Strøm, Arthur H. Miller, Lawrence E. Rose, Per Arnt Pettersen, Beate M. Huseby, Anders Todal Jenssen, Henry Valen, Oddbjørn Knutsen, Tor Bjørklund, Stuart Elaine Macdonald, George Rabinowitz, Keith Brown og Bernt Aardal.

Enjolras, Bernard

Protection sociale et performance économique : la grande contradiction en question

Paris : Desclée de Brouwer, 1999. - 153 s. - (Sociologie économique).

ISBN 2-220-04352-5

I sitt berømte essay *Likhet og effektivitet* kritiserte Arthur Okun *den store motsetningen+ mellom økonomisk effektivitet og velferdsordninger, som ifølge ham er karakteristisk for de industrialiserte samfunn. Siden, under presset av *krisen+ som har rammet de vestlige økonomier etter den første oljekrisen, har det ikke manglet røster som betrakter velferdsstaten som uforenlig med økonomisk vekst eller full sysselsetting. Den neoliberale troserklæring antyder at veien til vekst, sysselsetting og velstand er brolagt med fleksibilitet og deregulering. Ifølge et slikt syn bidrar velferdspolitikken regulering av arbeidsmarkedet og dens overføringsordninger til å begrense markedets tilpasningsevne i en kontekst hvor arbeidsløsheten er høy, fordi den skaper rigiditet. I motsetning til det neoliberale synet, hevder denne boken om velferdsstatens økonomiske sosiologi at *den store motsetningen+ mellom velferdsordninger og økonomisk effektivitet ikke er den eneste mulige karakteristikk av situasjonen i de postindustrielle økonomiene, og den fremmer en økonomisk teori om solidaritet.

Espeli, Harald

Lobbyvirksomhet på Stortinget : lange linjer og aktuelle perspektiver med hovedvekt på næringsinteresser og næringspolitikk

[Oslo] : Tano Aschehoug, 1999. - 340 s.

ISBN 82-518-3802-9

Lobbyvirksomhet omtales stadig oftere i mediene og den offentlige debatten. Denne boken representerer den første systematiske studien av lobbyvirksomhetens omfang og den innflytelsen den har hatt på Stortingets virksomhet, spesielt når det gjelder næringslivets interesser. Boken viser at lobbyvirksomheten har lange tradisjoner, men at omfanget har variert over tid. Den moderne lobbyvirksomheten på Stortinget fikk sitt gjennombrudd på 1970-tallet. Mindretallsregjeringer og oljepenger ga den gang de organiserte næringslivsinteressene bedre muligheter til å påvirke Stortinget enn noen gang tidligere i etterkrigstiden. Det var næringsorganisasjoner og storbedrifter som sto bak dette gjennombruddet og disse har dominert lobbyvirksomheten også fram til våre dager. Stortinget har vist stor åpenhet overfor lobbyister, men har vist mindre vilje til å gi offentligheten innsyn i denne virksomheten. Dette manglende offentlige innsynet er uheldig, ikke minst ut fra en demokratisk synsvinkel. Boken lanserer flere mulige tiltak med tanke på større offentlighet og klarere spilleregler for lobbyaktiviteter. Den er et viktig bidrag til forståelsen av vårt nasjonale styringssystemets virkemåte og for vern om dets legitimitet.

Family change: practices, policies, and values

Arnlaug Leira (ed.)

Stamford, Connecticut : JAI Press, 1999. 247 s.

(Comparative social research ; vol. 18).

ISBN 0-7623-0479-0

Boken inngår i en serie av årlige utgivelser med tittelen *Comparative social research* som i flere år har vært redigert av ISF i samarbeid med Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo. I denne årgangen er hovedtemaet studier av familien, ikke minst i sammenheng med de endringer den utsettes for i vår tid. Over hele den vestlige industrialiserte verden kommer oppløsningen av industrialismens familiemodell og fragmenteringen av tradisjonelle familieforpliktelser – sammen med en økende individualisering – til uttrykk i studier av familien og i politiske analyser. Dagens bilde av familien, med vekt på usikkerhet og mangfold i familieforhold, står i sterk kontrast til den familiemodellen som framsto innen struktur-funksjonalistisk sosiologi på 1950- og 1960-tallet. Den tidens modell var basert på kjernefamilien sentrert rundt den mannlige forsørger og den hjemmeværende kvinnen med omsorgs-funksjoner. Den pågående endring og restrukturering av de tradisjonelle familiemønstrene og nye handlingsmønstre knyttet til familien, har bidratt til en fornyet interesse for familieverdier, forpliktelser, rettigheter og ansvarsfordeling mellom familiemedlemmer og i forholdet mellom familien og staten. Den pågående endringsprosessen som familieinstitusjonen gjennomgår, har også ført til en utvidelse av perspektivene innenfor studier av familien. Samspeillet mellom familiendringer og politiske reformer samt innflytelsen fra nye familiemodeller og familieverdier på politikkenes utforming, er et hovedtema for denne antologien. Ved å nærme seg problemstillinger omkring familieendring, familipolitikk, verdier og normer fra ulike perspektiver, kaster artiklene lys over pågående endringsprosesser når det gjelder begrepet *familie+ og den forfatning familien befinner seg i. Arnlaug Leira har skrevet en innledning til boken, og de øvrige bidragsyterne er An-Magritt Jensen, Anne Helene Gauthier, Annemette Sørensen, John Eriksen, Jo Lindsay, Mary Daly, Birgit Pfau-Effinger, Knud Knudsen, Kari Wærness, Jan Künzler, Hans-Joachim Schulze, Suus van Hekken og Abigail Cope Saguy.

Høgsnes, Geir

Krone for krone : lønnsforhandlinger og -fordelinger

Oslo : Ad Notam Gyldendal, 1999. - 201 s.

ISBN 82-417-1046-1

Hvorfor er misnøyen med lønningene så stor blant ansatte i skoleverket? Hva er årsaken til de hyppige lønnskonfliktene i helsevesenet? Skyldes misnøyen lønnsnivå eller lønnsutvikling? Er diskriminering av *kvinneyrker+en sentral mekanisme i norsk lønnsdannelse? Denne boken tar for seg endringer i relative lønninger i det norske samfunnet. Relativ lønn viser hva den enkelte tjener i forhold til andre. Dette har konsekvenser for hva som aksepteres som rimelig belønning for arbeidsinnsatsen. Betydningen av relativ lønn viser at den sosiale dimensjonen ved lønningene har fått en mer sentral plass i lønnskampen enn den hadde tidligere. Hva man tjener sammenlignet med andre, gir et signal om ens sosiale status i samfunnet. Boken drøfter også hva som motiverer aktørenes handlinger i lønnsdannelsen. For å forstå faktiske forløp og utfall av forhandlingsprosesser, er det nødvendig å trekke inn andre faktorer enn de strengt økonomiske. Da blir sosiale normer for rettferdig fordeling av lønn viktig. Boken presenterer et nytt perspektiv på lønnsforhandlinger i Norge. Hva som skjer på det økonomiske området er i sterk grad forankret i et nettverk av institusjonelle, politiske og sosiale aktører.

Krogstad, Anne

Image i politikken : visuelle og retoriske virkemidler

Oslo : Pax, 1999. - 305 s.

ISBN: 82-530-2092-9

Hvordan kan politikerne få oppslutning for seg og sin politikk uten nødvendigvis å benytte saklige argumenter? Hvordan framtrer politikere i den moderne politiske offentligheten der mediene ofte setter premissene for kommunikasjonen? Politikernes *image+er et hett tema i våre dagers politiske offentlighet. Det handler om måten politikerne presenterer seg på for å kunne påvirke. På den politiske arena hjelper det lite å ha en indre overbevisning dersom den ikke kan formidles til andre i språk og bilder på en måte som når fram til velgerne. Det er ikke bare varer i tradisjonell forstand som markedsføres. Politikerne blir også i stadig større grad gjenstand for bevisst markedsføring. Boken benytter eksempler fra Norge, Sverige, Storbritannia og Frankrike når den analyserer politikernes *image+og i hvilken grad de bruker – eller ikke bruker – kjønn, kropp og språk i denne sammenhengen. Margaret Thatchers politiske *image+er viet et eget kapittel i boken. Inntrykket av hva politikerne er blir til tider gjenstand for større oppmerksomhet enn hva de faktisk sier. Forfatteren viser at de som forsøker å unnsnippe kravene om å ha et image ved å fokusere på saker, ofte likevel blir innhentet av fenomenet. Boken sier oss mye om den medievirkeligheten politikerne og vi andre lever i. Den er forfatterens doktogradsavhandling og har med sin tverrfaglighet vært karakterisert som et solid nybrottsarbeid som ikke minst har fornyet den antropologiske *verktøykassen+.

Matthews, Donald R., Henry Valen

Parliamentary representation : the case of the Norwegian Storting

Columbus, Ohio : Ohio State University Press, 1999. - 211 s. - (Parliaments and legislatures series).

ISBN 0-8142-5002-5

Hvordan – og hvor godt – representerer Stortinget det norske folk? Dette er et hovedspørsmål som denne boken forsøker å besvare. Den henvender seg først og fremst til et internasjonalt publikum og gir en innføring i sentrale trekk ved norsk politikk, valgsystemet, valg av stortingsrepresentanter, politiske partier og grupperinger samt Stortingets organisasjon og virkemåte. Nesten enhver komplisert politisk institusjon har uvanlige og unike egenskaper som gjør den interessant å studere – ikke minst for lesere i andre land. Disse kjenner andre forhold og særtrekk ved institusjoner i eget land og kan dermed se tingene i et annet perspektiv. Det norske parlamentets myndighet og institusjonelle særegenheter skildres spesielt og boken viser at det norske demokratiske systemet egner seg godt til å belyse empirisk sammenhengen mellom representanter og de som blir representert. Videre er studiet av det norske parlamentariske systemet et viktig bidrag til empirisk drøfting av problemstillinger knyttet til representativ styring mer generelt.

Mechanisms of immigration control : a comparative analysis of European regulation policies

Grete Brochmann, Tomas Hammar (eds.)

Oxford : Berg, 1999. - 342 s.

ISBN 1-85973-272-0

Et av de aller mest omstridte spørsmål i Europa i dag er hva man skal gjøre med asylsøkere og mennesker på leting etter arbeid som ankommer daglig, ofte fra land med utbredt fattigdom og forfølgelse. Sett med bakgrunn i dens kostnader – både økonomisk og menneskelig – har innvandringspolitikken forståelig nok blitt en sak av stor politisk betydning. I og med avskaffelsen av kontrollvirksomheten ved EUs interne grenser, er nye former for kontroll nødvendige for å overvåke innvandringen og forhindre illegalt arbeid. EU har således tatt i bruk nye eksterne politiske tiltak både når det gjelder tidlig varsling og intensivert kontroll, med den langsiktige målsettingen å redusere utvandringen fra fattige og krigsherjede land. Men det er grenser for hvor omfattende kontrollvirksomheten kan gjøres uten å krenke viktige normer og verdier i demokratiske land. Likevel er fri innvandring ikke i de europeiske statenes interesse. Det kan undergrave forholdene på arbeids- og boligmarkedet, gjøre planlegging nærmest umulig og endre forutsetningene for velferdsstaten. Denne antologien tar for seg den europeiske innvandrings-kontrollens mekanismer og politiske sider i et forsøk på å gjøre greie for dens kompleksitet og foreslå fornuftige løsninger. Den dekker hendelser fra de siste årene, rasistisk og populistisk partipolitikk og endringer i den internasjonale rammen, så som utviklingen innen EU og Schengen-samarbeidet samt flyktningekrisen i det tidligere Jugoslavia. Bidragsyttere er Grete Brochmann, Dietrich Thränhardt, James F. Hollifield, Rainer Bauböck, Hans van Amersfoort, Tomas Hammar, Giuseppe Sciortino og Kristof Tamas.

Om makt : teori og kritikk

Fredrik Engelstad (red.)

Oslo : Ad Notam Gyldendal, 1999. - 328 s. - (Makt- og demokratiutredningen 1998-2003).

ISBN: 82-417-1111-5

Hva er makt og hvordan virker den? Dette er spørsmål som har stått sentralt i samfunnsforskning og sosialfilosofi, men svarene har vært mange og uenigheten til dels stor. I 1970-årene ga den første norske maktutredningen et presist og viktig svar: Den utøver makt som kan kontrollere det som andre har interesse i. Denne antologien utvider perspektivet utover dette, særlig i retning av de former for makt som ligger i språk og kommunikasjon mellom mennesker. Temaer som det legges særlig vekt på, er forhold mellom individ og samfunn, demokratisk deltakelse samt forhold mellom kjønn. Boken tar opp de viktigste teoriene som har preget debatten i de to siste tiår. For at framstillingen skal bli mest mulig oversiktlig, blir fokus satt på de enkelte teoretikerne. De framstilles oversiktlig og samtidig kritisk i hvert sitt kapittel. Innledningen og avslutningen sammenfatter og drøfter hvordan maktens mange ansikter trer fram i mellommenneskelige forhold og i samfunnet i stort. Boken inneholder essays om Hannah Arendt, Raymond Aron, Pierre Bourdieu, Jacques Derrida, Michel Foucault, Jürgen Habermas, Yvonne Hirdman, Niklas Luhmann, John Rawls og John Searle. I tillegg behandles teorier om patriarkatet. Her omtales Helga Hernes, Sylvia Walby, Beatrice Halsaa og Heidi Hartmann. Bidragsyterne er Fredrik Engelstad, Arild Danielsen, Marianne Nordli Hansen, Erling Sandmo, Sindre Mekjan, Trygve Gulbrandsen, Anne Lise Ellingsæter, Gro Hagemann, Klas Åmark, Elin Svenneby, Helge Høibraaten, Andreas Føllesdal og Øyvind Østerud.

Sandmo, Erling

Voldssamfunnets undergang : om disiplineringen av Norge på 1600-tallet

Oslo : Universitetsforlaget, 1999. - 301 s. - (Det blå bibliotek).

ISBN: 82-00-12980-2

I våre dager er vold et fenomen vi i stor grad oppfatter som noe gitt. Selv ikke i faglig og teoretisk sammenheng diskuterer vi i særlig grad hva vold er. Dersom vi blir konfrontert med volden, reagerer vi umiddelbart og instinktivt med sinne, frykt og av og til kanskje med fascinasjon. Denne boken handler om vold som kulturell konstruksjon. Den er en historisk undersøkelse av hvordan en mengde forskjellige fysiske handlinger kom til å bli forstått som ulike former av det samme bakenforliggende fenomenet – vold. Forfatteren skriver om kulturen i en tid da vårt land har blitt kalt et *voldssamfunn+og tar for seg to norske regioner i tiden fram mot eneveldet. Forfatteren argumenterer for at menneskene den gangen ikke delte vår oppfatning av *vold+som et allment og truende fenomen og at vennskap og samhold var samfunnets grunnverdier til tross for at folk sloss sterkt og ofte. Ved hjelp av nyere kulturhistoriske analysemåter studerer han folks beretninger om dramatiske opplevelser og ser på hvordan deres tenke- og talemåter endret seg i møtet med en ny, mektig statsmakt som definerte den gamle slagsmålskulturen som et voldsproblem. Boken er en revidert utgave av forfatterens doktorgradsavhandling fra 1998 med tittelen *Slagsbrødre: en studie av vold i to norske regioner i tiden fram mot eneveldet*.

Skjeie, Hege.

Vanens makt : styringstradisjoner i Arbeiderpartiet

Oslo : Ad Notam Gyldendal, 1999. - 156 s. - (Makt- og demokratiutredningen 1998-2003).

ISBN 82-417-1113-1

Kampen om regjeringsmakten tilhører et av partipolitikkens kjerneområder. Ønsket om å komme i regjeringsposisjon er en ambisjon de fleste partier deler. Men ett parti har hatt en særlig sterk evne og vilje til å realisere denne ambisjonen, nemlig Det norske Arbeiderparti. Arbeiderpartiets styringstradisjon strekker seg – om ikke uavbrutt – over mer enn femti år. Boken følger Arbeiderpartiet i regjeringsposisjon gjennom overgangen fra flertallsstyre til mindretallsstyre – fra *Gerhardsen-epoken+ til *Gro-epoken+ i norsk politikk. Forfatteren diskuterer politisk lederskap i ulike typer av trengselstider for partiet, som når konfliktene har rast om utenrikspolitiske og sikkerhetspolitiske prioriteringer, når det faglig-politiske samarbeidet har kommet under press, når statsministre har blitt satt på oppsigelse og når nye regjeringkabler har blitt lagt. Boken følger styringsstrevet gjennom Alta-demonstrasjoner, rakettskudd, kvinnepolitiske krav, økonomiske snuoperasjoner og EF/EU-kamp. Men den handler ikke bare om partipolitikkens høydramatiske øyeblikk. Den handler også om maktes trivialiteter - om de mange møtene, de lange dagene, de stadige sonderingene og om all den snakkingen som er nødvendig for å bygge og opprettholde tillit mellom parti og regjering. I slike tillitsforhold kan den personlige utformingen av lederskap få stor betydning. Forfatteren løfter derfor fram særpreget i lederprofiler og styringsstrategier hos Arbeiderpartiets aller mest sentrale tillitsvalgte gjennom perioden: Einar Gerhardsen, Trygve Bratteli og Gro Harlem Brundtland.

Social time and social change : perspectives on sociology and history

Fredrik Engelstad, Ragnvald Kalleberg (eds.)

Oslo : Scandinavian University Press, 1999. - 251 s.

ISBN 82-00-12790-7

Det er ikke til å komme bort fra at sosiologi og de andre samfunnsvitenskapene er historiske disipliner. Men historiske analyser i samfunnsfagene er ikke først og fremst et eget område for forskning og undervisning. Det historiske perspektivet bør være tilstede i alle typer av analyse. Ved å ta utgangspunkt i samfunnsvitenskapelige datas historiske plassering, er målet for denne boken å bidra til selvrefleksjon omkring sosiologi som disiplin. Mot denne bakgrunn reflekterer ni forskere omkring betydningen av tid og sosial endring og knytter disse drøftelsene til vesentlige sosiale institusjoner. Framveksten av nasjoner, forutsetninger for demokrati og økonomisk vekst, familiens funksjon, politiske handlingers logikk og de sosiale disiplinens egen historie er blant de viktigste temaer som diskuteres i boken. Den første delen av bidragene handler om *det stoffet som historie består av+. Problemer omkring tid, endring og kausalitet samt periodisering av den historiske utviklingen drøftes av Craig Calhoun, Andrew Abbot og Elisabeth Clemens. I den andre delen undersøker Robert Dahl, Sverre Bagge og Tamara Hareven potensialene ved systematisk bruk av historisk forskning for å berike empirisk sosiologisk analyse. I den tredje og siste delen blir møtet mellom historie og sosiologi samt sosiologiens status som disiplin sett i et historisk perspektiv av Pierre Bourdieu, Björn Wittrock og Peter Wagner. Bakgrunnen for boken er en konferanse om historie og sosiologi holdt i den gamle byen Tjøme i 1994 og de fleste bidragene stammer fra denne konferansen. Innledningen til boken er skrevet av Fredrik Engelstad og Ragnvald Kalleberg.

Weber, Max***Verdi og handling***

Innledning og utvalg ved Fredrik Engelstad ; oversatt av Helge Jordheim

Oslo : Pax, 1999. - 177 s.

ISBN 82-530-2017-1

Max Weber (1864–1920) er utvilsomt den mest synlige og betydningsfulle enkeltskikkelse i sosiologien i dag. Hans forfatterskap er meget omfattende, både i omfang og tematisk spredning. Det er preget av stor lærdom og samtidig av en uvanlig vilje til å skape store historiske og sosiale synteser. Hans verk har to tyngdepunkter: økonomisk sosiologi og religionssosiologi. Men han ga også varige bidrag til politisk sosiologi, organisasjonsteori, klasse- og lagdelingsteori, kunst- og musikk-sosiologi samt samfunnsvitenskapens metodelære og vitenskapsteori. Det trekk ved Webers tenkning som er mest kjent og kommentert, er hans syn på rasjonalitet. Han beskrev rasjonalitetens framvekst i den vestlige kultur på en rekke ulike felter, men hans egen holdning til rasjonalitet var preget av ambivalens. Han så den som en forutsetning for vitenskapelige og økonomiske framskritt, men også som en trussel mot fornyelse og skapende virksomhet. Fortsatt kommer det ut en mengde bøker og artikler om hans liv og virke. Det vitenskapsfilosofiske utvalget som foreligger i denne boken, består av klassiske tekster hentet fra *Gesammelte Aufsätze zur Wissenschaftslehre* og har til hensikt å synliggjøre Webers virke som vitenskapsteoretiker og hans syn på grunnlagsproblemer. Boken har tre tyngdepunkter: Webers begrep om handling, samfunnsvitenskapelige forklaringer og verdienes plass i vitenskapen. Dette er sider ved Webers tenkning som ikke har fått tilstrekkelig oppmerksomhet i vårt land, men som kanskje er noe av det mest originale i hans verk.

Aardal, Bernt, i samarbeid med Henry Valen, Hanne Marthe Narud og Frode Berglund

Velgere i 90-årene

Oslo : NKS-Forlaget, 1999. - 261 s.

ISBN 82-508-1882-2

Storingsvalget i 1997 er det foreløpig siste i en rekke turbulente valg siden slutten av 1980-årene. En hovedproblemstilling i denne boken er i hvilken grad og på hvilken måte utslagene ved dette valget representerer en videreføring av tidligere utviklingstrekk, eller om dette valget tvert imot må forstås som et unntak og brudd med langsiktige trender. Her analyseres blant annet valgkampen i 1997, de relativt store velgervandringene, stridsspørsmål og ideologi, EU-sakens betydning, regjeringsalternativer og Jaglands krav om 36,9 prosent oppslutning, partitilknytning sett i sammenheng med utdanning og politisk ideologi, holdninger og tillit til politikerne, politisk interesse og ideologiske mønstre blant ungdom samt forskjeller i stemmegivningen hos kvinner og menn. Boken avsluttes med et kapittel om norsk politikk foran et nytt hundreår. Den er basert på en landsrepresentativ intervju-undersøkelse som er gjennomført umiddelbart etter valget. Undersøkelsen inngår i en rekke tilsvarende undersøkelser i regi av Valgforskningsprogrammet ved ISF.

Alfabetisk person- og tittelregister

12 years of social science research	9, 48
A critical evaluation of the current status of learning theory	23
Abbott, Andrew	184, 200
Abel-Smith, Brian	74
Across the boundaries of organizations	82
Acta Sociologica	16
Action and ideation	43
Aga, Synnøva	104, 113
Albæk Jensen, Jørgen	178
Allén, Lars	116
Allén, Lars. Det norske samfunn	137
Alstad, Bjørn	55
Altern, Inger Haugen	129
Alternatives to capitalism	141
Amersfoort, Hans van	196
An introduction to Karl Marx	134
Andersen, Rolf K. Ansvar for andre	172
Andersson, Sten	66
Andreassen, Harriet	120
Ansvar for andre	172
Arbeid og kjønn	183
Arbeiderkollektivet	8, 46, 126
Arbeidernes syn på faglige og politiske spørsmål	52, 56
Arbeiderpartiet og planstyret 1945 – 1965	158
Arbeidsfolk på flyttefot	87
Arbeidsmarkedsøkonomi	170
Arendt, Hannah	197
Arner, Oddvar	38
Arner, Oddvar. Dødsulykker blant sjømenn	76
Arnold, Thurman W.	74
Aron, Raymond	197
Arv eller miljø?	133
Asheim, Bjørn T.	186
Asheim, Olav	101
Attitudes towards foreign affairs as a function of personality	39
Attneave, Carolyn	111
Aubert, Vilhelm	7, 9, 10, 11, 91, 101, 128, 129
Aubert, Vilhelm. Continuity and development in law and society	142
Aubert, Vilhelm. Det dolda samhället	55
Aubert, Vilhelm. Det skjulte samfunn	55
Aubert, Vilhelm. Elements of sociology	51
Aubert, Vilhelm. En lov i søkelyset	22
Aubert, Vilhelm. Felagsfrædi	51
Aubert, Vilhelm. In search of law	123, 142

Aubert, Vilhelm. Inledning till rättsociologin	66
Aubert, Vilhelm. Lag, samhälle, individ	74
Aubert, Vilhelm. Likhet og rett	50
Aubert, Vilhelm. Om straffens sosiale funksjon	26
Aubert, Vilhelm. Proeven van rechtssociologie	66
Aubert, Vilhelm. Rett og samfunnsforskning	34
Aubert, Vilhelm. Retten og menneskene	25
Aubert, Vilhelm. Rettens sosiale funksjon	102
Aubert, Vilhelm. Rettssosiologi	66
Aubert, Vilhelm. Sosialt samspel	51
Aubert, Vilhelm. Sociologi : sosialt samspel	109
Aubert, Vilhelm. Sociologia del derecho	66
Aubert, Vilhelm. Sociology of law	74
Aubert, Vilhelm. Sosiologen i samfunnet	95
Aubert, Vilhelm. Sosiologi	51
Aubert, Vilhelm. Sosiologi 1 : sosialt samspill	109
Aubert, Vilhelm. Straff og lagdeling	50
Aubert, Vilhelm. Tenk en gang til	24
Aubert, Vilhelm. The hidden society	55
Aubert, Vilhelm. Ufred	118
Axelsen, Thorbjørn	91
Backe-Hansen, Elisabeth	171
Bagge, Sverre	200
Baker, Richard A.	174
Bakke, Egil	140
Bakken, Ingeborg	120
Balas, Gro. Faglig kvinnepolitikk	120
Banton, Michael	74
Barlindhaug, Rolf	140
Barth, Erling. Arbeidsmarkedsøkonomi	170
Barth, Fredrik	95, 101
Bateson, Gregory	110
Bauböck, Rainer	196
Bauer, Tamas	141
Bay, Christian. Tenk en gang til	24
Bay, Christian. The structure of freedom	35
Bay, Nancy	31
Becker, Howard S.	55
Befring, Edvard	171
Benum, Edgeir. Maktsentra og opposisjon	69
Berg, Anne Marie. Faglig kvinnepolitikk	120
Berg, Anne Marie. I kvinners bilde	104
Berg, Mie	137
Berg, Mie. Møteboka	132

Berg, Nina	149
Berg-Schlosser, Dirk	184
Berge, Åse. I kvinners bilde	104
Bergh, Trond	158
Berglund, Hans. Sociology of work in the Nordic countries	108
Berglund, Frode. Velgere i 90-årene	202
Det beste av Karl Marx	156
Bettelheim, Charles	21
Billing, Greta. Kulturpolitikk og samfunnsforandring	106
Birker, Lord Lindsay of	21
Bjerkedal, Tor	150
Bjørklund, Tor	189
Bjørklund, Tor. Entreprenøren	11
Bjørklund, Tor. Et lokalvalg i perspektiv	188
Bjørklund, Tor. Høyrebølgen – epokeskifte i norsk politikk?	116
Bjørklund, Tor. Mot strømmen	119
Bjørklund, Tor. Om folkeavstemninger	180
Bjørnson, Bjørnstjerne	154
Blix, Karin Wenche Schytte	171
Blossfeld, Hans-Peter	175
Blumberg, Abraham S.	74
Boasson, Ch. Research for peace	28
Bober, M. M.	21
Bodin, Arthur	111
Borchgrevink, Tordis	111, 139, 166
Borgan, Sigmund	87
Borgen, Johan	118
Borgese, G. A.	21
Botten, Grete	150
Bourdieu, Pierre	197, 200
Brand	154
Bratteli, Trygve	199
Braun, Michael	184
Bredemeier, Harry C.	74
Brekke, Jan-Paul. Ansvar for andre	172
Brochmann, Bjørn S.	130
Brochmann, Grete. European integration and immigration	177
Brochmann, Grete. Grenser for kontroll	181
Brochmann, Grete. Mechanisms of immigration control	196
Brochmann, Grete. Methodological issues in comparative social science	184
Brochmann, Grete. Middle East Avenue	159
Brochmann, Grete. Regional cultures	186
Brown, Keith	189
Brox, Ottar	116, 128, 129, 130, 140, 164
Brun-Gulbrandsen, Sverre	91

Brun-Gulbrandsen, Sverre. Kjønnssrolle og ungdomskriminalitet	36
Brun-Gulbrandsen, Sverre. Kvinnors liv och arbete	47
Brundtland, Gro Harlem	199
Brunstad, Rolf Jens	140
Brunswik, E.	32
Brussel midt imot	173
Brøgger, Jan	91
Bråten, Stein	126
Buch, Liv	120
Bugge, Hans Chr.	174
Burmeister, Frank	178
Bysveen, Tor	140
Baadshaug, Maren Brit	104
Calhoun, Craig	200
Campbell, Angus	9
Cappelen, Ådne	158, 164
Carlin, Jerome E.	74
The cement of society	143
Challenges to representative democracy	189
The changing roles of men and women	47
Christensen, Tom	158
Christiansen, Bjørn. Attitudes towards foreign affairs	39
Christiansen, Bjørn. Rosenzweigs billedfrustrasjonstest	29
Christiansen, Bjørn. Some comments on the causes and effects	45
Christie, Nils	40, 118
Christie, Vigdis Moe	150
Clemens, Elisabeth	200
Cohen, G. A.	141
Colbjørnsen, Tom	126
Comparative social research	11, 175, 184, 186, 192
Constitutional justice under old constitutions	174
Continuity and development in law and society	142
Converse, Philip E. Velgere og politiske frontlinjer	88
Cooke, Philip	186
Cottrell, W. F. Research for peace	28
Coward, Kirsti. Rettssosiologi	66
A critical evaluation of the current status of learning theory	23
Current issues in comparative macrosociology	184
Dagliglivets organisering	124
Dagsvik, John	140
Dahl, Hans Fredrik	107, 116
Dahl, Robert	200
Dahl, Tove Stang	107, 122, 139

Dahlström, Edmund	108
Dahlström, Edmund. Kvinnors liv och arbete	47
Dahlström, Gösta. Kvinnors liv och arbete	47
Dahrendorf, Ralf	74
Dale, Erling Lars	101
Dalen, Erik	116
Daly, Mary	192
Danielsen, Arild	197
Dantzig, D. Van	21
De nasjonale strateger	187
The defences of the weak	58
Delperee, Francis	174
Democracy in a world of tensions	21
Den kvinnelige arbeiderklassen	125
Den samfunnsvitenskapelige tenkemåte	68
Denstad, Brit	130
Derrida, Jacques	197
Det beste av Karl Marx	156
Det dolda samhället	55
Det ensporede system	84
Det moderne gjennombrudd 1870 – 1905	182
Det moderne gjennombruddet i bondesamfunnet	168
Det norske samfunn	137
Det norske valgforskningsprogrammet : publikasjonsliste 1956 – 1998	8-9
Det skjulte samfunn	55
Det uferdige	83
Dewey, John	21
Dialektikk og samfunnsvitenskap	70
Dicey, A. V.	74
The distant democracy	92
Det dolda samhället	55
Dror, Yehezkel	74
Dubouis, Louis	178
Ducasse, C. J.	21
Durkheim, Emile	74
Dødsulykker blant sjømenn	76
Daatland, Svein Olav. Dagliglivets organisering	124
Eckhoff, Torstein	74, 118, 128, 142
Eckhoff, Torstein. En lov i søkelyset	22
Eckhoff, Torstein. Rationality and responsibility	42
Eckhoff, Torstein. Retten og menneskene	25
Eckhoff, Torstein. Rettferdighet og rettssikkerhet	60
Eckhoff, Torstein. Rettferdighet ved utveksling og fordeling av verdier	79
Eckhoff, Torstein. Utviklingslinjer i norsk statsstyre	61

Economic development and the response of labor in Scandinavia	81
Edin, Bertil	74
Eeg-Henriksen, Fride	104
Ego i moderne psykologi	37
Egsmose, Lisbeth	108
Eide, Ingrid	137
Eide, Kjell	95
Eidem, Elina Lorck	31
Ein målstrid i bygde-Norge	97
Electoral change	152
Elements of sociology	51
Ellingsæter, Anne Lise	139, 197
Elstad, Jon Ivar	150
Elster, Jon	101, 107, 140, 171, 174
Elster, Jon. Alternatives to capitalism	141
Elster, Jon. An introduction to Karl Marx	134
Elster, Jon. Karl Marx : a reader	134
Elster, Jon. Local justice	153
Elster, Jon. Making sense of Marx	134
Elster, Jon. Solomonic judgements	144
Elster, Jon. Sour grapes	144
Elster, Jon. The cement of society	143
Elster, Jon. Ulysses and the Sirens	144
Elster, Jon. Vitenskap og politikk	145
Empirisme og demokrati	7
En lov i søkelyset	22
Enerstvedt, Regi Th.	101
Enerstvedt, Regi Th. Dialektikk og samfunnsvitenskap	70
Engelstad, Fredrik	12, 104, 137, 140, 201
Engelstad, Fredrik. Det beste av Karl Marx	156
Engelstad, Fredrik. Institutional aspects of work and wage	175
Engelstad, Fredrik. Kjærlighetens irrganger	154
Engelstad, Fredrik. Likhhet og styring	147
Engelstad, Fredrik. Methodological issues in comparative social science	184
Engelstad, Fredrik. Modeller i familiebehandling	110
Engelstad, Fredrik. Norsk sosiologi siden 1969	11
Engelstad, Fredrik. Om makt	197
Engelstad, Fredrik. Regional cultures	186
Engelstad, Fredrik. Samfunn og vitenskap	179
Engelstad, Fredrik. Samfunnsformasjonen	131
Engelstad, Fredrik. Samspill og endring i familien	111
Engelstad, Fredrik. Social time and social change	200
Endring og kontinuitet : stortingsvalget 1989	176
Enjolras, Bernard. Protection sociale et performance économique	190
Det ensprede system	84

Entreprenøren	11
Ergec, Rusen	174
Ericsson, Kjersti	91, 171
Eriksen, John	192
Eskeland, Ståle. *Retts hjelp+	90
Espeli, Harald. Lobbyvirksomhet på Stortinget	191
Et flyktningsamfunn vokser fram	72
Et lokalvalg i perspektiv	188
Et valg i perspektiv	176
European integration and immigraton from third countries	177
Evans, Tordis Dalland. Velferdssamfunnets barn	171
Faglig kvinnepolitikk	120
Falkum, Erik	150
Familie, seksualitet og samfunn	62
Familien i klassesamfunnet	100
Familjen i klassamhället	100
Family change	192
Father absence and personality development of children in sailor families	38
Favoreu, Louis	174
Feiring, Robert	126
Felagsfrædi	51
Fengselssamfunnet	40
Ferber, Andrew	111
Field, G. C.	21
Finne, Just. *Retts hjelp+	90
Fisch, Richard	111
Fiskere i Kerala	67
Fivelsdal, Egil	126
Fivelsdal, Egil. Funksjonærenes syn på faglige og politiske spørsmål	52, 56
Fjerndemokratiet	92
Flekkøy, Målfrid Grude	116
Flemmen, Anne Britt	149
Et flyktningsamfunn vokser fram	72
Forbrukeren i det moderne samfunn	64
Forskning om kvinner, familie og likestilling	11
Forsøks gymnas i praksis	71
Forsøks gymnas	80
Foss, Olaf	140
Foucault, Michel	197
Fougner, Brit	120
Fra arbeidsfred til stillingskrig	135
Franco, Francisco	69
Franklin, Mark N. Electoral change	152
Frauenzeit	139

French jr., John R. P. Samarbeid i industribedriften	33
Frihagen, Arvid	95
Frisch, Maj.	55
Frisch, Ragnar	101
Frivillighetens integrasjon	167
Frizell, Johan	175
Fromm, Erich	35
Frondizi, Risieri	21
Frønes, Ivar	137
Frønes, Ivar. Uten reformer stopper Norge	130
Frønes, Ivar. Velferdssamfunnets barn	171
Funksjonærenes syn på faglige og politiske spørsmål	52, 56
Føllesdal, Andreas	197
Førde, Brit. Faglig kvinnepolitikk	120
Galtung, Johan	9, 67, 95
Galtung, Johan. Fængselsamfunnet	40
Galtung, Johan. Gandhis politiske etikk	30
Gandhi, Mohandas Karamchand	30
Gandhis politiske etikk	30
Gauthier, Anne Helene	192
Gender and change in developing countries	149
Gerhardsen, Einar	199
Gerrard, Siri	149
Gesammelte Aufsätze zur Wissenschaftslehre	201
Gjertsen, Arild. Familien i klassesamfunnet	100
Gjessing, Guttorm. Tenk en gang til	24
Gjestland, Dag	113
Gjestland, Dag. I virkeligheten	128
Gjestland, Dag. Tid for samfunnsforskning	129
Gjølberg, Ole	116
Glomm, Margit. Faglig kvinnepolitikk	120
Gluckman, Max	74
Goldstone, Jack A.	184
Goldthorpe, John H. Current issues in comparative macrosociology	184
Gorecki, Jan	74
Grenness, Carl Erik	91, 101
Grenness, Carl Erik. Samfunn og vitenskap	179
Grenser for kontroll	181
Grevstad, Knut	140
Grimnes, Ole Kristian. Et flyktningsamfunn vokser fram	72
Griswold, Wendy	186
Grue, Lars	171
Grue, Lars. Arv eller miljø?	133
Grund, Jan	130

Grünfeld, Berthold	133
Grønlie, Tore	158
Grønseth, Bjørg. Hjemmet som arbeidsplass	65
Grønseth, Erik	11, 31, 38, 91, 101, 104
Grønseth, Erik. Familie, seksualitet og samfunn	62
Gulbrandsen, Lars	116, 130
Gulbrandsen, Trygve	10, 197
Gulbrandsen, Ørnulf	126
Gulli, Brita	104
Gullvåg, Harriet. Posisjon og innstillinger hos industriarbeidere	31
Gullvåg, Ingemund. Research for peace	28
Gundersen, Aase	149
Gustavsen, Bjørn	128
Gustavsson, Sverker	178
Haavio-Mannila, Elina. Sociology of work in the Nordic countries	108
Habberstad, Dagfinn	120
Habermas, Jürgen	197
Hagemann, Gro	197
Hagemann, Gro. Det moderne gjennombrudd 1870 – 1905	182
Hagemann, Gro. Høydeskrekk	166
Hagemann, Gro. Kjønn og industrialisering	165
Hagtvet, Bernt. Høyrebølgen – epokeskifte i norsk politikk?	116
Haley, Jay	110
Halsaa, Beatrice	197
Halvorsen, Helge	108
Halvorsen, Helge. Marked for arbeid	113
Halvorsen, Knut	140
Hammar, Tomas	196
Hammar, Tomas. Mechanisms of immigration control	196
Hammer, Torild	150
Hanisch, Ted	10, 12
Hanisch, Ted. Arbeidsfolk på flyttefot	87
Hanisch, Ted. Fra arbeidsfred til stillingskrig	135
Hanisch, Ted. Hele folket i arbeid	103
Hanisch, Ted. I virkeligheten	128
Hanisch, Ted. Marked for arbeid	113
Hanisch, Ted. Sociology of work in the Nordic countries	108
Hanisch, Ted. Uten reformer stopper Norge	130
Hannan, Michael T.	175
Hansen, Bjørn	10
Hansen, Marianne Nordli	175, 197
Hanssen, Haakon Smedsvig. Jeg og de andre	114
Hareven, Tamara	200
Hartmann, Heidi	197

Hatland, Aksel	130
Haugen, Inger	129
Hauger, Terje	113
Haugsgjerd, Svein. Modeller i familiebehandling	110
Haugsgjerd, Svein. Nytt perspektiv på psykiatrien	77
Haugsgjerd, Svein. Samspill og endring i familien	111
Haukaa, Runa	104
Haukaa, Runa. Kvinneforskning	122
Heidar, Knut	137
Hekken, Suus van	192
Hele folket i arbeid	103
Helgesen, Jan	174
Hellesnes, Jon	101
Helse i Norge	150
Hem, Lars. Forsøksgymnas i praksis	71
Hem, Lars. Forsøksgymnaset	80
Hem, Lars. Sosialpsykologi	91
Henriksen, Hildur Ve. Familien i klassesamfunnet	100
Herbst, Philip G.	91
Hernes, Helga Maria	122, 197
Hernes, Helga Maria. Frauenzeit	139
Hernes, Helga Maria. Welfare state and woman power	138
The hidden society	55
Hilf, Meinhard	178
Hillestad, Per Otto	171
Hirdman, Yvonne	197
Hirsti, Reidar	50
Hjeltnes, Guri	116
Hjemmet som arbeidsplass	65
Hjort, Haldis. Familien i klassesamfunnet	100
Hoel, Marit	113
Hoel, Marit. Den kvinnelige arbeiderklassen	125
Hoel, Marit. Arbeid og kjønn	183
Hoel, Marit. Kollektivteori og sosiologi	126
Hoel, Marit. Kvinneforskning	122
Hoëm, Anton	129
Hofmaier, Bernd	126
Hollifield, James F.	196
Holmboe-Ottesen, Gerd	149
Holter, Harriet	11, 80, 104, 122, 129
Holter, Harriet. Familien i klassesamfunnet	100
Holter, Harriet. Hjemmet som arbeidsplass	65
Holter, Harriet. Kvinners liv og arbeid	47, 96
Holter, Harriet. Kvinnors liv och arbete	47, 78, 96
Holter, Harriet. Könroller och samhällsstruktur	76

Holter, Harriet. Posisjon og innstillinger hos industriarbeidere	31
Holter, Harriet. Sex roles and social structure	47, 78, 96
Holter, Harriet. Sosialpsykologi	91
Holter, Øystein Gullvåg	122
Hompland, Andreas	116
Hompland, Andreas. Ein målstrid i bygde-Norge	97
Hompland, Andreas. Samfunn	115
Hompland, Andreas. Sideblikk på maktmenneske frå Alta til Bergen	121
Hompland, Andreas. To-kyrs industriarbeidarar i streik	127
Hood, Roger	74
Horvath, Barna	21
Houg, Tora. Jeg og de andre	114
Hovi, Jon. Strategisk handling	160
Howard, Jan	74
Hundeide, Karsten	171
Huseby, Beate M.	189
Hvinden, Bjørn	113
Hvinden, Bjørn. Kolleger imellom	136
Hvinden, Bjørn. Kollektivteori og sosiologi	126
Hylland, Aanund	169
Hyman, Herbert	7, 9, 31
Høgsnes, Geir	175
Høgsnes, Geir. Krone for krone	193
Høibraaten, Helge	197
Høydeskrekk	166
Høyesterett og folkestyret	163
Høyrebølgen – epokeskifte i norsk politikk?	116
Haaland, Arild. Tenk en gang til	24
Haavind, Hanne	139
Haavind, Hanne. Kvinneforskning	122
I kvinners bilde	104
I virkeligheten	128
Ibsen, Henrik	154
Idealer og realiteter i psykiatrisk sykehus	8, 57
Image i politikken	194
In search of law	123, 142
Inledning till rättssociologin	66
Institutional aspects of work and wage determination	175
Institutt for samfunnsforskning 1950 – 1975	10, 11
An introduction to Karl Marx	134
The Irish economy in a comparative institutional perspective	157
Isachsen, Arne Jon	116
Israel, Joachim. Samarbeid i industribedriften	33
Iversen, Jens-Gustav	133

Jackson, Don	110
Jacobsen, Eugene	9
Jacobsen, Knut Dahl	129
Jacobsen, Knut Dahl. Rationality and responsibility in administrative	42
Jacobsen, Knut Dahl. Teknisk hjelp og politisk struktur	53
Jahr, Erika. Faglig kvinnepolitikk	120
Jahre, Anders	38
Jakobsen, Ellen	120
Janoski, Thomas	184
Jeg og de andre	114
Jensen, An-Magritt	149, 171, 192
Jensen, Jørgen Albæk	178
Jenssen, Anders Todal	189
Jenssen, Anders Todal. Brussel midt imot	173
Johannesen, Georg	116
Johansen, Per Richard	164
John Gabriel Borkman	154
Jordheim, Helge	201
Jordmor der mor bor?	161
Justice and the rule of law	60
Jørgensen, Jørgen	21
Kabir, Humayun	21
Kafka, John	110
Kahn-Freund, O.	74
Kalleberg, Annemor	113
Kalleberg, Annemor. Dagliglivets organisering	124
Kalleberg, Annemor. I kvinners bilde	104
Kalleberg, Arne L.	175
Kalleberg, Ragnvald	95, 101, 126
Kalleberg, Ragnvald. Institutional aspects of work and wage	175
Kalleberg, Ragnvald. Methodological issues in comparative social science	184
Kalleberg, Ragnvald. Regional cultures	186
Kalleberg, Ragnvald. Samfunn og vitenskap	179
Kalleberg, Ragnvald. Social time and social change	200
Kallen, Horace M.	21
Kalven Jr, Harry	74
Kapitalen	156
Karl Marx : a reader	134
Karlsen, Jan Erik	130
Katz, Daniel	9, 28
Katz, Daniel. Political parties in Norway	54
Katz, Daniel. Velgere og politiske frontlinjer	88
Kawashima, Takeyoshi	74

Keating, Michael	186
Kerala fishermen and the Indo-Norwegian Pilot Project	67
Kielland, Alexander	154
Kjeldstad, Randi	140
Kjærlighetens irrganger	154
Kjølsrød, Lise. Jordmor der mor bor?	161
Kjølsrød, Lise. Velferdssamfunnets barn	171
Kjønn og industrialisering	165
Kjønnsrolle og ungdomskriminalitet	36
Klausen, Arne Martin. Fiskere i Kerala	67
Klausen, Arne Martin. Kerala fishermen	67
Kleppe, Per	164
Knudsen, John Chr.	171
Knudsen, Knud	192
Knutsen, Oddbjørn	116, 189
Kolleger imellom	136
Kollektivteori og sosiologi	126
Konflikt og opinion	176
Kontroverser i norsk sosiologi	11, 151
Korbøl, Aud	113, 128
Korbøl, Aud. Møteboka	132
Koritzinsky, Theo	130
Korporatisme på norsk	168
Korsnes, Olav	126
Kramer, Ralph M. Privatization in four European countries	162
Krech, David	7, 8, 9, 31
Kriminalitet, straff og samfunn	98
Kringlen, Einar	133
Kristoffersen, Lars B.	150, 171
Krogstad, Anne. Høydeskrekk	166
Krogstad, Anne. Image i politikken	194
Krone for krone	193
Kulturoppfatninger og samfunnsutvikling	85
Kulturpolitikk og samfunnsforandring	106
Kunnskapsregimer	187
Kvale, Steinar	91
Kvinneforskning	122
Den kvinnelige arbeiderklassen	125
Kvinnens liv og arbeid	47, 96
Kvinnors liv och arbete	47, 78, 96
Künzler, Jan	192
Könsroller och samhällsstruktur	78
Lafferty, William M.	116
Lafferty, William M. Economic development and the response of labor	81

Lag, samhälle, individ	74
Lane, Jan-Erik	164, 169
Lazarsfeld, Paul F.	7, 8, 9
Lefebvre, Henri	21
Leira, Arnlaug	113, 139, 171
Leira, Arnlaug. Dagliglivets organisering	124
Leira, Arnlaug. Family change	192
Leira, Arnlaug. Forskning om kvinner, familie og likestilling	11
Leira, Arnlaug. I kvinners bilde	104
Leira, Arnlaug. Institutional aspects of work and wage determination ...	175
Leira, Arnlaug. Methodological issues in comparative social science	184
Leira, Arnlaug. Regional cultures	186
Leira, Arnlaug. Welfare states and working mothers	155
Leonardsen, Dag	116
Lesjø, Jon Helge	116
Lewis, C. I.	21
Lie, Haakon	118
Lie, Merete	149
Likhet og effektivitet	190
Likhet og rett	50
Likhet og styring	147
Lilja, Kari	108
Lindbekk, Tore	116
Lindblad, Sven	128
Lindblad, Sven. Vilhelm Aubert : en bibliografi	11
Lindsay, Jo	192
Lindsay of Birker, Lord	21
Liptakova, Edita	31
Listhaug, Ola	173, 189
Ljones, Olav	140
Lobbyvirksomhet på Stortinget	191
Local justice	153
Logemann, J. H. A.	21
Et lokalvalg i perspektiv	188
Lord Lindsay of Birker	21
Lorentzen, Håkon. Ansvar for andre	172
Lorentzen, Håkon. Frivillighetens integrasjon	167
Lorentzen, Håkon. Narkotikaproblemer	148
Lorentzen, Håkon. Privatization in four European countries	162
LOS-forskningen ved Institutt for samfunnsforskning	11
Lotherington, Anne Therese	149
En lov i søkelyset	22
Luhmann, Niklas	197
Lund, Jørgen	113
Lund, Ragnhild	149

Lunden, Kåre	107
Lynn, David B.	38
Lysgaard, Sverre	9, 91, 95, 126, 129
Lysgaard, Sverre. Arbeiderkollektivet	8, 46
Lysgaard, Sverre. Arbeidernes syn på faglige og politiske spørsmål	52, 56
Løchen, Yngvar	91, 95, 116
Løchen, Yngvar. Idealer og realiteter i psykiatrisk sykehus	8, 57
Løken, Johan C.	164
Macaulay, Stewart	74
Macdonald, Stuart Elaine	189
Mackie, Thomas T. Electoral change	152
Madsen, Jan	95
Magnussen, Olav. Arbeidsmarkedsøkonomi	170
Maine, Henry	74
Making sense of Marx	134
Makt og materiell og andre politiske innlegg	86
Maktsentra og opposisjon	69
Malnes, Raino. Samfunn og vitenskap	179
Marcus, Maeva	174
Mariussen, Åge	175, 186
Marked for arbeid	113
Marsden, Peter V.	
Marshall, James	21
Martinussen, Willy	10, 128
Martinussen, Willy. Fjerndemokratiet	92
Martinussen, Willy. Hjemmet som arbeidsplass	65
Martinussen, Willy. The distant democracy	92
Martinussen, Willy. Tid for samfunnsforskning	129
Martinussen, Willy. Velgere og politiske frontlinjer	88
Marx, Karl	70, 105, 134
Marx, Karl. Det beste av Karl Marx	156
Marx, Karl. Kapitalen	156
Marx, Karl. Samlede verker	156
Mathias, Jörg	186
Mathiesen, Thomas	95, 101, 128
Mathiesen, Thomas. Across the boundaries of organizations	82
Mathiesen, Thomas. Det uferdige	83
Mathiesen, Thomas. Kriminalitet, straff og samfunn	98
Mathiesen, Thomas. Pressgruppe og samfunnsstruktur	93
Mathiesen, Thomas. The defences of the weak	58
Mathiesen, Thomas. The politics of abolition	99
Mathiesen, Thomas. Tiltak mot ungdomskriminalitet	59
Matthews, Donald R. Parliamentary representation	195
Maus, Didier	174

Mayer, Karl Ulrich	184
McCarthy, Joseph	118
McGill, Christa	184
McKeon, Richard. Democracy in a world of tensions	21
Mechanisms of immigration control	196
Mekjan, Sindre	197
Melhuus, Marit	139
Melief, Willem B. Privatization in four European countries	162
Meløe, Jakob	101
Meninger i NRK	94
Merton, Robert	26
Methodological issues in comparative social science	184
Meur, Gisele de	184
Michelman, Frank	174
Middle East Avenue	159
Midgaard, Knut	164
Midgaard, Knut. Representativt demokrati	169
Miller, Arthur H.	189
Minuchin, Salvador	111
Mjøset, Lars	137
Mjøset, Lars. Institutional aspects of work and wage determination	175
Mjøset, Lars. Kontroverser i norsk sosiologi	11, 151
Mjøset, Lars. Methodological issues in comparative social science	184
Mjøset, Lars. Regional cultures	186
Mjøset, Lars. The Irish economy in a comparative institutional	157
Modeller i familiebehandling	110
Det moderne gjennombrudd 1870 - 1905	182
Det moderne gjennombruddet i bondesamfunnet	168
Moene, Karl Ove. Alternatives to capitalism	141
Molden, Ingvild . LOS-forskningen ved Institutt for samfunnsforskning	11
Monaghan, Henry Paul	174
Moriondo, Ezio	74
Mot strømmen	119
Moum, Knut	164
Moum, Torbjørn. Arv eller miljø?	133
Moum, Torbjørn. Helse i Norge	150
Mounier, Emmanuel	21
Multiple-probability learning	32
Munro, Colin R.	178
Murphy, Walter F.	174
Mühleisen, Wencke	166
Müller, Walter	184
Myrdal, Alva	28
Møteboka	132
Ein målstrid i bygde-Norge	97

Napier, Augustus	111
Narkotikaproblemer	148
Narud, Hanne Marthe	169
Narud, Hanne Marthe. Challenges to representative democracy	189
Narud, Hanne Marthe. Velgere i 90-årene	202
De nasjonale strateger	187
National parliaments as cornerstones of European integration	178
Nilson, Sten Sparre	116, 169
Nilsson, Jan-Evert	130
Nordby, Trond. Arbeiderpartiet og planstyret 1945 – 1965	158
Nordby, Trond. Det moderne gjennombruddet	168
Nordby, Trond. Korporatisme på norsk	168
Nordic journal of political economy	11
Nordland, Eva	116
Noreng, Øystein	107, 116
Norseng, Per. En lov i søkelyset	22
Norsk sosiologi siden 1969	11
Det norske samfunn	137
Det norske valgforskningsprogrammet : publikasjonsliste 1956 – 1998	8-9
Norton, Philip	178
Nove, Alec	141
Nypan, Astrid	149
Nytt perspektiv på psykiatrien	77
Næss, Arne	7, 21, 28, 101
Næss, Arne. Gandhis politiske etikk	30
Næss, Arne. Tenk en gang til	24
Næss, Siri	91
Når godene skal deles	140
Ofstad, Harald	91
Ofstad, Harald. Tenk en gang til	24
Ogden, Terje	171
Okun, Arthur. Likhet og effektivitet	190
Olaussen, Turid Innerstrand	120
Om folkeavstemninger	180
Om makt	197
Om staten	107
Om straffens sosiale funksjon	26
Opsahl, Torkel	60
Orientering	118
Osmundsen, Terje	116
Ossowski, Stanislaus	21
Over evne I	154

Padovani, Umberto A.	21
Parliamentary representation	195
Parsons, Talcott	105
Pascual, Ricardo R.	21
Pasquinelli, Sergio. Privatization in four European countries	162
Patri, Aime	21
Pausewang, Siegfried	95
Pedersen, Evy Buverud	120
Perelman, Chaim	21
Pettersen, Per Arnt	173, 189
Pfau-Effinger, Birgit	192
Piaget, Jean	23
Pintarists, Sylvia	186
Plamenatz, John Petrow	21
Podgorecki, Adam	74
Political parties in Norway	54
The politics of abolition	99
Pool, Ithiel de Sola	21
Posisjon og innstillinger hos industriarbeidere	31
Positivism, dialektikk, materialisme	101
Pressgruppe og samfunnsstruktur	93
Privatization in four European countries	162
Proeven van rechtssociologie	66
Protection sociale et performance économique	190
På Guds veier	154
Rabinowitz, George	189
Ragin, Charles C.	184
Ramsøy, Natalie Rogoff. Det norske samfunn	137
Ramsøy, Odd	95
Ranx, Jules	111
Rasch, Bjørn Erik. Representativt demokrati	169
Rasch, Bjørn Erik. Strategisk handling	160
Rasch, Bjørn Erik. Symbolpolitikk og parlamentarisk styring	164
Rationality and responsibility in administrative and judicial	42
Rawls, John	197
Regional cultures	186
Regjeringens opplysningsplikt overfor Stortinget	185
Remlow, Tom. Forsøksgymnas i praksis	71
Renner, Karl	74
Report on activities 1950 – 1958	9
Report on activities 9. February 1950 – 9. February 1952	8
Representativt demokrati	169
Repstad, Pål	116, 137
Research for peace	28

Ressner, Ulla	126
Rett og samfunnsforskning	34
Retten og menneskene	25
Rettsens sosiale funksjon	102
Rettferdighet og rettssikkerhet	60
Rettferdighet ved utveksling og fordeling av verdier	79
*Retts hjelp+	90
Retts sosiologi	66
Rideau, Joël	178
Rieger, Ladislaus	21
Rieper, Olaf	108
Rinde, Erik	6, 7, 9, 11, 28, 33
Rinde, Sigurd	7, 11
Ringdal, Kristen	173
Roberts, Julio Valerio	66
Roemer, John E.	141
Rokkan, Stein	6, 7
Rokkan, Stein. Democracy in a world of tensions	21
Rokkan, Stein. Institutt for samfunnsforskning 1950 – 1975	10, 11
Rokkan, Stein. Report on activities 1950 – 1958	8
Roll-Hansen, Nils. Arv eller miljø?	133
Rommetvedt, Hilmar	169
Rommetveit, Ragnar. Action and ideation	43
Rommetveit, Ragnar. Ego i moderne psykologi	37
Rommetveit, Ragnar. Selectivity, intuition and halo effects	44
Rommetveit, Ragnar. Social norms and roles	27
Rose, Lawrence E.	189
Rosenzweig, S.	29
Rosenzweigs billedfrustrasjonstest	29
Rosmersholm	154
Ross, Alf	21, 34
Rudeng, Erik. Kunnskapsregimer	187
Rudie, Ingrid	149
Rueschemeyer, Dietrich	74, 184
Rødseth, Tor	140
Röpke, Wilhelm	21
Saguy, Abigail Cope	192
Samarbeid i industribedriften	33
Samfunn	115
Samfunn og vitenskap	179
Samfunnet og arbeiderklassen	105
Samfunnsformasjonen	131
Samfunnsplanlegging og politisk system	89
Den samfunnsvitenskapelige tenkemåte	68

Samspill og endring i familien	111
Sandberg, Kirsten	171
Sandberg, Åke	126
Sandbæk, Mona	171
Sandmo, Erling	197
Sandmo, Erling. Slagsbrødre	198
Sandmo, Erling. Voldssamfunnets undergang	198
Saunders, Peter	175
Scalia, Antonin	174
Schelsinger, Rudolf	21
Schubert, Glendon	74
Schulze, Hans-Joachim	192
Schömann, Klaus	175
Sciortino, Guiseppe	196
Searle, John	197
Seierstad, Ståle	95
Seip, Anne-Lise	116, 137
Sejersted, Francis	107, 158
Sejersted, Fredrik	178
Selectivity, intuition and halo effects in social perception	44
Sem, Tove Thagaard. Det ensporede system	84
Sex roles and social structure	47, 78, 96
Sideblikk på maktmenneske frå Alta til Bergen	121
Sivesind, Karl Henrik	175
Sivertsen, Dagfinn. When caste barriers fall	49
Sjue, Finn	91
Skard, Torild. Ungdom i fritidsklubb	73
Skauge, Arne	164
Skirbekk, Gunnar	101, 116
Skirbekk, Sigurd	95
Skirbekk, Sigurd. Den samfunnsvitenskapelige tenkemåte	68
Skirbekk, Sigurd. Kulturoppfatninger og samfunnsutvikling	85
Skirbekk, Sigurd. Meninger i NRK	94
Skjeie, Hege	120, 164
Skjeie, Hege. Vanens makt	199
Skjervheim, Hans	101
Det skjulte samfunn	55
Skogholt, Jahn-Arill. Ein målstrid i bygde-Norge	97
Skram, Amalie	154
Skrede, Kari	137
Slagsbrødre	198
Slagstad, Rune	158, 174
Slagstad, Rune. De nasjonale strateger	187
Slagstad, Rune. LOS-forskningen ved Institutt for samfunnsforskning	11
Slagstad, Rune. Om staten	107

Slagstad, Rune. Positivism, dialektikk, materialisme	101
Smedslund, Jan. A critical evaluation of the current status	23
Smedslund, Jan. Multiple-probability learning	32
Smith, Eivind	169
Smith, Eivind. Constitutional justice under old constitutions	174
Smith, Eivind. Høyesterett og folkestyret	163
Smith, Eivind. National parliaments as cornerstones	178
Smith, Eivind. Regjeringens opplysningsplikt overfor Stortinget	185
Smørgrav, Bjørn. Rettferdighet og rettssikkerhet	60
Social norms and roles	27
Social time and social change	200
Sosialt samspel	51
Sociologi : sosialt samspel	109
Sociologia del derecho	66
Sociology of law	74
Sociology of work in the Nordic countries	108
Solomonic judgements	144
Some comments on the causes and effects of parental attitudes	45
Sommerfelt, Alf	7
Sosialpsykologi	91
Sosiologen i samfunnet	95
Sosiologi	51
Sosiologi 1 : sosialt samspill	109
Sour grapes	144
Speck, Ross	111
Stang, Sigrid. Narkotikaproblemer	148
Stenseth, Nils Christian	133
Stephens, John D.	184
Stevens, Robert	74
Stierlin, Helm	110
Stone, Julius	74
Straff og lagdeling	50
Strategisk handling	160
The structure of freedom	35
Strøm, Kaare	169, 189
Strøm, Steinar	116, 140
Strømsheim, Gunvor	104
Strømsheim, Gunvor. Dagliglivets organisering	124
Strømsheim, Gunvor. Marked for arbeid	113
Stølen, Kristi Anne. Gender and change in developing countries	149
Suetens, Louis Paul	174
Sundet, Jon Martin	133
Sundt, Eilert	145
Svenneby, Elin	197
Sveri, Knut. En lov i søkelyset	22

Sweezy, Paul M.	21
Symbolpolitikk og parlamentarisk styring	164
Sziraczki, György	141
Søgård, Eli	12
Søkelys på arbeidsmarkedet	11
Sørby, T. Ola	126
Sørensen, Annemette	192
Sørensen, Bjørg Aase	104, 108, 122
Tainio, Risto	108
Tamas, Kristof	196
Tambs, Kristian	150
Teknisk hjelp og politisk struktur	53
Teigen, Mari	164
Tenk en gang til	24
Teune, Henry	184
Thatcher, Margaret	194
The cement of society	143
The changing roles of men and women	47
The defences of the weak	58
The distant democracy	92
The hidden society	55
The Irish economy in a comparative institutional perspective	157
The politics of abolition	99
The structure of freedom	35
Thorsrud, Einar	91, 95
Thränhardt, Dietrich	196
Thue, Fredrik W. Empirisme og demokrati	7
Thyberg, Stina. Kvinnors liv och arbete	47
Tid for samfunnsforskning	129
Tidsskrift for samfunnsforskning	9, 129
Tiller, Per Olav	91, 129, 171
Tiller, Per Olav. Father absence and personality development	38
Tiller, Per Olav. Kvinnors liv och arbete	47
Tilly, Charles	184
Tiltak mot ungdomskriminalitet	59
Tinsley, Vanessa	184
To-kyrs industriarbeidarar i streik	127
Torgersen, Svenn	133
Torgersen, Ulf	116
Tornes, Kristin	139
Tornes, Kristin. Møteboka	132
Torp, Hege. Arbeidsmarkedsøkonomi	170
Torp, Hege. Når godene skal deles	140
Traditioner och möjligheter i nordisk sociologi	11

Troper, Michel	174
Twelve years of social science research	9, 48
Tønnesen, Herman. Tenk en gang til	24
Det uferdige	83
Ufred	118
Ugifte mødre	63
Ulysses and the Sirens	144
Ungdom i fritidsklubb	73
Uten reformer stopper Norge	130
Utviklingslinjer i norsk statsstyre og forfatningsrett 1814-1964	61
Vaglum, Per	150
Valen, Henry	8, 9, 189
Valen, Henry. Brussel midt imot	173
Valen, Henry. Det norske valgforskningsprogrammet	8-9
Valen, Henry. Electoral change	152
Valen, Henry. Endring og kontinuitet	176
Valen, Henry. Et valg i perspektiv	176
Valen, Henry. Konflikt og opinion	176
Valen, Henry. Parliamentary representation	195
Valen, Henry. Political parties in Norway	54
Valen, Henry. Valg og politikk	117
Valen, Henry. Velgere, partier og politisk avstand	176
Valen, Henry. Velgere i 90-årene	202
Valen, Henry. Velgere og politiske frontlinjer	88
Valestrand, Halldis	149
Et valg i perspektiv	176
Valg og politikk	117
van Amersfoort, Hans	196
van Dantzig, D.	21
van Hekken, Suus	192
van Voss, Lex Heerma	186
Vanens makt	199
Vangsnes, Johannes	8
Ve, Hildur	104, 122
Ve, Hildur. Samfunnet og arbeiderklassen	105
Ve Henriksen, Hildur. Familien i klassesamfunnet	100
Vedel, Georges	174
Vedeler, Gerdt Henrik	91
Veggeland, Noralv	116, 130
Velferdssamfunnets barn	171
Velgere, partier og politisk avstand	176
Velgere i 90-årene	202
Velgere og politiske frontlinjer	88

Venancio, Jose Carlos	186
Verdi og handling	201
Vibe, Astrid de	166
Vilhelm Aubert : en bibliografi	11
Vilhelm Aubert memorial lecture	184
Vitenskap og politikk	145
Vogt, Gunnar. Endring og kontinuitet	176
Vogt, Johan	101
Voldssamfunnets undergang	198
Vollan, Arild. Arbeidsfolk på flyttefot	87
Voss, Lex Heerma van	186
Vaa, Mariken. Det norske samfunn	137
Vaa, Mariken. Gender and change in developing countries	149
Vaa, Mariken. Tid for samfunnsforskning	129
Vårdal, Erling	140
Wadel, Cato	128
Wadel, Cato. Dagliglivets organisering	124
Wagner, Peter	200
Walby, Sylvia	197
Wandel, Margareta	149
Watzlawick, Paul	111
Weakland, John	110, 111
Weber, Max	74
Weber, Max. Gesammelte Aufsätze zur Wissenschaftslehre	201
Weber, Max. Verdi og handling	201
Weil, Eric	21
Weitzman, Martin L.	141
Welfare state and woman power	138
Welfare states and working mothers	155
Wennemo, Tom	140
Wesche, Ingebjørg. Forskning om kvinner, familie og likestilling	11
When caste barriers fall	49
Whitaker, Carl	111
Wicken, Olav	158, 186
Wikan, Unni	171
Willoch, Kåre	171
Wirth, Louis	6
Wittrock, Björn	200
Wright, Quincy	21
Wright, Quincy. Research for peace	28
Wynne, Lyman	110
Wærness, Kari	104, 137, 192
Zeisel, Hans	74

Zetterberg, Hans.	7
Zetterberg, Hans. Traditioner och möjligheter i nordisk sociologi	11
Øfsti, Audun	101
Øien, Arne	130
Østerberg, Dag	101, 118
Østerberg, Dag. Makt og materiell og andre politiske innlegg	86
Østerberg, Dag. Samfunnsformasjonen	131
Østerud, Øyvind	107, 137, 178, 197
Østerud, Øyvind. Samfunnsplanlegging og politisk system	89
Øverbye, Einar	140
Øyen, Else. Ugifte mødre	63
Øyen, Ørjar	129
Øzerk, Kamil Z.	171
Aaberge, Rolf	140
Aagedal, Olav. Meninger i NRK	94
Aalberg, Torild. Challenges to representative democracy	189
Åmark, Klas	197
Aardal, Bernt	169, 173, 189
Aardal, Bernt. Det norske valgforskningsprogrammet	8-9
Aardal, Bernt. Endring og kontinuitet	176
Aardal, Bernt. Et valg i perspektiv	176
Aardal, Bernt. Konflikt og opinion	176
Aardal, Bernt. Velgere, partier og politisk avstand	176
Aardal, Bernt. Velgere i 90-årene	202
Ås, Berit	91, 122, 129
Ås, Berit. Forbrukeren i det moderne samfunn	64
Ås, Dagfinn	106, 108
Ås, Dagfinn. Samarbeid i industribedriften	33
Ås, Dagfinn. Twelve years of social science research	9, 48

Rapport 2000:3

Forfatter/Author

Jon Haakon Hustad og Sven Lindblad

Tittel/Title

Bøker fra ISF i 50 år : en annotert bibliografi med statistikk over instituttets samlede publisering.

Sammendrag

Publikasjonen inneholder en annotert bibliografi over bøker utgitt i tilknytning til Institutt for samfunnsforskning i perioden 1950–1999. Bibliografien er utarbeidet i anledning ISFs 50-års jubileum 9. februar 2000. Den er ordnet kronologisk og har et alfabetisk person- og tittelregister. Publikasjonen har en innledning med en del fakta og kilder til informasjon om instituttets opprettelse og virksomhet, orientering om ISFs publiseringsformer og serier, statistikk for instituttets samlede publisering fordelt på tiår samt statistikk som viser fordelingen mellom nasjonal og internasjonal publisering av artikler i hvert tiår.

Emneord

Bibliografi Bøker Statistikk Institutt for samfunnsforskning

Summary

This is an annotated bibliography of books published in connection with the activities at Institute for Social Research in Oslo during the period 1950–1999. It is published on the occasion of the 50 years anniversary of the institute on 9. February 2000. The bibliography is chronologically with an alphabetically arranged index. It also contains some references to sources of information on the the establishment and activities of the institute, and a few facts about the institute, included main statistics on publishing activities in the five decades.

Index terms

Bibliography Books Statistics Institute for Social Research